

# ”De mektige mederne”

*Samfunnsstruktur og identitet i Media i  
perioden 836–550 f.Kr.*

Shirko Kareemi



Masteroppgave i historie

Institutt for arkeologi, konservering og historie

Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Høsten 2016



# **”De mektige mederne”**

*Samfunnsstruktur og identitet i Media i  
perioden 836–550 f.Kr*

© Shirko Kareemi

2016

”De mektige mederne”

Samfunnsstruktur og identitet i Media i tidsperioden 836–550 f.Kr

Shirko Kareemi

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo





# Sammendrag

I denne oppgaven har jeg tatt for meg samfunnsstruktur og identitet i Media i tidsperioden 836–550 f.Kr. Utgangspunktet har vært å se på assyriske, babylonske og akamenidiske kilder, for å kartlegge typiske trekk ved det mediske samfunnet. Jeg har redegjort for medisk identitet på ulike nivåer i samfunnet. Personlige karakteristikk, bosetning, økonomi, politisk struktur, religion og materiell kultur, er de mest sentrale aspektene som drøftes i dette studiet. Når det gjelder kildene er det lagt mest vekt på assyriske kilders fremstilling av mederne, og det er i lys av disse fremstillingene at de babylonske og klassiske kildene diskuteres. Med grunnlag i ulike kjennetegn tilskrevet mederne og deres samfunn, har jeg forsøkt å identifisere en særegen medisk identitet, til tross for en utfordrende kildesituasjon. Videre består oppgaven av en diskusjon rundt Herodots *medikos logos* i *Historie* og den tradisjonelle forståelsen av Media som et imperium, samt hvorfor Herodot ikke anses som en pålitelig kilde. Herodots beskrivelse av en prosess med etablering av et medisk dynasti er diskutert opp mot de assyriske kildene og om hvorvidt det på et tidspunkt ble etablert en medisk stat.





# Forord

Jeg vil spesielt takke min veileder Knut Ødegaard for hans presise og velformulerte tilbakemeldinger, samt hans evne til å plukke ut det beste ut av lesestoff som nødvendigvis ikke var så bra. Han har gjennom hele denne prosessen vært positiv, og kommet med gode innspill og oppmuntrende tilbakemeldinger.

I tillegg har jeg hatt den aller beste biveilederen i Eivind Seland. Jeg er han takk skyldig for konkrete og detaljerte tilbakemeldinger, samt gode forslag til struktur. Han har vært generøs og gitt meg tilgang til *dropbox* med en rekke bilder av historiske steder i Iran, inkludert medernes hovedstad Ekbatana. Tusen takk.

Jeg vil også takke min søster, Zhyan, for å ha brukt noen kvelder på å korrekturlese når det nærmet seg slutten, i all hast.

Til mine venner på Blindern vil jeg si at jeg ikke ville vært foruten alle de mange timene vi har tilbrakt sammen og takke for deres støtte, oppmuntring og godt selskap. Det er på grunn av dere at oppholdet på Blindern og minnene for alltid vil henge igjen, ikke på grunn av de mange timene foran PC-skjermen.

Arbeidet med denne oppgaven har vært svært krevende og har til tider nærmest fungert som en ond kraft mellom meg og familien. Den beste følelsen med å være nesten ferdig med denne oppgaven, er at jeg endelig kan tilbringe all min tid med dere. Jeg vil med dette rette spesiell takk til min kjære kone, Yasmine, for å ha holdt ut og vist forståelse og tålmodighet gjennom prosessen. Også min nesten tre år gamle sønn, Isac, fortjener en stor takk, selv om jeg må innrømme at han ble litt utålmodig mot slutten og stadig spurte; ”pappa, når er du ferdig?”.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke mine kjære foreldre Aziz og Ezat for alt. Alt som ord ikke kan uttrykke. Jeg setter pris på dere og resten av familien for all støtten.

Oslo, november, 2016

Shirko Kareemi



# Innholdsfortegnelse

<b>1</b>	<b>Kapittel</b> .....	<b>1</b>
1.1	INNLEDNING .....	1
1.2	Problemstilling .....	2
1.3	Fremgangsmåte .....	3
1.4	Avgrensning .....	4
1.4	Kilder .....	5
1.4.1	Herodots <i>Medikos logos</i> i Historie .....	5
1.4.2	Assyriske kilder og kildemateriale .....	7
1.4.3	Akamenidiske kilder .....	8
1.4.4	Arkeologiske kilder .....	8
1.4.5	Moderne forskningslitteratur og kildekritiske betraktninger .....	9
<b>2</b>	<b>TIDLIGERE FORSKNING</b> .....	<b>11</b>
<b>3</b>	<b>TEORI</b> .....	<b>15</b>
3.1	Identitet .....	15
3.2	Etnisitet .....	16
3.3	Etnisitet basert på kulturelle trekk .....	17
<b>4</b>	<b>FOLK OG STAT</b> .....	<b>19</b>
4.1	Toponymet <i>Mada</i> .....	19
4.2	Historisk geografi .....	21
4.3	Kronologisk fremstilling av assyriske kongers felttog i Media .....	25
4.4	Bosetning .....	27
4.4.1	Nomadisme som iboende karakteristikk .....	27
4.4.2	Mediske Byer .....	29
4.5	De mektige mederne " <i>Madaiu Dannuti</i> " .....	32
4.5.1	Stereotypi eller faktiske observasjoner .....	32
4.6	Økonomi .....	35
4.6.1	Den strategiske plasseringen langs Khorasan-ruten .....	35
4.6.2	Pastoralisme .....	37
4.7	Politisk struktur i Media .....	39
4.7.1	Karakteristikk ved medisk samfunnsstruktur i klassiske og assyriske kilder .....	39
4.7.2	Høvdingdømmer, byherrer og parallell maktstruktur .....	42
4.7.3	Parallell maktstrukturer i Media: Assyriske provinsherrer vs. Mediske byherrer .....	43
4.7.4	Styrking av byherrens makt med assyriske Provinsadministrasjon .....	45
4.7.5	Et medisk forbund under Kastaritu? .....	47
4.8	Media i fravær av assyriske kilder .....	51
4.8.1	Herodots <i>Medikos logos</i> og det mediske dyanstiet i lys av assyriske kilder .....	52
4.8.2	Medias "mørke tidsalder" 612 - 550 f.Kr. .....	54
4.9	Oppsummering .....	56
<b>5</b>	<b>KULTUR OG SAMFUNN</b> .....	<b>59</b>
5.1	Sosial organisering .....	59
5.2	Religion i Media .....	61
5.2.1	Magerne – prestestammen .....	64
5.3	Materiell kultur, tradisjon og arven etter mederne .....	66
5.4	Språk .....	69

5.5 Oppsummering.....	72
6 KONKLUSJON.....	74
6.1 Har tradisjonen om en medisk statsdannelse historisk grunnlag? .....	74
6.2 Kan vi identifisere en særegen medisk identitet? .....	76
Litteraturliste .....	81

# 1 Kapittel

## 1.1 INNLEDNING

Mederne, et folk av indoiransk og etnolingvistisk opprinnelse, levde i den vestlige og nordvestlige delen av dagens Iran fra omkring 836<sup>1</sup> f.Kr. til 550 f.Kr.<sup>2</sup> Termen indoiransk eller iransk er ofte brukt som etnolingvistisk term for det som er arven etter mederne og perserne, og ikke den moderne iranske staten i dag.<sup>3</sup> De første synlige sporene etter mederne er fra andre halvdel av 800-tallet f. Kr., i assyrernes annaler. Det var iranske stammer som hadde beveget seg inn i Vest-Iran og bosatt seg der, og som ble referert til som *Parsua* og *Madai*.<sup>4</sup> Mederne (*madai*) i en allianse med babylonerne spilte den viktigste rollen i Neo-Assyrias fall i 612 f.Kr., og dannet grunnlaget for det som senere ble det akamenidiske imperiet i 550 f.Kr.<sup>5</sup> For å kunne være i stand til å beseire en stat og stormakt på størrelse med Assyria, måtte mederne uten tvil ha en sosial, økonomisk, politisk og ikke minst militær struktur på nivå med assyrerne, om ikke en som var overlegen. Mederne kom i løpet veldig kort tid til å legge under seg områder som for assyrerne hadde tatt ett og halvt årtusen å erobre.<sup>6</sup> Til tross for at Herodot beskriver et medisk imperium etter assyrernes fall med Kyaxares<sup>7</sup> som seierherre, avviser mange moderne forskere at det eksisterte en medisk stat. En avvisning skyldes i hovedsak Herodots beretning om Media og at deler av innholdet om en samling av mediske stammer og etableringen av et dynasti med Deiokes, ikke samsvarer med de assyriske kildene.<sup>8</sup> Målet for denne oppgaven er dermed å forsøke og finne ut hva som kjennetegnet Media, hovedsakelig i assyriske kilder.

Før de arkeologiske oppdagelsene av kongelige assyriske palasser og kileskriftarkivene på midten av 1800-tallet, var historier om Midtøstens sivilisasjoner i perioden før akamenidene hovedsakelig basert på de klassiske og bibelske kildene.<sup>9</sup> Det tradisjonelle synet på Media med utgangspunktet i Herodots *Medikos logos* som kildegrunnlag, basert på at

---

<sup>1</sup> Dateringen gjelder fra perioden mederne nevnes første gang i en historisk tekst i år 836 f.kr. til året 550 f.kr., der den siste mediske kongen ble beseiret av akameniden, Kyros den store.

<sup>2</sup> Sarah Stewart and Vesta Sarkhosh Curtis, *Birth of the Persian Empire* (IB Tauris, 2005), 118.

<sup>3</sup> Margaret Cool Root, "Medes and Persians: The State of Things," *Ars Orientalis* 32 (2002). S. 2

<sup>4</sup> Thomas Burrow, "The Proto-Indoaryans," *Journal of the Royal Asiatic Society* 2, no. 1973 (1973): 138.

<sup>5</sup> Karen Radner, ed. *An Assyrian View on the Medes*, Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia (Padova, Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003), 37.

<sup>6</sup> I.M. Diakonoff, ed. *Media, The Median and Achaemenian Periods*. The Cambridge History of Iran (London - New York - New Rochelle - Melbourne - Sydney: Cambridge University Press, 1985), 134-35.

<sup>7</sup> Medisk konge med en regjeringstid på 40 år i perioden mellom 625 til 585 f.Kr., ut ifra kalkuleringer gjort basert på Herodot og hans dateringer.

<sup>8</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 37.

<sup>9</sup> Mario Liverani, ed. *The Rise and Fall of Media*, Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia (Padova, Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003), 1.

mederne var et folkeslag som utgjorde et imperium – i likhet med for eksempel den assyriske og persiske – ble utfordret på slutten av 1900 tallet.<sup>10</sup> Den tradisjonelle forståelsen av Media ble erstattet med en ny tolkning, der de klassiske kildene ble svekket til fordel for assyriske kildemateriale. Det nye inntrykket fra de assyriske kildene gir et bilde av mederne som et folk som levde i befestede bosetninger, og at det ikke fantes indikasjoner på at det eksisterte en medisk stammeorganiseringen.<sup>11</sup>

## 1.2 Problemstilling

Jeg vil i denne oppgaven diskutere mederne ved å forsøke å identifisere en særegen medisk identitet med hovedvekt på assyriske kilder. Jeg skal fokusere på mederne slik de er fremstilt i et utvalg av assyriske kilder, og se på det i forhold til klassiske og akamenidiske kilder for å forstå omtrent hvilken identitet mederne ble tilskrevet, både ved typiske karakteristikk, bosetningsforhold, politisk struktur og samfunnsstruktur. Innholdet i kildene vil diskuteres i lys av moderne teorier om identitet med et bredt perspektiv. Fokuset vil med andre ord være på alle aspekter ved identitet i ulike sammenhenger og på ulike nivåer i samfunnet. Alle kjennetegn ved landet Media og folket medere, både karakteristikk som blir tilskrevet dem som et folk og karakteristikk av deres samfunnsstruktur, vil tas i betraktning.

Den grunnleggende problemstillingen for oppgaven blir altså *hva kjennetegnet samfunnsstrukturen ved Media og medisk identitet slik vi møter disse i kildene?* Tre spørsmål vil være gjennomgående for oppgaven: 1) Hva sier de ulike kildene om mederne? 2) Hvilke egenskaper knyttes opp mot dette folkeslaget? 3) Kan vi ut i fra den vanskelige kildesituasjonen identifisere en særegen medisk identitet? Disse spørsmålene er ment som grunnpilarer for å kunne belyse hva som kan karakteriseres som medisk identitet.

Ved å diskutere de ulike karakteristikkene som ble tilskrevet mederne i de ulike kildene, skal jeg forsøke å kartlegge hvem mederne var og hva som konstituerte deres identitet. Jeg vil forsøke å inkludere alt som har med representasjon (avbildninger, beskrivelser etc.) av mederne å gjøre, og alt som regnes som medisk i de ulike kildene. Alle disse egenskapene om mederne i form av avbildninger og beskrivelser vil diskuteres i oppgaven. Det som går igjen, eller er sterkere og mer betont enn andre ting, vil betraktes som medisk identitet. Hvordan medernes kultur og system så ut innenfra, og hvordan de oppfattet

---

<sup>10</sup> Matthew Waters, "Media and Its Discontents," review of *Continuity of Empire(?): Assyria, Media, Persia*, Giovanni B. Lanfranchi, Michael Roaf, Robert Rollinger, *Journal of the American Oriental Society* 125, no. 4 (2005): 533.

<sup>11</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 38.

seg selv, kan vi ikke med sikkerhet si noe om på grunn av mangel på en emisk<sup>12</sup> synsvinkel på Media. Det har for eksempel ikke blitt funnet historiske dokumenter fra mederne selv slik det er blitt gjort med assyrene og babylonerne. Tilgjengelig kildemateriale er fra en etisk<sup>13</sup> synsvinkel gjennom assyriske, akamenidiske og klassiske kilder.<sup>14</sup> Det er likevel mulig å bruke det eksterne perspektivet på Media, for å finne ut hva som kjennetegnet Media og mederne. Dette på bakgrunn av at det er gjennom hvordan andre ser oss at vi blir tilhørende en spesiell gruppe, og at det er slik folk blir tilskrevet spesielle karakteristikk ved identitet.<sup>15</sup> Assyrenes interaksjon med mederne og deres beskrivelser av dem i kildene er dermed spesielle karakteristikk ved mederne slik assyrene så dem og oppfattet dem. Det er heller ikke utenkelig at assyrenes beskrivelser av dette folkeslaget var basert på hvordan mederne oppfattet seg selv.

### 1.3 Fremgangsmåte

Problemstillingen som er presentert ovenfor vil forsøkes besvart i de fem påfølgende kapitler.

I andre del av dette innledningskapitlet (kapittel 1) presenteres de ulike kildene. Herodots bidrag *medikos logos* i verket *Historie*, og hvilken funksjon Media hadde i Herodots historieframstilling, samt forskeres kritikk av Herodots arbeid om Media og hvorfor Herodots arbeid om Media ikke anses som troverdig vil presenteres her. Det vil videre være naturlig med en overgang til det som omfattes som mer pålitelige kilder; assyriske innskrifter, relieff og kileskrifttavler. Akamenidiske og arkeologiske kilder vil også presenteres sammen med kildene.

I kapittel 2 gis det en generell innføring i ulike forskeres syn på Media, samt ulike spørsmål forskerne har vært opptatt. Avslutningsvis i kapitlet vil det være passende med noen betraktninger rundt min undersøkelse, og hvordan den forholder seg til tradisjonen, samt hva jeg kan bringe inn i debatten.

I kapittel 3 vil teorier om identitet, etnisitet og gruppetilhørighet som er relevant for problemstillingen, bli presentert.

---

<sup>12</sup> Antropologisk fagterminologi som beskriver en kultur eller system innenfra på en måte innbyggerne av samfunnet kjenner den igjen og oppfatter som riktig. "Innenfra perspektiv" er et begrep ofte brukt i de fleste sammenhenger.

<sup>13</sup> Det motsatte av emisk. Brukt i antropologien for å beskrive et system eller kultur utenfra av "de andre". Må ikke forveksles med det likelydende etikkbegrepet.

<sup>14</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 1.

<sup>15</sup> Margarita and Sam Lucy Diaz-Andreu, ed. "What Is Identity" *The Archeology of Identity - Approaches to Gender, Age, Status, Ethnicity and Religion* (London and New York Routledge 2005), 1.

I kapittel 4 er hovedfokuset på det mediske folk og ”staten”, slik mederne og Media er beskrevet i de assyriske kildene. I begynnelsen av kapitlet vil det redegjøres for en kronologisk fremstilling av assyriske konger og deres felttog i Media. Det er i hovedsak bosetning, økonomi og politisk struktur som er de viktigste hovedtemaene som analyseres i dette hovedkapitlet. Før jeg oppsummerer dette kapitlet skal mederne analyseres i fravær av assyriske kilder, med hovedvekt på Herodots *medikos logos*.

I kapittel 5 er det kultur, sosial organisering, religion og språk som diskuteres og analyseres. Også dette kapitlet vil avsluttes med en oppsummering.

Kapittel 6 vil bestå av en diskusjon i forhold til teori og problemstilling, og hvorvidt det er mulig å identifisere en særegen medisk identitet på tross av vanskelig kildesituasjon.

## 1.4 Avgrensning

Geografisk vil jeg i hovedsak begrense meg til territoriet som i de assyriske kildene er gitt termen *Madai* – og tilsvarer noen områder i de nordvestlige delene av dagens Iran (se kart nedenfor).<sup>16</sup> Dette er mest fruktbart da hensikten med oppgaven er å diskutere typiske trekk ved mederne, og hovedsakelig på grunn av at det var dette området assyrerne oppfattet som medisk.

Avgrensingen i tid vil bli satt til når Media først nevnes i de assyriske innskriftene i 836 f.Kr. til de beseires av akamenidene i 550 f.Kr. Likevel kommer jeg til å anvende alt som er relevant og som kan bidra til å besvare spørsmål rundt problemstillingen, uavhengig av hvilken tidsperiode det er fra.

---

<sup>16</sup> Diakonoff, *Media*, 75.





Kart 1: Dette kartet illustrerer noen av nasjonene i det gamle Midtøsten. Kartet er hentet fra heritageinstitute.com, 2016.

## 1.4 Kilder

### 1.4.1 Herodots *Medikos logos* i Historie

Av tilgjengelig kildemateriale har Herodots *Medikos logos*, i *Historie*, vært den mest betydningsfulle og brukte kilden om historien til Media.<sup>17</sup> Herodot var en gresk historiker fra Halikarnassos i Lilleasia, som levde mellom 484-425 f.Kr. Gjennom hans levetid hadde han omfattende reisevirksomhet, blant annet i Egypt og Mesopotamia. Han produserte historieverket med den greske tittelen *Historia*, som handlet om persernes invasjon i antikkens Hellas og slagene som endte ved Salamis og Plataiai.<sup>18</sup> Det er en fortelling mellom øst og vest, mellom perserne og grekerne og mellom underordning og uavhengighet, og de spredte grekerens bystaters seier over en massiv overmakt.<sup>19</sup> *Medikos logos* (1.95-106) er Herodots fortelling om mederne i *Historie*, med grunnleggelsen av et dynasti og deres frigjøring fra assyryerne. Informasjonen om de iranske folkene, som Herodot omtaler i sitt arbeid, er antatt å komme fra den persiske adelsmannen Zopyrus, bortsett fra mulige

<sup>17</sup> Peyton R Helm, "Herodotus" *Médikos Logos* and Median History," *Iran* (1981): 85.

<sup>18</sup> Egil Kraggerud, "Herodot" in *Store norske leksikon* (2015). 1. april 2016. <https://snl.no/Herodot>

<sup>19</sup> Andersen, Øivind, "innledende essay", i, *Historie* av Herodot. Oversatt av Henning Mørland (Oslo, 2004), XV

observasjoner som kan ha vært utført av Herodot selv. I tillegg kan informasjonen ha kommet fra den mediske stormannen Harpagus som spilte en viktig rolle i Medias fall, og som senere ble persisk satrap over Sardis.<sup>20</sup>

Herodot skrev for og til grekerne, og det han skrev reflekterte trolig grekernes oppfattelse av andre. Disse kan i utgangspunktet ha vært historier om grekerne, men farget og skildret gjennom eksotiske verdener. Herodots arbeid kan argumenteres for å være overbevisende og troverdig historisk informasjon som han fikk gjennom mederne og perserne i Lilleasia. Herodot gir mye autentisk informasjon, men også unøyaktig informasjon om mederne kan være opplysende.<sup>21</sup> Herodots arbeid er ofte blitt kritisert i nyere forskning på Media. Informasjonen fra Herodot som omhandler perioden før Kyaxares<sup>22</sup>, blir ofte sett på som en upålitelig samling av muntlige sagaer fortalt av senere medlemmer av den mediske kongelige familien for å fremheve den tidligere historien til Media.<sup>23</sup> Ifølge Peyton Helm, spesialist i gresk antikkhistorie og midtøstenhistorie, var Herodots kilder for *Medikos Logos* i *Historie* først og fremst iransk folkelig tradisjonssaga og akamenidisk kongelig propaganda.<sup>24</sup> I Herodots kontekst eksisterte *Medikos logos* egentlig for å fortelle persernes forhistorie, for det er i hovedsak persernes invasjon og slaget mellom øst og vest som er det viktigste for Herodot.

Mario Liverani, ledende italiensk Midtøstenhistoriker, hevder det er risikabelt å rekonstruere medernes historie basert på Herodot, da man er usikker på Herodots kilder og verdien av dem. Et eksempel på dette er fremstillingene av Assyria og Babylonia i de klassiske og bibelske kildene som kom før den moderne rekonstruksjonen basert på arkeologiske kilder. Informasjon som ble tilgjengelig gjennom arkeologiske utgravninger samsvarte ikke med de klassiske kildene, noe som førte til en fullstendig revurdering av historien til disse imperiene. Liverani bruker et slikt eksempel for å advare mot å basere seg fullstendig på de klassiske kildene når det gjelder disse oldtidsfolkene.<sup>25</sup>

---

<sup>20</sup>Diakonoff, *Media*, 89.

<sup>21</sup>ROSARIA VIGNOLO MUNSON, "Who Are Herodotus' Persians?," *Classical World* (2009): 457.

<sup>22</sup>Ifølge Herodots kalkuleringer var Kyaxares mediske konge fra 625/624 til 585/584, og skal ha ledet den mediske hæren mot assyrerne i slaget ved Ninive i 612 f. Kr. Han er bekreftet også i de babylonske eponym kronikene som kongen av Media.

<sup>23</sup>Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 4.

<sup>24</sup>Helm, "Herodotus' *Médikos Logos*" and Median History," 85.

<sup>25</sup>Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 1.

## 1.4.2 Assyriske kilder og kildemateriale

Utover Herodot, har vi de assyriske kildene om Media, som beskrev mederne på nært hold og som er de eldste og mest troverdigste kildene.<sup>26</sup> Kongelige assyriske innskrifter som dateres til perioden fra Shalmaneser III til Esarhaddon, fra ca. 836 til 670 f.Kr., utgjør den største historiske samlingen av kilder om Media.<sup>27</sup> Disse innskriftene representerer en liten, men viktig del av det store nyassyriske tekstkorpus som er fra 744 f.Kr til 669 f.Kr. Tekstene kan variere fra å være på en linje til detaljerte innskrifter med over 500 linjer, og er samlet i korpuset *Royal Inscriptions of the Neo Assyrian Period* (RINAP).<sup>28</sup> Skildringene om Media i assyriske kilder er fra 836 f.Kr. til 650 f.Kr., og er av stor betydning for Medias tidlige historie og dens formative periode. Det er gjennom assyrernes kongelige innskrifter, innskrifter på steler<sup>29</sup> relieff, kileskrifttavler, årlige annaler, og tilbedelser til gudene via innskrifter, at mederne blir nevnt. Til tross for at innskriftene ofte er overdrevne og fungerer som assyriske propaganda, særlig kongens propaganda, bidrar de til å oppklare viktige spørsmål knyttet til Media.

En annen kilde til informasjon om media i de assyriske kildene utover de kongelige assyriske annalene, er utspørringer/forespørsler adressert til solguden Samas. Disse forespørringene ble besvart gjennom inspeksjon av leveren til en ofret sau. Siden disse forespørringene kun var ment for solgudens øre, inneholder de en rekke bekjennelser og bekymring man vanligvis ikke ser i annalene.<sup>30</sup> Studerer man annalene i lys av Esarhaddons forespørringer til guden Samas kan det virke slik at det som i annalene kan oppfattes som en assyriske aggresjon mot de nordøstlige områdene, i realiteten var et desperat kamp for å forsvare grensen til Assyria i øst, mot iranske folkegrupper.<sup>31</sup>

Et hovedproblem med å granske mederne og deres identitet i assyriske innskrifter er at det ikke blir sagt noe spesifikt om hva som gjør en meder til en meder i assyrernes øyne. De elementene som tilskrives mederne og deres identitet kan ha vært basert på enten deres politiske system, språk, livsstil, materiell kultur eller religion.<sup>32</sup> Det er for eksempel uklart hva assyrerne oppfattet med termen *Madaiu* når de refererte til mederne; om det var ment å betegne et folk basert på språk, levestil eller deres politiske system.

---

<sup>26</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 37.

<sup>27</sup> Liverani, Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 4.

<sup>28</sup> <http://ancientworldonline.blogspot.no/2011/07/royal-inscriptions-of-neo-assyrian.html> (01.03.2016)

<sup>29</sup> En stående stein/blokk som er markert med navn og minnesmerker som er enten påmalt eller risset inn. Moderne gravstøtte er også en form for stèle. Noen av disse stelene som er funnet, og som tilhører assyriske konger kan veie mange tonn.

<sup>30</sup> Albert Ten Eyck Olmstead, *History of Assyria* (University of Chicago Press, 1960), 358-59.

<sup>31</sup> Ibid.

<sup>32</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 63.

### 1.4.3 Akamenidiske kilder

Den tredje hovedgruppen av kilder stammer fra akamenidene, dynastiet som grunnla det persiske riket (550 f.Kr.). Apadana er en type rom eller sal som eksisterte i de iranske oldtidsbyene, og den eneste virkelig velbevarte er plassert i Persepolis.<sup>33</sup> Byggingen av apadana ble påbegynt med Dareios (550 f.Kr – 486 f.Kr) og avsluttet under Xerxes (519 f.Kr. – 465 f.Kr.). En nettbasert oversikt over apadana bygningen og relieffene er samlet i *The oriental institute of The University of Chicago*, og mederne er avbildet flere steder i relieffene, blant annet sammen med perserne, etterfulgt av soldater og vakter.<sup>34</sup> I akamenidisk kildekontekst har mederne en fremtredende plass sammen med perserne på apadana relieffene.<sup>35</sup> Disse relieffene viser ulike nasjoner og folk, og gir innsikt i bekledning, utstyr og roller til de ulike folkene på 400 tallet f.Kr.<sup>36</sup>

### 1.4.4 Arkeologiske kilder

Når det gjelder arkeologiske kilder har aktiviteten vært mest intensiv og fruktbart i området mellom Kermanshah og Hamadan på 1960 og 1970-tallet med utgravningene av Godin tepe, Nush-i Jan og Baba Jan som alle ble utført i denne perioden.<sup>37</sup> Disse arkeologiske funnene samsvarer ikke med Herodots beskrivelse av Media, verken før eller etter Assyrias fall.<sup>38</sup> Et nøkkelsted som kan bidra til å gi de nødvendige svarene om mederne er Medias hovedstad, Ekbatana/Hamadan. Foreløpig har den gamle bosetningen som så langt er utgravd ikke gitt oss noe svar på dette. Det som er funnet ser ut til å tilhøre det sasanidiske riket fra ca. 200 år e.Kr., og dersom man skal lokalisere rester etter mederne må det naturligvis graves på et dypere nivå enn den sasanidiske perioden.<sup>39</sup> Til tross for at arkeologiske utgravninger har gitt noe informasjon rundt medisk arkitekturer, eksisterer det ingen bevis i form av relieffer eller innskrifter som kan bidra til direkte informasjon om medisk historie.

---

<sup>33</sup> Det fantes trolig apadana i Media også, men det er enten ødelagt eller foreløpig ikke funnet.

<sup>34</sup> The Oriental Institute of The University of Chicago. <https://oi.uchicago.edu/collections/photographic-archives/persepolis/apadana> (13.03.16)

<sup>35</sup> MATTHEW WATERS, ed. *Notes on the Medes and Their "Empire" from Jer 25: 25 to Hdt 1.134*, A Common Cultural Heritage : Studies on Mesopotamia and the Biblical World in Honor of Barry L. Eichler (Bethesda, Md: CDL Press, 2011), 248.

<sup>36</sup> Mederne som er avbildet på disse relieffene hadde en særegen rolle i det persiske militæret, og er ofte avbildet med krigsutstyr.

<sup>37</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 2.

<sup>38</sup> David Stronach, ed. *Independent Media: Archaeological Notes from the Homeland*, Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia (Padova Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003), 233.

<sup>39</sup> Liverani, Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 2-3.

### 1.4.5 Moderne forskningslitteratur og kildekritiske betraktninger

Utfordringer knyttet til kildene er mange i denne oppgaven, og blant disse er min tilnærming til originalkildene. Da jeg verken behersker assyriske, gresk eller gammel persisk, er jeg nødt til å forholde meg til andres oversettelser av disse kildene, og den forskningslitteraturen som eksisterer. Det finnes en lang og solid tradisjon med oversettelser og tekstutgaver. I de fleste tilfeller gjengir disse oversettelsene meningsinnhold slik forskere i dag forstår mederne, og jeg tar utgangspunkt i noen av disse. Karen Radner, Lanfranchi, Mario Liverani og Igor Diakonoff er blant de viktigste bidragsyterne når det gjelder forskningslitteraturen, hovedsakelig fordi jeg anser arbeidet deres som relevant for å besvare problemstillingen. Karen Radners lesing av de assyriske kildene angående Media er sentral for denne oppgaven, der hun diskuterer assyriernes syn på mederne gjennom sin artikkel ”*An assyrian view on the medes*”. En annen sentral bidragsyter som kommer til å anvendes hyppig er Diakonoff<sup>40</sup>, en russisk historiker, lingvist og ekspert på antikk midtøstenhistorie. Han behersket og hadde tilgang til både assyriske, babylonske, gammelt persiske og klassiske tekster, i tillegg til tolkninger av arkeologiske data og kildemateriale. Det plasserte han i en spesiell posisjon når det gjaldt Medias historie, hovedsakelig fordi han baserte seg på førstehåndslitteratur om mederne, i motsetning til de fleste andre historikere på dette feltet som mer eller mindre fikk informasjon fra andre eller tredje håndskilder.<sup>41</sup> Diakonoffs betraktninger må likevel vurderes med et kritisk blikk. Han levde og arbeidet hele sitt liv i Sovjetunionen, delvis under Stalin. På bakgrunn av dette, kan hans tolkning av medisk historie og hans studier av Media ha vært farget av et kommunistisk historiesyn.

Det at jeg ikke kjenner til originalspråkene gjør nødvendigvis ikke prosjektet umulig, da jeg kan basere meg på oversettelser av originalkildene og se disse i sammenheng med forskningslitteraturen og moderne forskeres syn på Media. Jeg kan gjøre dette ved for eksempel å se på og diskutere ulike syn i forskningen og finne støtte for disse i oversettelser av originalkildene. I de tilfellene der det har vært tilgang til oversettelser av originalkildene er det forsøkt å se disse mot forskningslitteraturen.

I tillegg eksisterer det et kildeproblematikk knyttet til vestlig etnosentrisme. Ifølge Margaret Cool Root, professor i klassisk arkeologi, har historie på dette feltet vært preget av

---

<sup>40</sup> Hans arbeid om Media ble utgitt på russisk i 1956, med oversettelse til persisk noen år senere. I 1985 ble en fornyet engelsk versjon inkludert i Cambridge history of Iran, *The history of Media*.

<sup>41</sup> Muhammad A. Dandamyev, "Diakonoff, Igor' mikhailovich," Encyclopædia Iranica, <http://www.iranicaonline.org/articles/diakonoff-igor-mikhailovich-1914-1999-russian-orientalist-of-international-standing>.

etnosentrisme og forestillingen om persere *og medere*<sup>42</sup> som onde og grove barbarer – i motsetningen til de edle fra den vestlige (grekernes og romernes) verden.<sup>43</sup> At historien om disse indoiranske folkene er blitt åpenbart gjennom vestlige historikere og forskere som både har stått for det meste av historieskrivingen og ansvarlige for arkeologiske utgravninger, bidrar til at historien om disse Midtøsten-sivilisasjonene i stor grad er farget av vestlig historiesyn. Brown påstår at interaksjonen mellom mederne og assyrene aldri er blitt behandlet systematisk. Medernes bragd er ikke avdekket eller eksponert tilstrekkelig. Dette mener han skyldes at den historiske rekonstruksjonen av interaksjonen mellom Assyria og Media oppfattes som avvik fra den etablerte historiske og geografiske forståelsen vi har av nyassyriske Zagros.<sup>44</sup> Historikerne har dermed vært mest opptatt av å se alt i lys av nyassyriske riket, og at disse var forsvarere av den siviliserte verden mot Zagros-nomadene.

---

<sup>42</sup> Satt inn medere i kursiv. Margarat Cool Root snakker i hovedsak om en vestlig forestilling om persere som barbarer, men også mederne kan plasseres under en slik forestilling fra vestlige historiesyn, som barbarer.

<sup>43</sup> Cool Root (2002) *Medes and Persians: the state of things*, s. 3.

<sup>44</sup> Stuart C Brown, "Media and Secondary State Formation in the Neo-Assyrian Zagros: An Anthropological Approach to an Assyriological Problem," *Journal of Cuneiform Studies* 38, no. 1 (1986): 109.

## 2 TIDLIGERE FORSKNING

Forskningen som har vært knyttet til Media og dets historie har ofte dreid seg om hvorvidt Media kan karakteriseres som et imperium eller ikke. Interessen for mederne og årsaken til at de nevnes og diskuteres blant vestlige historikere skyldes først og fremst Herodots kilder som vitnesbyrd og dynastiet Herodot tilskriver Media med Deiokes. For det andre skyldes det medernes rolle i Assyrias fall og nederlag, og for det tredje; det ”mediske imperiet” som en forgjenger for det som kom til å bli det dominerende persiske imperiet med akamenidene i spissen.<sup>45</sup> Manglende arkeologiske kilder som kan understøtte Herodot har ført til at Herodots historieskriving om mederne er møtt med skepsis blant historikere, og blir på dette forskningsfeltet i dag ansett som lite troverdig.<sup>46</sup> Overgangen med medisk herredømme til persisk herredømme er ofte blitt oppfattet som ”*succession of empire*”, altså at imperier naturlig måtte følge hverandre i tid. Mederne er velkjent for å ha erobret Ninive og ødelagt det assyriske imperiet i 612 f.Kr., for deretter å bli beseiret av Kyros (550 f.v.t.), grunnleggeren av det persiske imperiet. Ifølge Liverani ble Medias statsstruktur slik Herodot beskriver den, avledet fra den persiske statsstrukturen og den kunnskapen greske historikere hadde om perserne. Verken greske forfattere eller deres informanter hadde informasjon om en medisk statsstruktur, men modellerte en medisk statsstruktur ut i fra den persiske.<sup>47</sup>

Tvilen rundt Media og hvorvidt det eksisterte en medisk imperium ble presentert for første gang i 1988 av den tyske historikeren Heleene Sancisi- Weerdenburg.<sup>48</sup> Hun hevdet at det ikke er noe som direkte eller indirekte beviser at det eksisterte et medisk imperium, utenom Herodots narrativ om Media som behandlet Kyaxares som en medisk nasjonalhelt. Videre argumenterte hun for at det Herodot tilskriver Media er uhistorisk og muntlig mytehistorie som egentlig var basert på grekernes antagelse om at det eksisterte en medisk stat. Historien om Media bør snarere forstås som gresk konstruksjon av medisk historie basert på få tilgjengelige kilder fra Babylonia.<sup>49</sup>

I en internasjonal konferanse som fant sted i Padova i 2001, og som ble utgitt i en monografi med tittelen *Continuity of empire: Assyria, Media, Persia*, forsøkte man å svare på ulike spørsmål knyttet til Media. Det ble særlig prøvd å komme tilbake til -og avklare om Media var et imperium eller ikke. Hvorvidt Media skulle klassifiseres som et imperium var

---

<sup>45</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 37.

<sup>46</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 1.

<sup>47</sup> *Ibid.*, 2.

<sup>48</sup> *Ibid.*

<sup>49</sup> Ch Tuplin, "Medes in Media, Mesopotamia, and Anatolia: Empire, Hegemony, Domination or Illusion," *Ancient West and East* 3, no. 2 (2004): 223.

ikke kun avhengig av hvilke perspektiv man hadde, men også rekkevidden og troverdigheten av kildene som var tilgjengelige. Skriftlige, arkeologiske, assyriske, persiske og greske kilder hadde mye å si på dette spørsmålet.<sup>50</sup> Lanfranchi, en av de viktige aktørene i padovakonferansen, beskriver to akademiske synspunkter på mederne: Det første og tradisjonelle synet så Kyaxares som konge over en samlet medisk stat som kunne matche Assyria, ikke bare i en stor skala, men som en likeverdig militærmakt (maksimalistisk perspektiv). Det andre synet som ble utviklet på slutten av 1900 tallet, betraktet også mederne som en stormakt med styrke til å kunne beseire assyrerne, men uten politisk samhold. Med en ny vurdering basert på de assyriske kildene ble mederne i mye større grad innskrenket i den nye forskningen. De gikk fra å være en fiendtlig stormakt med et imperium - til å bli en blant de mange ulike folkegrupper i Zagros, med en skiftende dynamikk i forhold til hvilken stormakt de hadde rundt seg (minimalistisk perspektiv).<sup>51</sup> Fra det minimalistisk perspektivet var mederne altså ikke et imperium, verken før eller etter slaget som ble vunnet mot Assyria. De oppnådde heller aldri en politisk samling slik det er beskrevet i de klassiske kildene.<sup>52</sup>

Den tradisjonelle forståelsen av Media ble erstattet med en ny tolkning der de klassiske kildene ble svekket til fordel for arkeologi og assyriske kildemateriale. Assyriske kildemateriale støtter ikke oppunder Herodots historie som forklarer opphavet til Media, med grunnleggeren Deiokes som en samlende faktor for de seks mediske stammene med hovedsete i Ekbatana.<sup>53</sup> Ifølge Lanfranchi er mederne, slik de fremstår i assyriske kilder, beskrevet som stammer ledet av lokale høvdinger, på assyriske kalt *bel ali*.<sup>54</sup> Liveranis syn på mederne samsvarer i stor grad med Lanfranchi. Han hevder at mederne mest sannsynlig bodde i småbyer med befestede bosetninger, ikke ulikt de som er funnet etter de arkeologiske utgravningene ved Nush-i Jan, Baba Jan og Godin Tepe. De befestede herregårdene med borger og lagerrom, templer og seremonielle bygninger som er utgravd etter mederne, tilhørte de lokale byherrene. Ingenting tyder på at vanlige folk levde inne i disse gårdene, men at de bodde i mindre landsbyer eller i hyrdeleire.<sup>56</sup>

---

<sup>50</sup> Waters, "Media and Its Discontents," 517.

<sup>51</sup> Ibid., 522.

<sup>52</sup> Giovanni B Lanfranchi, ed. *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, vol. 5, Continuity of Empire: Assyria, Media and Persia (Padova Roma: Sargon editrice e Libreria 2003), 79.

<sup>53</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 37.

<sup>54</sup> Det er usikkert hvor begrepet *bel ali*, som stadig blir brukt om mederne i de assyriske kildene, stammer fra. Ifølge Diakonoff tilhører termen mest sannsynlig Zagros områdene da den av assyrerne kun anvendes på dette området, og ikke andre områder.

<sup>55</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 94-95.

<sup>56</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 5.



Som følge av klassiske henvisninger har det lenge vært antatt at nomadisme var et iboende karakteristikk ved innbyggerne i Zagros, spesielt i Media.<sup>57</sup> Karen Radner fokuserer på medisk livstil slik det er fremstilt i assyriske kilder og hevder at inntrykket av disse kildene bærer tydelige preg av at mederne ikke var nomader, men et folk med faste bosetninger i byer.<sup>58</sup> Historikeren Albert Ten Eyck Olmstead anerkjente at det eksisterte flere mediske byer slik det er attestert og illustrert i de assyriske kildene, men mente likevel at medernes kultur fortsatt kunne karakteriseres hovedsakelig som nomadisk.<sup>59</sup> Sargon IIs referanse til ”araberne i øst” og til mederne som ”streifet ørkenen og fjellene som tyver” har forsterket oppfattelsen av mederne som nomadefolk. Denne referansen til mederne ”som arabere i øst” og medere som ”ørken og fjelltyver”, kan ha blitt tilskrevet mederne som følge av deres spesialisering i ørkenhandelen med kameler, et yrke og spesialisering som assyrerne assosierte med arabere.<sup>60</sup> Lanfranchi, Roaf og Rollinger beskriver det mediske landskapet på følgende måte i den konkluderende delen av boka *Continuity Of Empire (?): Assyria, Media, Persia* i 2003:

*”Town, villages, and fortresses are the main characteristics of the Zagros landscape as recorded in the textual sources, and particularly of the ”Median” landscape, as has been also confirmed by archeological research.”*<sup>61</sup>

Radner viser til Stuart C. Browns teori om at Media som nasjon begynte å eksistere gjennom *”secondary state formation”*.<sup>62</sup> Brown forklarer medernes vei mot sekundær statsformasjon som følge av assyriske ekspansjon og imperialismen østover, og at dette direkte stimulerte Sentral- og Vest-Iran og skapte et gjensidig politisk avhengighet. Framveksten av en medisk stat henger derfor sammen med assyrernes inntrenging i Sentral- og Vest-Iran, og er på ingen måte en tilfeldighet.<sup>63</sup> Liverani mener at mederne heller bør studeres basert på den tidligere modellen ut fra tidligere struktur med referanser til Zagros høvdingseter på veien mot statsdannelse, og ikke et imperium.<sup>64</sup> Det som kjennetegnet mederne i den tidligere perioden, var at de var delt i grupper og spredt utover mange territorier og byer under ledelse

---

<sup>57</sup> Giovanni B Lanfranchi, Michael Roaf, and Robert Rollinger, *Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia*, vol. 5 (Sargon editrice e libreria, 2003), 400.

<sup>58</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 41.

<sup>59</sup> Daniel T Potts, *Nomadism in Iran: From Antiquity to the Modern Era* (Oxford University Press (UK), 2014), 68.

<sup>60</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 55.

<sup>61</sup> Lanfranchi, Roaf, and Rollinger, *Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia*, 5, 400.

<sup>62</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 38.

<sup>63</sup> Brown, "Media and Secondary State Formation in the Neo-Assyrian Zagros: An Anthropological Approach to an Assyriological Problem," 108.

<sup>64</sup> Liverani (2003) *The rise and fall of Media*, s. 2.

av lokale høvdinge.<sup>65</sup> Ifølge Diakonoff ble livsmønstrene endret, der husdyrhold og særlig hesteavl fikk større betydning enn jordbruk etter assyrernes inntrenging i Media. Den sosiale levestandarden i utkantsområdene må ha vært noe lavere enn de områdene som befant seg nær Zagros og veiene til Mesopotamia, og disse utkantsområdene må mest sannsynlig ha vært befolket av nomadiske eller seminomadiske stammer.<sup>66</sup>

Studier av Media har svært ofte dreid seg om spørsmål knyttet til dets størrelse, hvorvidt det var et imperium som strakk seg fra et punkt i vest til et annet punkt i øst. Det har vært lite studier av mederne med fokus på økonomi, bosetning, levesett etc. Dette skyldes en vanskelig kildesituasjon som hindrer oss fra å konstruere et solid bilde av hvordan det mediske samfunnet kan ha sett ut. Ved å bruke moderne teorier om identitet til å ramme inn det som blir sagt om mederne, håper jeg å kunne bidra til å besvare noen av spørsmålene rundt dette folkeslaget og deres identitet. Jeg vil påstå at mitt ståsted i forhold til forskningslitteraturen vil et falle et sted mellom maksimalistene og minimalistene.

---

<sup>65</sup> Brown, "Media and Secondary State Formation in the Neo-Assyrian Zagros: An Anthropological Approach to an Assyriological Problem," 107.

<sup>66</sup> Diakonoff, *Media*, 58.

# 3 TEORI

## 3.1 Identitet

I arbeidet med mederne befatter jeg meg med en tidsperiode som er veldig forskjellig fra i dag. En stor utfordring er derfor knyttet til selve begrepet identitet, og hvordan et moderne begrep som identitet kan anvendes på et folk som eksisterte for over to tusen og femhundre år tilbake. Det å snakke om identitet i forbindelse med mederne er derfor på et vis anakronistisk. Til tross for at identitet kan være et komplekst tema, har vitenskapelige studier og forskning gjort det enklere å kunne se hva som skaper ulike identiteter. Jeg vil påstå at så lenge det har eksistert grupper med mennesker, har det alltid vært "oss" og "dem". Ifølge Margarita Diaz & Sam Lucy, er det gjennom identitet vi oppfatter oss selv ulikt andre, og slik blir vi tilhørende en spesiell gruppe og ikke visse andre grupper. Identitet kan kort fortalt sies å være knyttet til tilhørighet. Begrepet identitet er som regel brukt i forbindelse med etniske studier etterfulgt av kjønn, nasjonalisme, religion, alder og klasse og/ eller status.<sup>67</sup> Ut i fra dette oppfatter jeg identitet som et begrep som gir kjennetegn og karakteristikk til en gruppe mennesker, og inkluderer alt fra kulturell identitet, etnisk identitet, geografisk identitet, livsstil, bosetningsform, sosial identitet, religion og språk. I det følgende presenteres noen teorier jeg anser som relevant for å kunne besvare problemstillingen.

Ifølge Barth er etnisitet en selvtilskrevet identitet. Det å tilhøre en etnisk kategori innebærer at du er en viss type person med tilhørighet til en spesiell type identitet. Dette innebærer igjen at du blir vurdert ut i fra de forventningene som knyttes til identiteten din, både av fremmede og av din egen gruppe.<sup>68</sup> Barths store bidrag til etnisitetsforståelsen er med andre ord at identitet handler like mye om å trekke grenser til andre grupper, altså annerledeshet, som fellestrekk innenfor gruppen. Smith hevder at *ethnos* (etnisitet) er mer egnet å bruke på kultur snarere enn biologiske og slektskapsforskjeller.<sup>69</sup> Smith bruker den originale greske formen *ethnos*, da han mener verken det engelske eller norske språket har en passende term for konseptet etnisk gruppe eller etnisk samfunn på grunn av ordets kompleksitet på gresk. Det engelske ordet som brukes for å beskrive etniske grupper eller samfunn er "people" eller "nation", og er ved flere tilfeller ikke egnet for å beskrive den

---

<sup>67</sup> Diaz-Andreu, "What Is Identity" 1.

<sup>68</sup> Fredrik Barth, *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference* (Waveland Press, 1998), 14.

<sup>69</sup> Anthony D Smith, "The Ethnic Origins of Nations," (1986): 21.

originale formen *ethnos*. Den greske termen *ethnos*<sup>70</sup> dekker en langt mer mangfoldig bruk og er anvendt på flere ulike måter i gresk litteratur. Bruken av begrepet *ethnos* er i et tilfelle brukt av Herodot om det mediske folket eller mediske nasjonen, *Medikon ethnos*.<sup>71</sup> Det som er fellesnevneren når det gjelder begrepet *ethnos* i de tilfellene de nevnes i forhold til tidligere samfunn, er at de beskriver mennesker som lever sammen og opptrer sammen som en gruppe, og ikke nødvendigvis at de tilhørte samme klan eller stamme.<sup>72</sup>

## 3.2 Etnisitet

Etnisitet er en viktig del av identitet. Tradisjonelt har etniske grupper i antropologien vært definert etter følgende prinsipper:<sup>73</sup>

1. I form av biologisk trekk/egenskaper
2. Felles grunnleggende kulturelle verdier, realisert til enheter i kulturelle former
3. Det eksisterer en felles form for kommunikasjon og interaksjon
4. Medlemmer som kan identifisere seg selv, og kan identifiseres av andre og er på denne måten i en kategori som er mulig å skille fra andre.<sup>74</sup>

Barth kritiserte slike formuleringer og definisjoner, og mente at slike tendenser har bidratt til at vi tillater oss å putte skillelinjer mellom disse grensene og isolere ulike grupper basert på egenskaper som; raseforskjell, kulturelle forskjeller, språkbarriere og organisert fiendskap.<sup>75</sup> En slik determinert oppfattelse av de ulike folkegruppene i Zagros-området, deriblant mederne og andre folkegrupper, eksisterer blant forskere også til en stor grad i dag. Blant annet at man stadig prøver å isolere disse gruppene fra hverandre ved å forsøke å sette skillelinjer mellom dem, for lettere å kunne kategorisere disse folkene i ulike grupper.

Barths kritikk er nesten femti år gammel, og Brubaker er en av de som har videreført Barths arbeid i senere tid. Brubaker presenterer i sitt arbeid et sett av ulike aspekter for å forstå hvordan etnisitet, rase og nasjon fungerer i sosiale, kulturelle og politiske liv. Han

---

<sup>70</sup> *Ethnos* er blant annet brukt som *ethnos etarion* fra Iliaden og betyr en antall menn, og *ethnos Achaion* eller Lukion, som betyr stammen fra Achaeans eller Lycians. Se flere slike variasjon i bruken av ordet *ethnos* i Antony D. Smith, s. 21.

<sup>71</sup> Anthony D. Smith bruker *ethnos* om både folk og nasjon.

<sup>72</sup> Smith, "The Ethnic Origins of Nations," 21.

<sup>73</sup> En oversettelse av hvordan Barths oppdeling av hvordan etnisitet tradisjonelt har vært definert og forstått. Hans kritikk av denne forståelsen er relevant for hvordan folkene i Zagros området har vært kategorisert og inndelt i grupper i årevis.

<sup>74</sup> Barth, *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*, 11-12.

<sup>75</sup> Ibid.

fremstiller og deler forskjeller og dimensjoner mellom grupper i tre ulike kategoriseringer; 1. *Categorization and membership*, 2. *Social organization*, 3. *Politics*.<sup>76</sup> Kort oppsummert handlet disse kategoriseringene om: 1. kjennetegn ved medlemskap: betydning av forfedre (opphav), bekledning, språk, kultur, livsstil og andre kriterier eller kjennetegn som definerer trekkene av medlemskap. 2. ekstern kategorisering vs. Intern selvidentifisering, altså kan denne kategoriseringen være gitt av noen, eller er det en selvidentifisering? 3. I hvilken grad er disse medlemmene identifiserbare? 4. Er kategorisering av en gruppe assosiert med en spesiell fysisk grense? 5. I hvilken grad kan medlemmene organisere og mobilisere for en kollektiv handling? 6. hva slags politisk krav er gjort i forhold til ressurser, rettigheter, anerkjennelse og representasjon for den gruppa man tilhører? 7. identifisering og lojalitet til ens gruppe: I hvilken grad identifiserer medlemmene i gruppa seg med det området de lever i?<sup>77</sup> Disse punktene som er satt opp, kan bidra til å besvare spørsmål relatert til sosiale, kulturelle og politisk liv i et samfunn.

### 3.3 Etnisitet basert på kulturelle trekk

Både Barth og Smith hevder at det mest sentrale aspektet ved etnisitet er kultur, og karakteristikkene som definerer en gruppe er basert på det kulturelle.<sup>78</sup> Kultur som et bærende aspekt for en etnisk gruppe har i mye større grad implikasjoner (konsekvenser). For eksempel ved at etniske grupper er identifisert og adskilt ved karakteristikkene som er knyttet til kulturene de er bærer av.<sup>79</sup> Dersom det kulturbærende aspektet vektlegges, vil klassifiseringer av personer eller grupper som medlemmer av en etnisk gruppe baseres på de spesielle trekkene som er ved kulturen, og ikke basert på den etniske og biologisk baserte organiseringen. Noen kulturelle trekk blir brukt av aktørene som signaler og symboler på forskjeller som eksisterer. Det kulturelle innholdet i etnisk dikotomier kan sies å være analytisk ved to måter; 1) synlige signaler og tegn som viser identitet, og som folk ser etter; for eksempel klær, språk, form på hus eller generell livsstil, og 2) grunnleggende verdiorienteringer; standarder for moral og hvordan man blir dømt basert på disse av andre.<sup>80</sup> Det er ikke slik at man kan forutsi hvilke trekk ved den sosiale kulturen som kan bli vektlagt av aktørene. Etniske kategorier kan med andre ord bli gitt utallige former og innhold i de

---

<sup>76</sup> Rogers Brubaker, "Ethnicity, Race, and Nationalism," *Annual Review of Sociology* (2009): 26.

<sup>77</sup> Ibid., 26-27.

<sup>78</sup> Smith, "The Ethnic Origins of Nations," 21; Barth, *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*, 12.

<sup>79</sup> *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*, 12.

<sup>80</sup> Ibid., 14.

ulike sosiokulturelle systemer, for eksempel ved at de kan være basert på atferd. Det kan gjennomsyre alle sosiale aspekter ved en gruppe, eller kanskje bare en begrenset del av det sosiale.<sup>81</sup> Jeg vil påstå det avhenger av hvem disse aktørene er og hvem det er som observerer disse aktørene. Dersom det er et folk som i utgangspunktet beskriver seg selv eller noen nærstående, vil det mest logiske være at de positive trekkene ved denne gruppen bli trukket frem, både ved det sosiale aspektet og atferd. På en annen side vil andre folk, særlig hvis det er relatert til fiendebilder, fremstilles på negative måter. Når det gjelder mederne og beskrivelser av dem i assyriske kilder, bærer disse preg av at de er observert gjennom et fiendebilde.

I denne oppgaven vil det fokuseres på kollektiv identitet og de rollene som er tilskrevet mederne av assyrerne, babylonerne, grekerne og akamenidene. Det å tilhøre en gruppe innebærer aktivt engasjement, og identitet er derfor en kontinuerlig prosess i stadig endring og ikke statisk. Det er i samhandling mellom mennesker at identitet konstrueres.<sup>82</sup> Ifølge Barth er forskjeller mellom grupper forskjeller i egenskaper.<sup>83</sup> Når vi baserer oss på begrensede data fra moderne tid er vi i fare for å generalisere etniske prosesser, siden viktige elementer som ville vært relevant for forskningen ikke er tilgjengelig.<sup>84</sup> Jeg bruker likevel den løse definisjonen inspirert av Barth og Brubaker: *Perceived common ancestry and active boundary maintenance towards other groups* for å kunne si noe om hvordan samfunnsstrukturen i Media kan ha sett ut.

---

<sup>81</sup> Ibid.

<sup>82</sup> Diaz-Andreu, "What Is Identity" 2.

<sup>83</sup> Barth, *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*, 12.

<sup>84</sup> Ibid., 36.

# 4 FOLK OG STAT

## 4.1 Toponymet *Mada*

Media, det indoiranske ”imperiet” slik vi referer til den i den vestlige delen av verden, er opprinnelig en adopsjon av det greske ordet Media. På gammelt persisk er mederne referert til som Mäda, mens det på assyrisk og babylonsk anvendes *Madayo* på dette geografiske området og folket i det nordvestlige Iran.<sup>85</sup> Attestasjonen i de assyriske innskriftene er det første som utgir mederne for å være et historisk folkeslag.<sup>86</sup> Til tross for at de assyriske kildene er de mest troverdige og sikre av originalkildene, er det likevel begrenset med hva vi finner der på grunn av problemer som eksisterer som følge av begrepsforståelse. Det er rett og slett ukjent for oss hvordan betegnelsen ”meder” blir brukt i de assyriske kildene; om begrepet for eksempel er et uttrykk for etnisitet, lingvistikk, religion, økonomi eller politikk.<sup>87</sup> Ifølge Liverani var mederne i de assyriske kildene et folk med felles etnisitet, og den sammenfattende termen brukt på mederne i assyrisk kontekst er *Madayu*. Det utelukkes likevel ikke at også andre faktorer kan ha vært knyttet til begrepet, og det understrekes at felles økologiske omgivelser og resurser kan ha vært knyttet til begrepet.<sup>88</sup> Assyriene hadde utallige folkeslag og etniske grupper innenfor sine grenser.<sup>89</sup> *Mada* er blant disse folkeslagene som er nevnt. Til tross for at det er usikkert hva assyriene mente med dette tilnavnet, var den antagelig assosiert med indoiranske folk, og det vil være feil å hevde at mederne var etnisk og lingvistisk homogene.<sup>90</sup>

Ordet *Mada* bør dermed forstås som ”det folket” eller ”de folkene”, som assyriene i sine innskrifter assosierte med et indoiransk toponym i sentral Zagros.<sup>91</sup>

Toponymet *mada* slik den kommer til uttrykk i de assyriske kildene kan ha hatt to ulike meninger som var sammensatt av flere elementer. For det første kunne det opprinnelig ha vært et lingvistisk term som definerte et folk som snakket enten indoeuropeisk språk gjenkjent som medisk eller et annet beslektet språk. 2) Det kunne også ha vært direkte

---

<sup>85</sup> M Dandamayev and I Medvedskaya, "Media," in *Media* (2006).

<sup>86</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 40.

<sup>87</sup> Radner (2003) an assyrian view on the medes, s. 38.

<sup>88</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 5.

<sup>89</sup> Louis D Levine et al., *Two Neo-Assyrian Stelae from Iran* (1972), 5.

<sup>90</sup> Brown, "Media and Secondary State Formation in the Neo-Assyrian Zagros: An Anthropological Approach to an Assyriological Problem," 107.

<sup>91</sup> V. Adriano Rossi, "Elusive Identities in Pre-Achaemenid Iran: The Medes and the Median Language " in *Iranian identity in the course of history* ed. G. Carlo Cereti (Rome Istituto Italiano per l' Africa e' oriente 2010), 289.

assosiert med de originaltalende mederne, eller de som hadde tilsvarende livsstil i området og antagelig folk som valgte å identifisere seg som medere, fordi det var fordelaktig å gjøre det.<sup>92</sup>

Ifølge Lanfranchi kan toponymet *mada* opprinnelig ha vært navnet på en liten politisk enhet eller bare en lokal term som ble adoptert for å beskrive et geografisk område som grenset en annen. At dens betydning etter hvert spredte seg og omfattet et større geografisk område under betegnelsen Media, skyldtes assyrisk adopsjon av ordet og en ”kanonisering” av den der flere av disse Zagros-herredømmene ble innviet og forbundet med termen. Det var et vanlig fenomen<sup>93</sup> at litterære kulturer i møtet med ikke litterære kulturer oppkalte et område etter en stamme eller et lokalt sted som ikke nødvendigvis trengte å være av stor betydning.<sup>94</sup> Heller ikke i persernes og grekernes kilder der betegnelsen hyppig anvendes, får vi et klart svar på hvor toponymet kan stamme fra. En mulig forklaring presentert av Lanfranchi er at mederne adopterte den assyriske formen for det som var lagt i betegnelsen under ekspansjonen i Zagros. Gjennom de assyriske eller babylonske skriftene ble betegnelsen Media og medere adoptert for perserne og grekerne.<sup>95</sup> Ser vi på de assyriske kildene er det klare synlige tegn på at denne betegnelsen og betydningen *Madaiu* stadig øker i geografisk størrelse. Områder og distrikter som tidligere var referert til og beskrevet i tillegg til Media, ble etter hvert betraktet som medisk. For eksempel Harhar og Arazias<sup>96</sup> som under tidligere assyriske konger ble nevnt i tillegg til Media, men under de senere kongene nevnes som mediske byer.<sup>97</sup>

---

<sup>92</sup> Julian Reade, ed. *Why Did the Medes Invade Assyria*, Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia (Padova, Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003), 150.

<sup>93</sup> Lanfranchi forklarer dette som et vanlig fenomen i tidligere samfunn og bruker Italia og Tyskland som eksempel: Italia ble gitt sitt navn av grekerne etter en liten stamme i Sør-Italia, mens Germania ble navngitt etter en ubetydelig stamme.

<sup>94</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 84.

<sup>95</sup> Ibid.

<sup>96</sup> Både Harhar og Arazias nevnes i tillegg til Media under Shalmaneser III, Samsi-Adad V og Adad-Nerari III, men under Tiglath-Pileser III, Sargon II og resten av de kommende assyriske kongene nevnes disse distriktene som en viktig del av Media.

<sup>97</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 40.



## 4.2 Historisk geografi

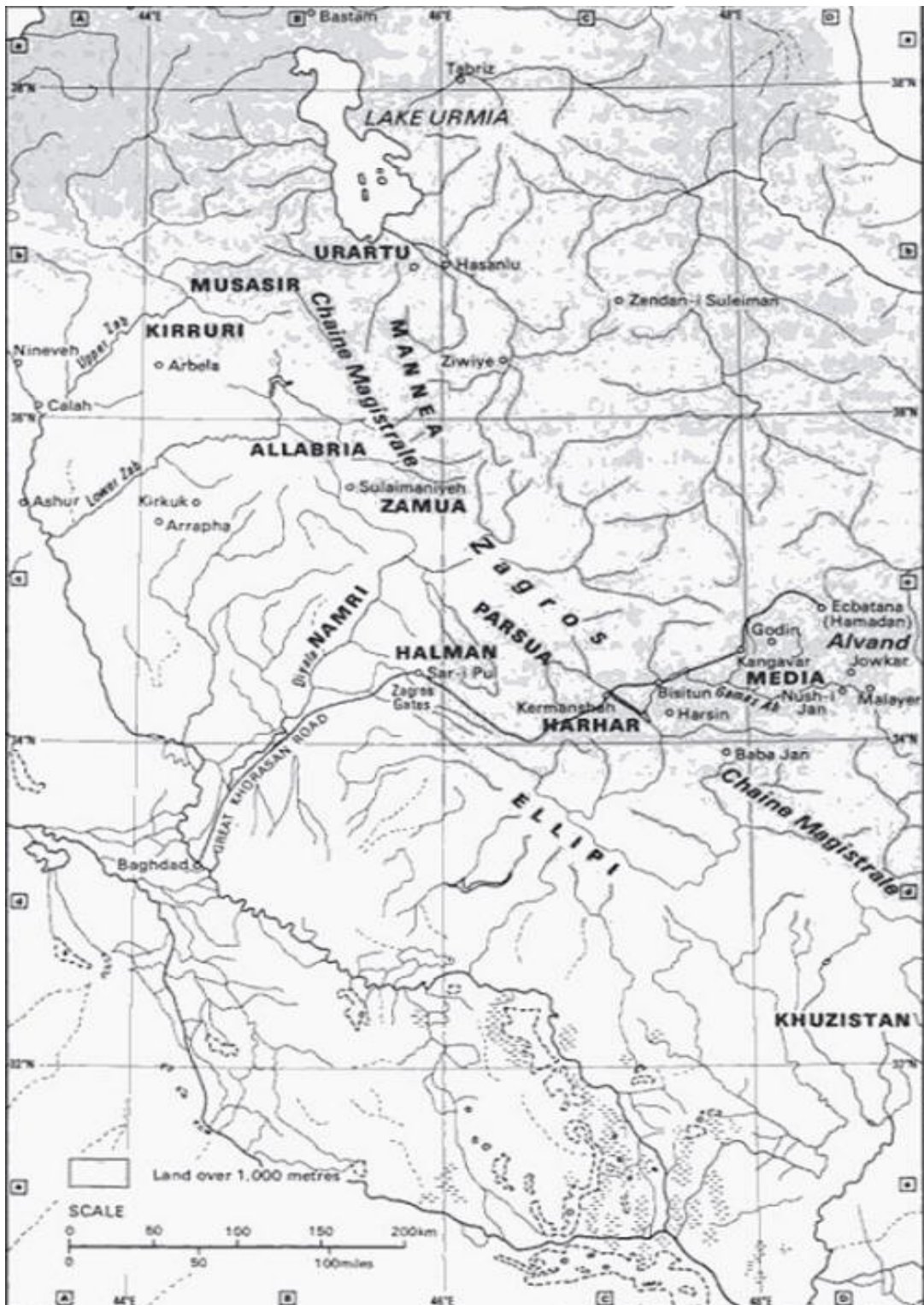
På slutten av det andre Millenium bosatte mederne seg i det området som kom til å bli det fremtidige Media i Vest-Iran.<sup>98</sup> Det mediske kjerneområdet slik det er beskrevet i de assyriske kildene var i de nordvestlige delene av dagens Iran.<sup>99</sup> Innskriften i den svarte obelisk, den første til å omtale mederne som et historisk folkeslag, under Shalmaneser III gir ikke særlig mye informasjon utover det geografiske. "The land of the medes" slik mederne refereres til geografisk på innskriften, er plassert i nærheten av *Messu*, *Arazias* og *Harhar*. Både *Harhar* og *Arazias* ble av fremtidige assyriske konger oppfattet som mediske byer, mens *Messu* var ansett som et distrikt sørvest i *Manna*. Disse områdene ble nådd via *Khorasan*-ruten som er deler av silkeveien, og fra de mesopotamiske slettene går via *Dyala* inn i *Zagrosfjellene* og gjennom den når ut til det iranske platået (se kart på side 22). Dette var hovedsakelig den vanlige ruten assyrerne brukte for å komme inn til Media. Den andre ruten som ble brukt for å komme inn i Media i tillegg til *Khorasan* ruten, beskrives i detaljer og gikk gjennom en rekke andre steder før den gikk gjennom *Mannea* og inn i medisk territorium.<sup>100</sup>

---

<sup>98</sup> Vladimir G Lukonin and Muhammad-Ali Dandamaev, "The Culture and Social Institutions of Ancient Iran," (Cambridge, 1989), 45.

<sup>99</sup> Gianpaolo Savoia-Vizzini, "The Median Dyanstic Empire " The Circle of Ancient Iranian Studies (Cais), <http://www.cais-soas.com/CAIS/History/madha/medes.htm>.

<sup>100</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 40-41.



Kart 2: Dette kartet illustrerer Zagros-regionen i perioden under assyrisk herredømme, trolig på slutten av 700 F.Kr. Kartet er hentet fra Heritageinstitute.com, Zoroasterian Heritage, 2016.

Media som en term på en bestemt region er aldri klart definert i de assyriske kildene, men stadig brukt om flere og ulike områder i og rundt Zagros. Assyernes beskrivelse av Media ser ut til å ha økt stadig i geografisk størrelse.<sup>101</sup> Sammenlikner man de tidligere kongelige innskriftene med brevene til Sargon II (721-705 f.Kr.) og Esarhaddons (680-669 f.Kr.) utspørringer til den assyriske guden Samas, ser man mye større geografisk område bli tilknyttet mederne på slutten av 700- og begynnelsen av 600 tallet f. Kr. Mot slutten av denne perioden ble hele Vest-Iran i tillegg til en del naboterritorier knyttet til Media. Til tross for at det er kjent at de geografiske grensene ved Media endret seg i løpet av de to århundrene de nevnes i assyriske kilder, er det fortsatt usikkerhet rundt Medias geografiske utstrekning i både øst og vest.<sup>102</sup> Hvorvidt denne utstrekningen av medisk territorium skyldtes en medisk ekspansjon fra deres opprinnelige bosted rundt Sagbita/Bit-Sagbat<sup>103</sup>, eller som følge av assyernes bedre forståelse av det politiske, kulturelle og/ eller økonomiske forholdet som var samlende for regionen under mederne, er usikkert. Det er mulig at det var assyernes konkrete kjennskap til en konkret folkegruppe og en generalisering av Media som en terminologi som bidrar til denne usikkerheten.<sup>104</sup> Det som er helt tydelig derimot, er at Media i nord grenset til Mannea, mens det i sør grenset til Ellipi og Elam (se kart på side 22). De østlige delene av Media sluttet i Mount Bikni<sup>105</sup>, Damavand-kjeden, mens de i vest grenset til de distriktene som tilhørte Mesopotamia.<sup>106</sup> Det er antagelig også derfor Lanfranchi velger å bruke Zagros-regionene for å beskrive medisk territorium fremfor Media, siden betegnelsen i de assyriske kildene aldri er spesifikt beskrivende for et enkelt område.<sup>107</sup> Assyrerne hadde trolig vanskeligheter med å definere klare mediske områder, noe som er synlig gjennom de ulike referansene som er brukt om mederne i de assyriske kildene; blant annet "*distant medes*" eller "*remote*" i innskriftene til Esarhaddon.<sup>108</sup> Denne uklarheten kan også forklares

---

<sup>101</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 83.

<sup>102</sup> Diakonoff, *Media*, 36.

<sup>103</sup> Sagbita/Bit-Sagbat er ofte identifisert med den mediske hovedstaden Ekabatana. Det står mer om dette på side 30.

<sup>104</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 51.

<sup>105</sup> Damavand og Alvand er to fjellkjeder i Iran som er mulige kandidater for det som i assyriske kildene er referert til som *Mount Bikni*. Mount Bikni er det lengste geografiske punktet i øst assyrene sies å ha utøvet sin innflytelse i Media. Damavand ligger nord-østlige delen av tehran, mens Alvand ligger vest for hamadan. En identifisering av mount bikni med Alvand fjellet vest for hamadan vil dermed gjøre en identifisering mellom Medias hovedstad, Ekbatana/Hagmatana i de gammel persiske og klassiske kildene umulig med Sagbita/Bit-Sagbat i de assyriske kildene. For videre lesing og referanse, se Levine 1974, og/eller Dandamayev og Medvedskaya, *Encyclopædia Iranica: Media*.

<sup>106</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 83.

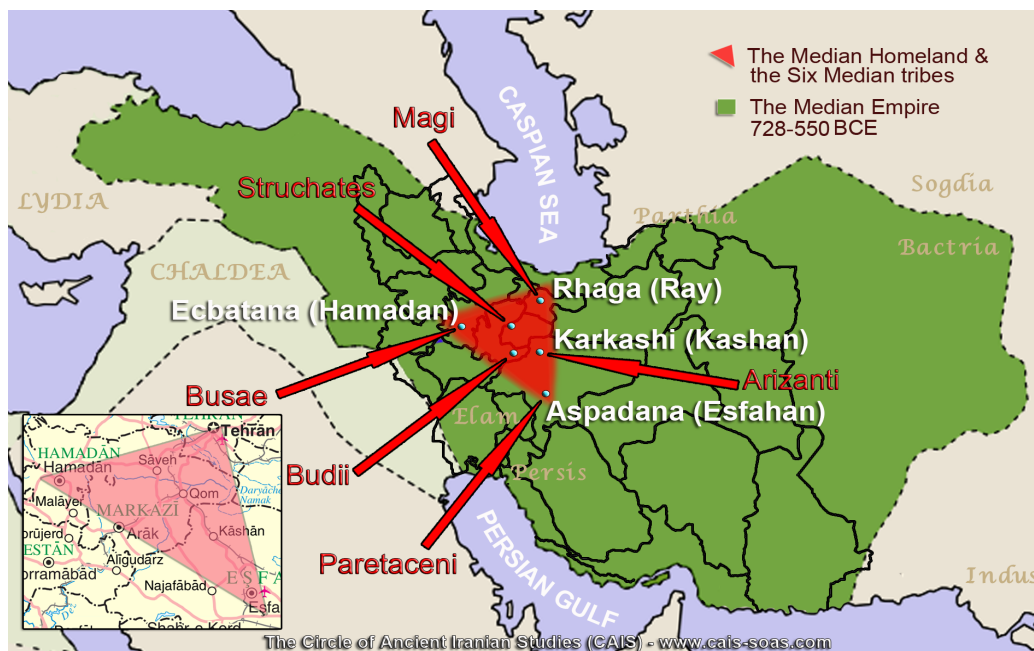
<sup>107</sup> Ibid.

<sup>108</sup> Esarhaddon, 002, 003, *Royal inscriptions of the neo assyrian period*:

<http://ancientworldonline.blogspot.no/2011/07/royal-inscriptions-of-neo-assyrian.html> 10.11.2016

med at assyrierne i realiteten aldri klarte å få kontroll over hele Media, særlig de østlige delene av Media.

I de klassiske kildene derimot, ser Medias grenser til å være litt klarere. Mederne er tilskrevet rollen som grunnleggere av det mediske imperiet som tilsvarer i dag områder i nordvestlige Iran, Nord-Irak og Øst-Tyrkia,<sup>109</sup> og som utgjør omtrent det geografiske landområdet Kurdistan. Men også disse grensene basert på klassiske kilder, særlig Herodot, har vært tema for diskusjon i mange år. I år 585 f.Kr. var Medias grense i øst satt i Halys (Qizil-Irmaq) i Øst-Anatolia. Det er usikkert om mederne ekspanderte geografisk og tok over både Mannea, Urartu og Skytia,<sup>110</sup> før de etablerte en felles fysisk geografisk grense med Lydia i øst, i Sentral-Tyrkia. Dermed er den eneste mulige forklaringen på at en slik ekspansjon kan ha funnet sted, at Mannea og Urartu i vest ble beseiret av mederne.<sup>111</sup>



Kart 3: Dette kartet illustrerer triangelen (innfelt) mellom dagens Hamadan, Tehran og Isfahan, og er skissert basert på de seks stammene fra Herodot. Det grønne er regnet for å være det mediske imperiet på sitt største, som også er basert på Herodots *Historie*. Kartet er hentet fra The circle of Ancient Iranian studies (CAIS), 2016

<sup>109</sup> Savoia-Vizzini, "The Median Dyanstic Empire ".

<sup>110</sup> Josef Wiesehofer, *Ancient Persia* (IB Tauris, 2001), 1.

<sup>111</sup> Reade, *Why Did the Medes Invade Assyria*, 154.

## 4.3 Kronologisk fremstilling av assyriske kongers felttog i Media

I det følgende vil jeg gi en kronologisk fremstilling av Media i perioden 836 til 550 f.Kr., med hovedvekt på assyriske konger og deres felttog i Media. Hvorfor det er viktig å ta med assyriske konger i en oppgave om medisk identitet virker litt meningsløst, men disse kongene er likevel viktig for å forstå utviklingen og det politiske landskapet i Media. Årsaken til at disse assyriske kongene går inn i Media og deres hensikt i Media, samt den motstanden de møter på vei inn i medisk territorium, kan kaste lys over noe av de økonomiske, militære og det samholdet som eksisterte blant mederne.

Shalmaneser III (858-724 f.Kr.) er altså den første assyriske kongen som omtaler mederne. Hans innskrifter er begrenset med informasjon, og sier ikke så mye utover det geografiske. Neste møtet mellom mederne og assyriene skildres 28 år senere. Informasjonen fra disse innskriftene til Shamsi-Adad V (823-811 f.Kr) gir oss et bedre bilde av hvem mederne var. Det er flere grunner til at disse innskriftene til Shamsi-Adad V er viktig i forhold til hva vi vet om mederne. Det første individuelle navnet på en meder nevnes for første gang av assyriene ved navnet *Hanasiruka*, et navn som ikke er av indoeuropeisk opprinnelse og heller ikke kan spores til noen kjent språk.<sup>112</sup>

Under Adad-Nerari III's regjeringstid (810-783 f.Kr.) i Assyria ble det totalt innledet elleve felttog mot landene i øst. Åtte av disse felttogene var mot mederne, to mot Mannea og en mot Namri. Disse felttogene i løpet av kort tid med korte mellomrom indikerer at det er økt Assyrisk behov og interesse i disse områdene i øst. Det har vært ulike argumenter for hvorfor disse felttogene ble innledet, og man antyder at det store antallet felttog og assyrienes interesser i øst bør ses som et resultat av økonomiske interesser mer enn et resultat av assyrisk aggresjonspolitik. <sup>113</sup> At denne interessen i øst skyldtes økonomiske interesser og ikke aggresjonspolitik tyder på at mederne gjennom kontroll over handelen og handelsruten kan ha disponert over store rikdommer. Det er ikke utenkelig at handelen og økonomien ble intensivert betraktelig etter at assyriene blandet seg og deltok aktivt i kontroll av handelen.

Tiglath-Pileser III (744-727 f.Kr.), heretter bare Tiglath-Pileser, gjennomførte to felttog mot øst, en i 744 f.Kr. og den andre i 737 f.Kr. Det første felttoget førte til etableringen av to nye provinser: Parsua og Bit-Hamban, der Tiglath-Pileser stasjonerte egne hoffmenn som guvernører over disse provinsene. Dette markerte et nytt forhold mellom

---

<sup>112</sup> Karen Radner, ed. *An Assyrian View on the Medes*ibid., 41-42.

<sup>113</sup> Ibid., 42.

Assyria og Zagros ved at Assyria direkte kontrollerte områder som var stasjonert langs silkeveien. Interaksjonen mellom Assyria og Zagros resulterte i flere ting; blant annet framveksten av assyriske kongelige agenter som hovedsakelig var der for å ta seg av handelen med hester og sikre seg dette behovet. For medernes del førte Tiglath-Pileser III's aktiviteter i øst til ansettelse av mediske menn ved det kongelige hoffet i Kalhu, en viktig by i Assyria.<sup>114</sup> Koloniseringen skyldtes i hovedsak økt behov og etterspørsel av hester som følge av det storreformerte militærapparatet til assyriene, som hadde sin bakgrunn i et stadig økende behov og popularitet for kavaleri og stridsvogner i krigføring. I Media var hesteavl en vanlig praksis i denne perioden.<sup>115</sup>

Under Sargon II's regjeringstid, heretter referert til kun som Sargon, er mederne bedre attestert enn noensinne. Med Sargons vasaller og guvernører i de østlige områdene, og særlig etter opprettelsen av de to nye provinsene Kar-Sarrukin og Kar-Nergal, får vi et nytt perspektiv på Zagros-områdene. Interaksjonen og kontakten mellom mederne og assyriene ser ut til å være på sitt største. Interessant nok gir disse detaljene i innskriftene et nytt perspektiv på situasjonen, ved at det er kontakten mellom Sargon og hans vasaller og guvernører i Media som kommer til uttrykk i kildene.<sup>116</sup> Assyriene nådde sitt høydepunkt i Media under Sargon i de to siste tiårene av 700-tallet f.Kr. Sargon forsøkte å etablere direkte administrativ kontroll over de fjerne områdene av Media slik han allerede hadde etablert i nærområdene til Assyria som var lettere tilgjengelig.<sup>117</sup> De assyriske guvernørene av Harhar, Kisessim og andre provinser beskrev forholdene og situasjonen i disse provinsene i sine brev til Sargon. Situasjonen i Media er derfor godt beskrevet geografisk på slutten av 700-tallet f.Kr. Det som kjennetegnet disse områdene og distriktene var blant annet omsetting av nye folkegrupper i festningene. Det foregikk samtidig spionasje på de selvstendige delene av Media, og etter hvert oppstod det intriger blant de selvstendige, delvis-selvstendige og de avhengige herskerne.<sup>118</sup> Ifølge Liverani ble assyrienes nærvær i Media etter Sargon betraktelig mindre, og etter denne perioden måtte de gi avkall på sine guvernører, garnisoner og skatteinnkrevere i Media. Likevel mistet ikke assyriene innflytelse over mederne frem til perioden under Esarhaddon.<sup>119</sup>

I innskriftene til den assyriske kongen Esarhaddon kan mangel på interesse for områdene i Zagros og samtidig en del uro som oppstod i Media, markere et negativt

---

<sup>114</sup> Ibid., 44.

<sup>115</sup> Diakonoff, *Media*, 78.

<sup>116</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 50.

<sup>117</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 6.

<sup>118</sup> Diakonoff, *Media*, 101.

<sup>119</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 6.

vendepunkt for Assyrias del. I innskriftene til Esarhaddon omtales derfor mederne både i korte trekk og ganske uklare. Det vi vet kommer fra fragmenter av en rekke serie med spørsmål Esarhaddon stiller guden Samas.<sup>120</sup> Situasjonen og forholdene i Zagros slik den var under Sargon ser ikke ut til å samsvare med hvordan det var under Esarhaddon senere. Det å komme seg inn i medernes land som Sargons guvernører og samle inn skatt i perioden etter 713 f.Kr. var ikke noe spesielt fare knyttet til, mens områdene i øst (altså Zagros) var oppfattet som farefullt under Esarhaddon.<sup>121</sup> Disse farene var i hovedsak relatert til Kastaritu som var byherre over Kar-Kassi, og som i de fleste forespørsler til gudene blir nevnt i forbindelse med mederne.<sup>122</sup>

## 4.4 Bosetning

### 4.4.1 Nomadisme som iboende karakteristikk

De klassiske kildene har vært årsaken til den tidligere oppfatningen om at nomadisme var en iboende karakteristikk ved folkene fra Zagros regionen, især mederne. Det er Herodots beskrivelse av Media med samlingen av seks mediske stammer og konsekvensen av en slik stammebasert organisering i Media som har bidratt til at mederne ofte er (mis)oppfattet som nomader.<sup>123</sup> En indikasjon på deres ”nomadisme” ble forsterket etter tolkningen av de assyriske kildene, der de hyppig omtaler hester som en form for skatt, betalt av mederne til assyriske konger.<sup>124</sup> Ifølge Olmstead hadde mederne i hovedsak nomadisk kultur, til tross for at mederne var bosatt lenge nok på fjellene til å kunne ha tatt innover seg noe av karakteristikkene og egenskapene til deres fastboende naboer.<sup>125</sup> Som tidligere nevnt fokuserer Karen Radner på medisk livstil slik det er fremstilt i assyriske kilder, og hevder at det er tydelige tegn på at mederne ikke var nomader, men et folk med faste bosetninger. Et eksempel på dette var at *Sagbita*<sup>126</sup> i de assyriske innskriftene ble beskrevet som en kongelig medisk by, og derfor ingen tvil om at mederne hadde faste bosetninger.<sup>127</sup> Olmstead og

---

<sup>120</sup> Diakonoff, *Media*, 91.

<sup>121</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 61.

<sup>122</sup> Ivan Starr, *Queries to the Sungod Divination and Politics in Sargonid Assyria* (Helsinki university press, 1990), 46-81.

<sup>123</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 88.

<sup>124</sup> Lanfranchi, Roaf, and Rollinger, *Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia*, 5, 400.

<sup>125</sup> Olmstead, *History of Assyria*, 244.

<sup>126</sup> Sagbita nevnes i innskriftene i kalhu stelen til den assyriske kongen Shamshi-Adad V i forbindelse med et felttog i Media, ”Sagbita, the royal city”. Sagbita er ofte blitt identifisert som Ekbatana (Hamadan) fra de klassiske kildene.

<sup>127</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 41.

Radners lesing av de assyriske kildene samsvarer til en viss grad, der Olmstead anerkjenner at det eksisterte flere mediske byer under Neo-assyriske regjeringstid.<sup>128</sup> Sistnevnte beskriver videre flere mediske festninger, og basert på hans beskrivelse skal de fleste av festningene ha vært plassert på høyder, og ofte ved det høyeste punktet av fjellet. Festningene var som regel godt egnet til forsvar, med både tårn og bymur, som var beskyttet av bueskyttere.<sup>129</sup> De arkeologiske kildene fra Nush-i Jan I, Baba Jan II og Godin Tepe II samsvarer med Olmsteads beskrivelse og gir inntrykk av at mederne hadde befestede bosetninger<sup>130</sup>, men at disse liknet mer på herskapshus enn på byer. De arkeologiske funnene viser at disse var godt egnet som forsvarsborg og hadde lagerhus<sup>131</sup>, kultbygninger og seremonielle bygninger<sup>132</sup>. Ifølge Liverani antas den vanlige befolkningen å ha levd i mindre landsbyer eller pastorale leire, og ikke i disse festningene.<sup>133</sup>

Til tross for at mederne har vært fremstilt som nomader er det lite i kildene som kan bekrefte et slikt syn på dem. Dette er mest sannsynlig noe man har forbundet med disse folkene fra Zagros-området på grunn av landskapet og de lange tradisjonene med jordbruk og dyreavl – noe som også var en viktig karakteristikk av disse folkenes identitet på grunn av landskapsforhold. Samtidig kan det at mederne var spredt over et område med flere hundre landsbyer, få mindre byer, og enda færre storbyer være et passende bilde av Media og det mediske landskapet. Beskrivelsene av Zagros-landskapet i de assyriske kildene og de arkeologiske funnene tyder på at det her var snakk om et folk med bosetninger, som kan karakteriseres som primitive høvdingdømmer. Disse hadde for eksempel sine sentre i form av fjellfestninger, og ofte plassert på høytopper med borg som var egnet for å beskytte eller kontrollere et område, slik det er beskrevet ovenfor, både gjennom Olmsteads lesing av de assyriske kildene og de arkeologiske funnene i Media.<sup>134</sup>

Brown kritiserer riktignok den tradisjonelle forståelsen av mederne som nomader ved å vise til følgende interessant linje som bærer tydelige preg av vestlig etnosentrisme;

*”Olmstead depicts the Assyrians as champions of civilization defending the Near East*

---

<sup>128</sup> Potts, *Nomadism in Iran: From Antiquity to the Modern Era*, 68-9.

<sup>129</sup> Olmstead, *History of Assyria*, 244.

<sup>130</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 5.

<sup>131</sup> Det er i forbindelse med arkeologiske funn i Godin Tepe og Nush-i Jan at det er blitt funnet lagerhus.

<sup>132</sup> Nush-i Jan er den eneste av de arkeologiske funnstedene der det er påvist kultbygg med en templer. Mens det i Nush-Jan og Baba Jan er påvist seremonielle bygg med søylegang.

<sup>133</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 5.

<sup>134</sup> Se David Stronach; *Independent Media: archeological notes from the homeland*, i *Continuity of empire: Assyria, Media, Persia* (2003).



*against the "savage tribes".*<sup>135</sup> I khorshabad-annalene til Sargon II ble mederne i innskriftene referert til som *"remote regiones (near) the confines of (the land) Aribi of the east, as well as regions of the strong Medes who (...) wandered in mountains and deserts like thieves."*<sup>136</sup> Sargons referanse til "araberne i øst" og til mederne som "streifet ørkenen og fjellene som tyver", kan ha blitt tilskrevet mederne som følge av medernes spesialisering i ørkenhandelen med kameler, et yrke og spesialisering som assyryerne assosierte med arabere. Det å drive med ørkenhandel sett fra assyrisk perspektiv kan ha vært likestilt med det å stjele, særlig fordi assyryerne i denne perioden var tjent med den gamle handelsruten, Khorasan.<sup>137</sup> Dette faller under rekken av argumenter som forsterker at mederne ikke var nomader og at disse beskrivelsene av mederne ikke dreide seg om bosetning, men om assyrisk stereotypi av disse "fjerntliggende" mederne som de mest sannsynlig aldri fikk helt kontroll over på grunn av vanskelige forhold på høylandet. En mer passende beskrivelse av medisk bosetning vil være - slik også assyriske kilder gir uttrykk for, men som ofte blir utelatt på grunn av en allerede etablert oppfatning - et folk med faste bosetninger i byer.

#### **4.4.2 Mediske Byer**

##### **Bit-Sagbat/Sagbitas eller Ekbatana**

Det refereres til den første mediske byen i de assyriske kildene i år 818 f.Kr, og allerede her blir den beskrevet som en kongelig by.<sup>138</sup> Den ble referert til som Sagbita og er mulig identisk med Bit-Sagbat, som både nevnes i innskriftene til Tiglath-pileser III og Sargon II, og blir videre beskrevet som en mulig kandidat for den mediske hovedstaden Ekbatana fra de klassiske kildene, som er dagens Hamadan i Iran. Sagbitas, eller Bit-Sagbat ser ut til å være av stor betydning i de assyriske kildene under Samsi-Adad V, men det er ikke helt avklart hva som skjedde med denne byen senere på 600- tallet f.Kr.<sup>139</sup> Når det gjelder den mediske hovedstaden Hamadan, nevnes den for første gang i Bestun-innskriftene til Dareios på 500-tallet f.Kr., og den er referert til som *Hagmatana*, senere overført og brukt av grekerne som Ekbatana. Det er problematisk å knytte Ekbatana til Bit-sagbat/Sagbita da assyryerne ikke nevnte Ekbatana i sine kilder til tross for at Ekbatana var plassert langs Khorasan-ruten, en vei som ofte ble brukt av assyryerne i denne perioden. Det er likevel blitt foreslått at Bit-

---

<sup>135</sup> Brown, "Media and Secondary State Formation in the Neo-Assyrian Zagros: An Anthropological Approach to an Assyriological Problem."

<sup>136</sup> Diakonoff, *Media*, 86-87.

<sup>137</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 55.

<sup>138</sup> Reade, *Why Did the Medes Invade Assyria*, 150.

<sup>139</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 41.

Sagbat/Sagbita som hyppig nevnes i de assyriske kildene var et tidligere navn på Ekbatana, nevnt i de klassiske og babylonske kildene som Medias hovedstad.<sup>140</sup> Det eksisterer i tillegg et annet problem som vanskeliggjør denne identifiseringen i enda større grad, nemlig hvor langt assyrerne gikk i medernes territorium i øst. Mount bikni<sup>141</sup>, antatt å være det lengste punktet assyrerne nådde inn i Media i øst, identifiseres med to fjell i dagens Iran; Damavand og Alvand. Damavand ligger øst for Teheran, mens Alvand ligger vest for Hamadan. Problemet med denne identifiseringen oppstår som følge av at Alvand av flere blir pekt ut som det riktige alternativet for *Mount Bikni*, noe som bidrar til at assyrernes kjennskap til Media gjennom hele perioden, falt vest for Hamadan. Dermed var Hamadan utenfor assyrernes rekkevidde.<sup>142</sup> En mulig årsak til at assyriske kilder aldri beskrev en praktfull medisk hovedstad, slik Herodot beskriver Ekbatana kan være at de aldri nådde så langt øst i Media, og at deres ekspansjon i Media stoppet opp vest for Ekbatana.

### **Harhar (Kar-Sarukkin) og Kisessim (Kar-Nergal)**

Under Tiglath-pileser ble det ikke skrevet noe om de viktige byene Harhar og Kisessim, med unntak av Kisessim som nevnes en gang med referanser til en hersker, Bishidar av Kisessim. Disse byene blir av Sargon gjort til hovedseter for de assyriske provinsene og ser ut til å være de viktigste og mest vektlagte byene. Årsaken til at de ikke nevnes av Tiglath-pileser kan ha vært at han ville unngå konflikt med disse sentraene for lokal makt.<sup>143</sup> En forklaring fremsatt av Radner var at disse kampanjene til Tiglath-Pileser og hans ekspedisjoner i området kun var inspeksjon, og at han ikke hadde som mål å erobre.<sup>144</sup>

Det er først under Sargons regjeringstid at Harhar og Kisessim stadig nevnes og refereres som to byer og senter for provinser i Zagros. Sargons hær nådde Media første gang i 716 f.Kr., og fikk herredømme over flere byer og tok noen av deres byherrer til fange. Han erobret byen Kisessim og endret dens navn til Kar-Nergal. Sargon II gjorde byen til senter av en ny provins i Assyria som inkluderte regionene; Bit-Sagbat, Bit-Hirmami og Bit-Umargi, samt byene Harhubarban, kilambati og Armangu. Seinere okkuperte Sargon byen Harhar og gjorde det til senter i en assyrisk provins, slik han hadde gjort med Kisessu litt tidligere.<sup>145</sup> Han endret byens navn fra Harhar til Kar-Sarukkin og gjorde byen til hovedsete i sin andre

---

<sup>140</sup> M. Dandamayev and I. Medvedskaya, "Media," in *Media* (Encyclopædia Iranica 2006).

<sup>141</sup> Jeg beskriver *Mount Bikni*'s geografiske plassering i en fotnote under historisk geografi i Media, i samme kapittel.

<sup>142</sup> Medvedskaya, "Media."

<sup>143</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 49.

<sup>144</sup> Ibid.

<sup>145</sup> Diakonoff, *Media*, 82.

Provins i Zagros. De seks byene; Arazias, Bit-Ramatua, Uriqatu, Sikris, Saparda og Uriakku, som hittil var uavhengige byer og styrt av lokale høvdinger, ble en del av Kar-Sarukkin.<sup>146</sup> Kisessu og Harhar, i tillegg til Zamua, Parsua, Bit-Hamban, var de fem områdene som var okkupert av Assyria og gjort til assyriske provinser. Disse byene var plassert mellom de vestlige skråningene av Zagros til de østlige delene. Situasjonen til de tre siste provinsene vedvarte mens Kisessu og Harhar ble på begynnelsen av 600-tallet f.Kr. utvidet og delt inn i fem nye provinser; Kisessu, Harhar, Madai, Saparda og Bit-Kari.<sup>147</sup> Hvorfor en utvidelse og inndeling av Harhar og Kisessim i enda flere provinser forekom, er usikkert. Likevel er det mulig å spekulere i at det skjedde på grunn av befolkningsvekst eller rett og slett for at det skulle gjøre det lettere for assyrerne å få kontroll over disse folkene; gjennom en inndeling av større provinser til mindre provinser. I Harhar og Kisessim skjedde det også en del endringer i demografien under Sargons regjeringstid.

Sargon okkuperte Samaria og forflyttet 30 000 israelitter gjennom det assyriske imperiet, hvor en gruppe blant disse ble trolig plassert i Media.<sup>148</sup> Han flyttet på befolkningen i Harhar og erstattet noen av disse med israelitter som mulig stammet fra de ti stammene som ble okkupert av Assyria i 721 f.Kr. Ifølge Diakonoff er det hovedsakelig Harhar, og antakelig Kisessu, som nevnes i bibelen som mediske byer.<sup>149</sup> Det gir derfor grunn til å tro at det eksisterte kontakt og interaksjon mellom semittiske og iranske folk på 700-tallet f. Kr. Ifølge den bibelske kilden, Tobits bok, i byene Hamadan og Rahgae var det jødiske familier som bosatte seg i de mediske byene permanent, og beholdt sine lover og deres levesett.<sup>150</sup> At disse israelittene som ble omplassert i Media beholdt sitt levesett og deres lover er usikkert, men at det forsterker utsagnet om at det i Media eksisterte ulike folkegrupper og minoriteter er det derimot ikke tvil om. Det er heller ikke usannsynlig at ulike folkegrupper som kom til området etter hvert mistet sin særegne karakter og fusjonerte til ett folk. Blant annet kan israelittene gradvis ha tilpasset seg inn i majoritetskulturen som eksisterte. På en annen side må det påpekes at de nye folkegruppene kan ha hatt en påvirkning på mederne og medisk kultur. Det man må regne med når man snakker om kontakt og samkvem mellom de ulike gruppene som bosatte seg i Media - om det var israelitter, skytere eller andre folkegrupper - er at de fikk låne fra hverandres kultur.

---

<sup>146</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 50.

<sup>147</sup> Diakonoff, *Media*, 83.

<sup>148</sup> R. Ghirshman, *Iran: From the Earliest Times to the Islamic Conquest* (Great Britain, Bungay, suffolk: Richard Clay and Company, Ltd, 1954), 95.

<sup>149</sup> Diakonoff, *Media*, 82.

<sup>150</sup> Zenaide A. Ragozin, *The Story of Media, Babylon and Persia* (New York G. P. Putnam's sons: London: T. Fisher unwin, 1888), 157.

## 4.5 De mektige mederne ”*Madaiu Dannuti*”

Radner hevder at mederne var spesielle i assyrernes øyne, noe som er best skildret gjennom betegnelsen *dannu* som hyppig ble anvendt på mederne under Tiglath-pileser og Sargons regjeringstid.<sup>151</sup> En norsk oversettelse av det assyriske begrepet *dannu* er ordet mektig, og er oversatt fra dens engelske oversettelse *powerfull*. Ifølge Lanfranchi er mederne tilskrevet den spesielle betegnelsen *dannu* halvveis mellom kulturelle fordommer og faktiske erfaringer slik assyrerne så mederne på nært hold, en betegnelse som kun er brukt om mederne og ingen andre folkegrupper.<sup>152</sup> Det var under Tiglath-Pilesers regjeringstid at mederne første gang ble beskrevet som mektige. Det er usikkert hvorfor assyrerne valgte å gi en slik betegnelse til mederne, og hva den var ment å uttrykke. Vanligvis er fremmede folk i assyriske innskrifter beskrevet med nedsettende betegnelser som ”udugelige” eller ”forræderske”, og derfor er det ganske interessant siden betegnelsen *dannu* (mektige) uten tvil hadde en positiv preg ved seg.<sup>153</sup> Ifølge Lanfranchi hadde betegnelsen verken noe med medernes politiske, sosiale eller militære status å gjøre. Betegnelsen ble brukt på mederne for å understreke deres barbarisme på en side og assyriske kongenes heroisme som kjempet seirende mot disse barbarene på en annen side:

*“(...) the designation madaiu dannuti was adopted in Assyria in order to stress the extreme barbarousness of the inhabitants of the Zagros region known as “Media”, a concept which could be very easily connected with “extreme strength” and “savage” fierceness” according to well established mythological patterns (...).”<sup>154</sup>*

### 4.5.1 Stereotypi eller faktiske observasjoner

Betydningen av *dannu* er veldig semantisk i de assyriske kildene. Det kan både ha positive og nøytrale trekk ved dens mening, for eksempel; sterk, legitim, kraftig og mektig. Men det kan også være en mer eller mindre negativt ladet term, for eksempel; voldsom, villmann, farlig etc. Dette kan ha vært en parallell mellom assyriske kongens politiske status på en side og medernes politiske status på en annen side.<sup>155</sup> En aksept av den positive betydning av betegnelsen *dannu* på mederne vil si at assyrerne anerkjente at Medias status som stat var sammenliknbar med den assyriske staten. I ettertid har dette blitt tolket og forstått som en

<sup>151</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 64.

<sup>152</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 90.

<sup>153</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 50.

<sup>154</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 91.

<sup>155</sup> *Ibid.*, 90.

indikasjon på at assyriene brukte en slik betegnelse fordi Media var forbundet med en sterk politisk makt. At betegnelsen *dannu* ble brukt på Media i en tid der Assyria var på sitt største og sterkeste, mens Media var fragmentert i utallige lokale ”høvdingstater” avviser at det var som følge av Medias politiske maktstruktur at de ble tilskrevet *dannu*. Det vil heller ikke være riktig med tanke på andre politiske stormakter i området, blant annet Urartu, Mannea og Egypt, som aldri ble referert til med en slik betegnelse.<sup>156</sup> Det er lite sannsynlig at det var på grunn av den politiske strukturen at mederne ble tilskrevet betegnelsen *dannu*, da mederne i denne perioden var politisk desentralisert. Det må uansett understrekes at dette ikke var det eneste tilfellet hvor assyriene skiller mellom mederne og andre folk ved å tilskrive mederne spesielle egenskaper, enten gjennom spesielle betegnelser eller karakteristikker ved deres levestil.

Mederne fremstår i de assyriske kildene som et rytterfolk. Dette skiller dem fra deres naboer Messu og Gizilbund, der Samsi-Adad V deporterer hester og baktriske kameler fra Messu, men nevner ikke ryttere slik han gjør da han plyndret mederne. Synet på mederne som et rytterfolk forsterkes ved at mederne i de senere attestasjonene assosieres med kavaleri, altså ryttere som heller kjempet på hesterygg enn med hestestridsvogn.<sup>157</sup> Under Sargons felttog, på de assyriske relieffene, er mederne alltid avbildet på hesteryggen og aldri på hestestridsvogn slik assyriene selv er avbildet. Ut i fra dette stiller Radner følgende spørsmål; ”*Is being a rider what makes a Mede a Mede in the eyes of the Assyrians?*”<sup>158</sup> Et slikt argument kan forsterke at betegnelsen *dannu* mest sannsynlig ikke var gitt som en karakteristikk ved medernes statsstruktur eller nedsettende betegnelse på deres politiske system, men snarere på grunn av egenskaper ved deres ridderkultur og riding basert på faktiske observasjoner.

Informasjonen som omhandler Zagros-områdene er kortfattet og bærer preg av et ideologisk orientert mønster som er karakteristisk ved de kongelige assyriske innskriftene. Det bildet som gjennomsyrrer de assyriske innskriftene er blant annet at Assyrias fiender er beskrevet som de ”dårlige” med avskyelige og onde holdninger og som stadig provoserer den ”gode” assyriske kongen som likevel klarer å beseire disse ulike folkene ved hjelp av gudene, og på grunn av deres guddommelige fromhet.<sup>159</sup> Synet på Zagros-folkene som barbarer hadde dype røtter i den Mesopotamiske kulturen. Disse negative forestillingene om Zagros-befolkningen var basert på en langvarig og tradisjonell forståelse, og dens historie kan spores

---

<sup>156</sup> Ibid.

<sup>157</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 42.

<sup>158</sup> Ibid.

<sup>159</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 84.

tilbake til de ”barbariske gutiene”. Gutiene<sup>160</sup> ble ansett som barbarer fordi de bodde i fjellene, og statusen deres ble forbundet med noe ikke-menneskelig eller under-menneskelig av natur på grunn av mangel på sivil karakter i motsetning til de som bodde i sentraene på lavlandet. Tilnavnet fjellfolk bar siden den gang med seg negative konnotasjoner, og bør også tolkes slik når det kommer til studier av assyriske kilder og det de sier om mederne og generelt om de ulike folkegruppene fra Zagros.<sup>161</sup> Det stereotypiske bildet av disse folkegruppene fra fjellene som presenteres i de assyriske kildene er at de har på seg dyrekapper eller pels slik de er avbildet på assyriske relieffer. Ifølge Lanfranchi kan et slikt bilde være fremsatt ut ifra deres kalde klima, og kanskje kjennetegn ved drakten til en lokal befolkning eller en spesiell gruppe eller klasse – enten krigere eller høvdinge.<sup>162</sup>

Radners forståelse av betegnelsen *dannu* brukt for å beskrive noe positivt og spesielt ved mederne, samsvarer ikke med Lanfranchis tolkning av betegnelsen som en negativ konnotasjon brukt for å fremheve medernes barbarisme. Radner hevder at denne betegnelsen bør oppfattes som noe positivt og særegent ved mederne, mens Lanfranchi hevder at det bør forstås basert på en assyrisk stereotypi der mederne ble oppfattet som barbarer. Lanfranchis argumenter er til en viss grad ensidig fordi han fokuserer mest på det som passer hans forskning i de assyriske kildene for å forsterke og underbygge hans argumenter, for eksempel alt som kan knytte mederne til de ”mørke” fjellene og deres barbarisme. Han beskriver assyrernes stereotypi av mederne, mens han selv i utgangspunktet har en stereotypisk tilnærming til mederne. Et eksempel på dette er at han unnlater - enten bevisst eller ubevisst - å nevne den kongelige mediske byen Bit-Sagbat som beskrives i de assyriske kildene. Slike trekk og karakteristikk ved Bit-Sagbat som en kongelig by, er langt i fra hva som er rammene for å kunne kategoriseres som barbarer og fjellfolk. Likevel bør Lanfranchis argument om at betegnelsen *dannu* ikke ble gitt mederne som følge av politisk eller sosial status ikke betviles. Muligheten for at *dannu* kunne vært gitt som følge av medernes militære ferdigheter bør derimot ikke utelukkes, da det er mulig at medernes spesialisering på hesteryggen kan ha vært en avgjørende faktor for at de ble tilskrevet betegnelsen *dannu*. Medisk motstand mot assyrerne kan ikke ha vært særlig effektiv med tanke på assyrernes organiserte hær, som må ha vært svært vanskelig å bryte gjennom for det mediske kavaleriet som antagelig bestod av ryttere og fotsoldater. Et inntrykk av det militære ferdighetene til mederne i denne perioden er at en medisk hær bar preg av at de kjempet som individuelle

---

<sup>160</sup> Gutiene bodde i Sentral-Zagros og er mest kjent for å ha beseiret akaderne i 2115 f.Kr. Assyrerne brukte i blant termen Guti i forbindelse med mederne.

<sup>161</sup> Ibid., 85.

<sup>162</sup> Ibid., 86.

krigere og lite samordnet, i motsetning til den organiserte assyriske hæren. Likevel var de mer motstandsdyktige enn de fleste andre fra lavlandet, og på denne måten overasket de assyrikerne. Det var antagelig disse bildene som ga assyrikerne deres bilde av mederne når de valgte å omtale dem som mektige (dannu).

## 4.6 Økonomi

### 4.6.1 Den strategiske plasseringen langs Khorasan-ruten

De iranske stammene, deriblant mederne som bosatte seg i de vestlige områdene på det iranske platået var gjeterne. Deres økonomiske aktivitet var i hovedsak basert på husdyrhold og hesteavl. Disse folkegruppene var kjent for å ha den beste hesteavletradisjonen og deres hester var populære i Mesopotamia, også før de ankom Zagros-fjellene.<sup>163</sup> Den viktigste økonomiske faktoren var likevel den strategiske plasseringen mederne hadde i forhold til handelsruten Khorasan som var et knutepunkt mellom Mesopotamia og Sentral-Asia. Med handelsruten fikk mederne kontroll over inngangen til det iranske platået, veien fra Kermanshah til Hamadan.<sup>164</sup> De topografiske fordelene ved handelsruten plasserte mederne i en spesiell posisjon. Dette belyses i de assyriske annalene, blant annet ved at assyriske konger endret navn på flere mediske byer og ga disse assyriske navn. Et eksempel er da Sargon fikk kontroll over mediske bosetninger og gjorde dem til assyriske festninger og byttet navn på disse festningene. Dette var ikke noe nytt, da også Shalmaneser III og Tiglath-pileser hadde endret navn på flere okkuperte byer i andre områder. Det interessante var hvilke navn disse byene fikk da de fikk assyriske navn. Da navnet på fire syriske byer ble endret var det kun et av dem som inneholdt det formative elementet «kar» i navnet, som betydde handelsstasjon/handelssenter. Ser man derimot på de mediske byene og provinsene og deres nye assyriske navn, inneholder de alle det formative elementet «kar»; Kar-Nergal (Kisessim) og Kar-Sarrukin (Harhar), som inkluderte byene Kar-Nabu, Kar-Sin, Kar-Adad, Kar-Issar, og Kar-Sin-ahhe-eriba.<sup>165</sup> På bakgrunn av det som er beskrevet ovenfor kan det understrekes at kjennetegnet ved de mediske byene og karakteristikkene ved disse byene var at de var handelssentre, og at disse navnene som ble gitt mederne av assyrikerne gjenspeilet mederne som handelsfolk, eller i hvert fall et folk med handelsbyer.<sup>166</sup> En passende beskrivelse av den

---

<sup>163</sup> Khodad Rezakhani, "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom," *The Circle of Ancient Iranian Studies (Cais)*, [http://www.cais-soas.com/CAIS/History/madha/medes\\_first\\_iranian\\_kingdom.htm](http://www.cais-soas.com/CAIS/History/madha/medes_first_iranian_kingdom.htm).

<sup>164</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 5.

<sup>165</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 51.

<sup>166</sup> *Ibid.*

økonomiske situasjonen på det mediske landskapet kan ha vært at mederne som følge av deres plassering langs handelsruten var en viktig del av nettopp denne handelsruten. Dermed var de antagelig også en viktig bidragsyter i handelen, men med assyrisk interaksjon og annektering ble handelen intensivert og utviklet.

Prefiksene «Bit» eller «Dur»<sup>167</sup> som ofte var kombinert med enten assyriske konger eller guder forsterket kontrastene til de navnene assyriske konger tidligere hadde gitt mediske byer, blant annet; *Dur-Assur* i *Zamua*<sup>168</sup> og *Dur-Tukulti-apil-Esarra* i et område som grenset Mannea i sør, med forbokstavene *Dur(u)-* som betydde festning. Det er interessant å merke seg at også Sargons hovedstad, Dur-Sarukkin, i moderne Khorsabad hadde et slikt prefiks.<sup>169</sup> Dette bidrar til å forsterke karakteristikken ved Media, både som handelsbyer men også at det eksisterte befestninger i Media, slik jeg understreket tidligere på s. 27 og 28.

Fra og med Sargons regjeringstid fikk byene i Zagros-området betegnelsen Bit-Kari<sup>170</sup>, som trolig refererte til alle disse handelsbyene i en helhet. Disse byene befant seg i området langs Khorasan-ruten, og av den delen av silkeveien som førte gjennom Mesopotamia langs Dyala-elven og inn i det iranske plataet.<sup>171</sup> Ifølge Lanfranchi er det tvilsomt at assyrernes annektering av Zagros skyldtes økonomi, slik det er blitt fremstilt.<sup>172</sup> De ressursene som ble brukt for å holde på og styre disse okkuperte områdene kostet mer enn hva assyrerne kunne ha tjent på det. Hovedmålet med annekteringen av Zagros var heller for å styrke Assyrias militære rekkevidde mot Urartu gjennom å sikre seg Zagros-territoret, og særlig de mediske krigerne på hesteryggen.<sup>173</sup> Det er også hevdet at innflytelsen over handelen skal ha vært så viktig at Assyria og Babylons langvarige kamp for å legge under seg disse stammene fra Vest-Iran, og påskuddet for deres felttog i disse områdene i realiteten var for å få kontroll over denne handelen.<sup>174</sup> Dette er et motsatt syn av hva Lanfranchi forsøker å forklare som årsak til disse felttogene. Ifølge Radner må disse byene som var plassert i fjellområdene langs den populære Khorasan-ruten, hatt enorm profitt av handelen mellom Mesopotamia og Iran, men også utenfor dette området. Før kamelkaravaner ble tatt i bruk var det umulig å ta den sørlige ruten gjennom ørkenen, og da må ruten gjennom Zagros uten tvil ha vært et bedre alternativ. De tungt befestede byene som er avbildet i Sargons palass tyder

---

<sup>167</sup> Dur er ofte brukt som et prefiks som er kombinert med en konge eller en assyrisk gud og betyr festning

<sup>168</sup> Dagens Suleimanya i Kurdistan (nord Irak)

<sup>169</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 113.

<sup>170</sup> En samlende betegnelse for flere byer som hadde til felles at de var handelssentre.

<sup>171</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 51.

<sup>172</sup> Både Radner og Brown hevder at mederne hadde en viktig rolle i handelsnettverket på grunn av deres strategiske plassering langs khorasan-ruten.

<sup>173</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 107.

<sup>174</sup> Rezakhani, "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom".



på at by-herrene i disse områdene kunne berike seg på å legge tung toll på forbipasserende karavaner, ved å beskytte de som betalte og plyndre de som nektet å betale toll.<sup>175</sup> Det er ikke utenkelig at assyriene i enda større grad kan ha profitert av denne handelen og kontrollen av en slik handelsrute. Dette ga dermed ikke bare de mediske byherrene enorm profitt, men også assyriene.

Under Tiglath-pileser og tiden framover er det kilder som vitner om bruk av kameler blant mederne. Noe som best illustrerer medernes rolle ved ørkenhandelen er ved et tilfelle der Sargon støttet på medere i 713 f.Kr., og refererte til dem som ”*arabs of the east*”.<sup>176</sup> Etter et av ekspedisjonene stiller Tiglath-pileser krav om at byherrene i ”*land of the strong medes*” fra fjellene skulle betale et årlig tributt på ni tonn lasulitt<sup>177</sup> og 19 tonn bronsegjenstander. Når det gjelder Lasulitt så var det ikke noe som ble utvunnet i Vest-Media, men mest sannsynlig fraktet gjennom Media via karavaner og solgt til Assyria.<sup>178</sup> Her er det igjen gitt et bilde av mederne som handelsfolk og dersom vi går ut i fra at Lapis lasulitt ikke ble utvunnet i Media, må mederne ha fungert som mellomstasjon og bindeledd i dette handelsnettverket. At Media ble brukt som ledd i et stort handelsnettverk, som en viktig aktør i form av at Media var et transittland, kan ha gitt mederne en særegen posisjon.

#### 4.6.2 Pastoralisme

Når det gjaldt den lokale økonomien, ble den pastorale tradisjonen som de ariske mederne hadde bragte med seg til Vest-Iran blandet med det lokale selvforsyningsjordbruket for å skape et mer effektivt gårdssamfunn, der de både dyrket land og drev med dyreoppdrett.<sup>179</sup> Landskapet i Zagros er et gunstig område både for husdyrhold og jordbruk, og er beskrevet som svært fruktbar. Dette skyldes store mengder med nedbør året rundt og de mange elver og bekker i området. I tillegg er området også svært fruktbart og inneholder store sletter som er tilgjengelig for beite.<sup>180</sup> Dette kan beskrives som en typisk karakter ved det mediske landskapet generelt, der det var gode forhold for både jordbruk, beite og dermed også husdyrhold.

Etter at mederne hadde bosatt seg i de nye omgivelsene i Vest-Iran adopterte de mest sannsynlig mange av disse stammenes lokale skikker, blant annet praktisering av håndverk og

---

<sup>175</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 52.

<sup>176</sup> Ibid.

<sup>177</sup> Et blått mineral som ble bruk til pynt, utsmykking og dekorasjon.

<sup>178</sup> Diakonoff, *Media*, 77.

<sup>179</sup> Rezakhani, "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom".

<sup>180</sup> Alessandro Greco, ed. "*Zagros Pastoralism and Assyrian Imperial Expansion*, vol. 5, Continuity of Empire: Assyria, Media and Persia (Padova Roma: Sargon Editrice e Libreria, 2003), 69.

keramikk. De fortsatte i tillegg sin gamle praksis som de hadde brakt med seg til Media, metallurgi særlig gull og sølv, både med hensikt om å utvikle militært utstyr og for dekorasjon. Mens produksjonen i hovedsak var landbruksbasert, var det meste av handelsvirksomheten konsentrert rundt viktige ruter som fløt gjennom det iranske platået og ut mot Mesopotamia og Vest-Asia.<sup>181</sup> Også Smiths beskrivelse av den pre-moderne nasjonen passer til denne beskrivelsen av medisk økonomi. For eksempel ved at den pre-moderne nasjonen (ethnie) ofte bestod av flere klaner eller landsbyer som praktiserte en form for nomadisk pastoralisme, eller at de hadde en livstil basert på selvforsynt jordbruk på lokalt nivå. Det betyr dermed ikke at det ikke eksisterte langdistanse handel i slike samfunn.<sup>182</sup>

På en side var medisk livsstil og økonomi basert på hyrdeliv med sau, geiter og andre dyr – som var en grei beskrivelse for disse Zagros-stammene – slik de assyriske kildene også gir uttrykk for, for eksempel gjennom krigsbytte og plyndring i Media. (...) *riding horses, sheep and goats, donkeys, (and) Bactrian camels* (...) var blant dyrene som ble plyndret eller gitt som skatt til assyriske konger.<sup>183</sup> På en annen side samsvarer ikke en slik livsstil med en konsentrasjon av rikdom som førte til byggingen av festninger med økonomisk lagring av rikdom og væpnede styrker for forsvar.<sup>184</sup> Medernes nærhet (interaksjon) til Assyria var en av de grunnleggende faktorene for utviklingen og overgangen fra å være pastorale stammer i Zagros til å bli rike og mektige høvdinger som deltok aktivt i krig og handelsaktiviteter, og slik tiltrakk seg den fremmede statsmodellen til lavlandet.<sup>185</sup> Den spesielle plasseringen til Media kan ha gjort denne prosessen med å etablere et system etter det på lavlandet svært effektivt og lettere å komme ved, i motsetning til andre folkegrupper som fikk de samme mulighetene med assyrene i sin interaksjon med Assyria.<sup>186</sup>

---

<sup>181</sup> Rezakhani, "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom".

<sup>182</sup> Smith, "The Ethnic Origins of Nations," 31.

<sup>183</sup> "Esarhaddon," Oracc: The Open Richly Annotated Cuneiform Corpus museum, <http://oracc.museum.upenn.edu/rinap/corpus/>. iii 53-55

<sup>184</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 5.

<sup>185</sup> Brown, "Media and Secondary State Formation in the Neo-Assyrian Zagros: An Anthropological Approach to an Assyriological Problem," 114-15.

<sup>186</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 6.

## 4.7 Politisk struktur i Media

### 4.7.1 Karakteristikk ved medisk samfunnsstruktur i klassiske og assyriske kilder

Diakonoffs lesing av det som ble tilskrevet Media og det mediske samfunnet i Herodots *medikos logos* er blant annet; selvstendige landsbyer uten politisk organisering, økonomisk lagdeling og konflikter der alle kunne gå mot alle og plyndring.<sup>187</sup> Alt dette Herodot beskriver som uro og plyndring er en del av hans virkemiddel for å få til en dualistisk beskrivelse av mederne, der det på en side råder kaos og uro, mens det på en annen side etableres det med Deiokes, et system basert på rettferdighet og lovløshet. For å illustrere poenget må vi se nærmere på Deiokes i Herodot;

*"Blant mederne var det en klok mann ved navn Deiokes, sønn av Fraortes. Denne Deiokes strebet etter makt og foretok følgende. Mederne bodde i landsbyer, og da han allerede var en ansett mann i egen by, så ga han seg enda ivrigere til å legge vekt på rettferdighet, skjønt det på denne tid hersket den største lovløshet i hele Media, og han var klar over at urett er rettens fiende. Da mederne i hans egen landsby så hvordan han opptrådte, valgte de han til sin dommer (...) Men da så rov og lovløshet bredte seg i landsbyene (ande landsbyer enn Deiokes') enda mer enn før, kom mederne sammen og rådførte seg med hverandre om den situasjonen som var inntrådt.(...) Og på denne måten klarte mederne å overtale hverandre til å etablere et kongedømme."*<sup>188</sup>

Beskrivelsen av det mediske dynastiet og grunnleggelsen av den med Deiokes virker lite troverdig på grunn av denne dualismen og den sterke kontrasten mellom lovløshet på en side, og orden på en annen side. Det er veldig typisk i gresk historieskriving å knytte alt dette til en person, lovgiver eller konge.<sup>189</sup> Noen av disse beskrivelsene fremsatt av Herodot kan likevel være karakteriserende for det mediske samfunnet, for eksempel at mederne bodde i landsbyer og at det rådet konflikter og lovløshet i noen av disse. Dette gjenspeiles i de assyriske kildene der tre mediske byherrer gikk til Esarhaddon og ba om hjelp mot andre mediske byherrer på grunn av interne stridigheter i Media.<sup>190</sup> Det er derimot lite sannsynlig at Deiokes i løpet av en kort periode kan ha lyktes med å etablere et slikt dynasti som Herodot beskriver.

---

<sup>187</sup> Diakonoff, *Media*, 89.

<sup>188</sup> Herodot, *Historie* trans. Henning Mørland (Oslo: De norske bokklubbene 2004), 1.96-97.

<sup>189</sup> Dette er blant annet gjort med historien til Sparta, der Lykourgos tilskrives rollen som lovgiver av Sparta.

<sup>190</sup> "Rinap". Esarhaddon 003, IV, 5-10

Herodots beskrivelse av situasjonen i Media før Deiokes og grunnleggelsen av dynastiet ser likevel ut til å samsvare i stor grad med det som beskrives som det mediske samfunnet i de assyriske kildene. Under Esarhaddon, en av de siste assyriske kongene før Assyrias fall, beskrives tre mediske byherrer som kom til den assyriske hovedstaden Ninive med lasurstein. De skal ut ifra innskriftene ha bedt om hjelp som følge av trussel fra andre byherrer og interne stridigheter:

*“Medes whose country is remote (...) they bought to Nineveh, my capital city, large thoroughbreds (and blocks of) Lapis Lazuli (...) and they kissed my feet. Because of the chieftains who had threatened them, they implored my lordship and begged me for help.”*<sup>191</sup>

At mediske byherrer så sent som ca. 675 f.Kr. kom til Esarhaddon og ba om hjelp for å kjempe andre byherrer kan tolkes som at samfunnet i Media var preget av indre konflikter mellom ulike byherrer. Dermed kan dette tolkes som at det i denne perioden rådet generell uro i ”byene”<sup>192</sup> i Media. Dette er en passende beskrivelse og samsvarer med det Herodot beskriver som samfunnet ved Media i perioden før etableringen av dynastiet med Deiokes, men ikke i perioden etter.<sup>193</sup> Når det gjelder samfunnet ved Media bør Herodots beskrivelse av dette ikke være det som skal danne grunnlaget for vår forståelse av den, men heller assyriske kilder. Assyriske kilder er nærmere både i tid og sted enn Herodot og bør derfor anses som bedre kilder. Problemet knyttet til de assyriske kildene er at mederne omtales kun der det tjener de assyriske kongene, og der det er assyrernes bragder som skal fremstilles. Dette fører til at informasjon om mederne generelt og særlig ved deres samfunnsstruktur, ikke er beskrevet for dens egen skyld, men i lys av Assyria og deres konger. Likevel kan vi gjennom tolkninger og analyser av ulike toponymer brukt på mediske byer og herskere i de assyriske kildene, etablere tilsvarende bilde av den politiske organiseringen i Media.

Toponymet som presenteres i de assyriske kildene angående det institusjonelle og sosiale ved Zagros-miljøene og da særlig i de mediske områdene er ”Bit”. Den er brukt for å skille hierarkisk mellom to typer institusjonelle stater/statsformer.<sup>194</sup> Når assyrerne ønsket å

---

<sup>191</sup> Ibid.

<sup>192</sup> Byer i medisk kontekst, slik de beskrives i de assyriske kildene, kan variere i størrelse. Det er usikkert i kildene hva som var forskjellen mellom byer og landsbyer, og eventuelt hvor et slikt skille kunne markeres. I noen sammenhenger vil dermed byer og landsbyer forveksles og brukes om hverandre.

<sup>193</sup> Herodot, *Historie* 1.96.

<sup>194</sup> Det engelske ordet som er brukt på disse Zagroshøvdingdømmene er *polity*, også ofte flertallet *polities*. Det er vanskelig å finne tilsvarende norsk ord som vil gi riktig betydning dette begrepet som blir brukt for Zagros områdene. En oversettelse av termen vil være ”en stat” eller stater”, men det vil være misvisende å bruke det i denne sammenhengen da det er lite sannsynlig at disse hadde en form for avansert byråkratisk system.

beskrive fremmede makter som hadde et lavere politisk nivå enn Assyria, brukte de den dynastiske betegnelsen «*Bit*»<sup>195</sup> i tillegg til det dynastiske navnet ved det området. En slik institusjonell modell som var basert på familienavn var ansett som primitiv og mindre utviklet av assyryerne.<sup>196</sup> Ifølge Diakonoff er det særlig i de vestlige delene av Media at områder ble referert til ved dets dynastiske betegnelse, og ikke ved deres opprinnelige navn. Det er for eksempel her gitt et dynastisk navn i kombinasjon med ordet "Bit" som betyr hus. Når det gjelder den østlige delen av Media, finnes det ikke tilfeller der dynastiske betegnelser på land forekommer. Dette henger antageligvis sammen med at det ikke eksisterte permanente herskende dynastier i området, men et system der en høvding ble valgt til å lede, og der makten hovedsakelig lå i hendene på disse stammene eller klanene. Videre påpeker Diakonoff at det er nøyaktig i disse områdene assyryerne i sine innskrifter kaller den lokale herskende eliten *bel-ali*.<sup>197</sup> En norsk oversettelse av termen "*bel-ali*" er høvdinge av landsbyer, heretter referert til som byherrer. Ifølge Lanfranchi var det flere slike sammensatte toponymer med forstavelsen "Bit" i de mediske områdene, noe som indikerte deres primitive organisering som var basert på familieforbindelser, ulikt det velutviklede assyriske imperiet.<sup>198</sup> Lanfranchis generalisering av den dynastiske betegnelsen *Bit* på hele Media passer ikke Diakonoffs beskrivelse av mederne i øst som hadde et system basert på høvdinge som antagelig var valgt til å lede gjennom klanens eller stammens godkjenning. Det er viktig å merke seg at det ingen steder i de assyriske kildene at *Bit* anvendes for å beskrive hele Media, for eksempel er Media aldri nevnt som Bit-media. Toponymet forekommer heller for å beskrive mindre geografiske områder innenfor Media. Dermed er dette med på å forsterke et bilde av Media som desentralisert med mange landsbyer og småbyer som alle var del av et større geografisk område som assyryerne oppfattet som Media. En slik tolkning av de assyriske kildene gir de nødvendige detaljene for å kunne fastslå at medisk samfunnsstruktur hadde en desentralisert styringsform. Disse er best karakterisert gjennom små politiske enheter der lokale byherrer hadde stor grad av frihet i disse samfunnene. Slike trekk ved medisk samfunn er godt skildret i de assyriske kildene gjennom at disse enhetene var ledet av lokale herskere - på assyriske referert til som *bel-ali* (byherrer).

---

<sup>195</sup> *Bit*, en toponym som ble kombinert med en herskers navn eller et område. *Bit* kan oversettes som hus og bærer preg av at det var et dynastisk betegnelse, ofte brukt på områder vest i Media som var nærmest Assyria geografisk, men ikke på de østlige delene av Media lenger unna Assyria.

<sup>196</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 87.

<sup>197</sup> Diakonoff, *Media*, 79.

<sup>198</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 87.

#### 4.7.2 Høvdingdømmer, byherrer og parallell maktstruktur

Et standardisert politisk konsept på folkegruppene i Zagros, især mederne, var navnet gitt en medisk hersker basert på assyriske observasjoner, *bel-ali* (byherre). Dette uttrykket definerte mediske herskere og var trolig en viktig del av deres politiske og institusjonelle system. Hvorvidt dette var en assyrisk oversettelse av et lokalt uttrykk eller bare en betegnelse som beskrev småfyrster uten stor geografisk innflytelse er usikkert. Radner hevder at det kun var snakk om småfyrster uten stor innflytelse, noe hun begrunner med at betegnelsen ble brukt allerede i gamle akkadiske og assyriske tekster for å beskrive småkonger som hersket over små landområder.<sup>199</sup> Diakonoff hevder på sin side at tittelen *bel-ali* antagelig var en oversettelse av en iransk term, noe han forklarer med at termen er begrenset til det iranske høylandet og ikke brukt av assyriene utover dette området.<sup>200</sup> Det som er iøynefallende er at det skjer en radikal endring under Tiglath-Pileasers periode når det gjelder uttrykket *bel-ali*. Betegnelsen ble nå kun anvendt for å beskrive de områdene sør for Mana, altså den ble eksklusivt brukt på mediske herskere. Utover denne tittelen er det ikke brukt noe annet assyrisk term for å beskrive mediske herskere.<sup>201</sup> Hvis *bel-ali* var et lokalt lånord assyriene brukte spesifikt for å beskrive mediske herskere, er vi nødt til å lese begrepet *bel-ali* i et helt annet perspektiv, nemlig gjennom det emiske perspektivet. Hvordan mederne oppfattet dette begrepet kan ha differensiert fra hvordan assyriene oppfattet den. Tittelen kan ha vært en viktig del av deres styringsform og et ideal i Media, ved at den representerte hele folket gjennom en form for stammekonføderasjon der alle var representert. Idealet bak den mediske samfunnsstrukturen kan ha vært et samfunn delt i flere lag gjennom ulike byherrer, hvor hver av disse representerte sitt folk. Om byherrene ble valgt basert på slektskap eller gjennom folkeforsamlinger, eller om det var noe valg i det hele tatt, er usikkert. Det har likevel ikke hindret forskere og historikere i å forsøke.

Dersom vi lener oss på Diakonoffs lesing og analyse av de assyriske kildene, var byherren den høyeste tittelen tilskrevet et individ i Media og som inkluderte selvstendige organer, for eksempel eldre råd og folkeforsamling. Det var i utgangspunktet eldrerådet og forsamlingen som både bekreftet og ga byherrene den posisjonen de hadde.<sup>202</sup> Dette er altså en hypotese framsatt av Diakonoff om at det i Media eksisterte slike institusjoner som var typisk for de politiske enhetene, men slike trekk ved deres institusjoner er ikke påvist og noe

---

<sup>199</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 49-50.

<sup>200</sup> Diakonoff, *Media*, 72.

<sup>201</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 95.

<sup>202</sup> Diakonoff, *Media*, 135.

vi kun antar. At det kan ha eksistert et slikt system basert på eldreråd og folkeforsamling kan illustreres gjennom assyrernes beskrivelser av separate mediske byherrer i de områdene som beskrives som Media. Ingen av de herskerne som beskrives skiller seg ut på noen spesiell måte i denne perioden. Dermed er det grunn til å tro at mederne ikke hadde en eneveldig styre, men at kjennetegnet ved samfunnet i Media var basert på kollektiv felleskap med selvstyre.<sup>203</sup> Dette forsterkes gjennom de mediske navnelistene i assyriske innskrifter der ingen landsbyhøvding er overlegen den andre.<sup>204</sup>

### **4.7.3 Parallelle maktstrukturer i Media: Assyriske provinsherrer vs. Mediske byherrer**

Under Sargon ble det etablert provinser i Media med Harhar og Kisessim som provinssentre, og disse kombinerte flere mediske høvdingdømmer.<sup>205</sup> Provinsadministrasjonene var behandlet som selvstendige enheter der byherrene hadde kontroll og innflytelse over sine lokale institusjoner og strukturer. Til tross for en slik etablering av assyriske provinser beholdt byherrene sin tidligere posisjon, men bare i direkte relasjon til assyriske guvernører og den assyriske kongen. Dette førte til at byherrene ble del av en større maktstruktur i Media,<sup>206</sup> noe som ga byherrene mer makt og innflytelse ved at de fikk hegemoni over et helt distrikt. Det eksisterte dermed slike byherrer (*bel-ali*) i provinser erobret av assyrerne side om side med assyriske provinsledere (*bel-Pahte*). Diakonof ser på begrepet *bel-ali* i to ulike perioder og hevder at begrepet kan tilsvare to ulike typer av såkalte byherrer og sammenlikner det med to begreper fra Avesta: *Vispaiti* som kan tolkes som leder av en gruppe slektning i en landsby og "*dainhupaiti*" som betyr leder over et distrikt.<sup>207</sup> Det at landsbyer og distrikter ble referert til på to ulike måter i Avesta, bør tolkes som at det eksisterte både distriktherrer og landsbyherrer på samme tid også i Media, trolig også før assyrerne etablerte et slikt system.

I brevene mellom Sargon og guvernørene er statusen til byherrene godt attestert. På en side var stabiliteten i disse områdene helt avhengig av god vilje hos lokale byherrer, og assyriske tjenestemenn i området var veldig ivrige og opptatt av å samhandle på en positiv måte med disse lokale byherrene. På en annen side er det mulig at lokale byherrer – i hvert fall noen av dem – ikke så samarbeidet med assyrerne som noe negativt og påtvunget. Disse

---

<sup>203</sup> Ibid., 74.

<sup>204</sup> Olmstead, *History of Assyria*, 244.

<sup>205</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 108.

<sup>206</sup> Ibid., 111.

<sup>207</sup> Diakonoff, *Media*, 91.

så heller samarbeidet som en god mulighet til å få tilgang til et allerede etablert system/nettverk som ga store muligheter for økonomisk vinning og politiske fordeler dersom man var villig til å følge lovene.<sup>208</sup> Dessuten bidro samarbeidet med assyrene til å trygge makten internt hos disse byherrene. Når assyrene okkuperte områder i vest ble elitene enten drept eller absorbert inn i det assyriske administrative systemet i motsetning til Zagros-elitene: Her fikk byherrene bli værende ved makta.<sup>209</sup> Hva som kan ha vært årsaken til at den mediske eliten verken ble drept eller absorbert i assyrisk administrasjonssystem, men i stedet fikk beholde sin makt og posisjon, finnes ikke klare svar på. En mulig forklaring til Sargons politiske valg i Media som gikk ut på en tolerant tilnærming til de mediske byherrene og høvdingdømmene var at han ikke hadde et ønske om å etablere sterk kontroll over disse regionene. Okkupasjon var i hovedsak begrunnet med at man skulle tiltrekke den mediske eliten og tilnærme dem assyrisk innflytelsessfære i tilfelle det skulle bryte ut en krig mot de rivaliserende imperiene.<sup>210</sup> En annen mulig forklaring kan være ved medisk livsstil, og at den kan ha vært så forskjellig fra assyrernes at den ikke var mulig og assimilere og innlemme. Særlig gjelder dette forskjellen ved den politiske strukturen i Media, best illustrert gjennom betegnelsen byherre brukt for å beskrive herskerne på det geografiske landskapet på Zagros og spesifikt for mederne i to århundre.

Et dobbeltsystem med assyrisk provinsadministrasjon på en side og medernes eget system med lokale byherrer på en annen side, som likeverdige systemer, kan ha fungert lønnsomt for begge partene.<sup>211</sup> De assyriske guvernørene samarbeidet med lokale byherrer der de assyriske guvernørene trolig tok ansvar for langdistansehandelen og handel, mens de lokale byherrene hadde kontroll og makt over befolkning og tok seg av saker på lokalt nivå.<sup>212</sup> Ifølge Liverani mislyktes assyrene i dette forsøket, i hvert fall på langsikt<sup>213</sup>, men i mellomtiden hadde de likevel rukket å etablere assyriske byer i Media. Disse provinsbyene kan ha fungert som en økonomisk og ideologisk opplæringsmodell for den lokale befolkningen som etter hvert etablerte sin egen administrasjon og politisk organisering.<sup>214</sup>

At mediske ledere helt siden perioden under Sargon II til de opphørte i de assyriske kildene refereres til som byherrer, antyder at samme maktstruktur vedvarte gjennom hele

---

<sup>208</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 53.

<sup>209</sup> Ibid.

<sup>210</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 108.

<sup>211</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 58.

<sup>212</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 6.

<sup>213</sup> Med «på langsikt» siktes det her til assyrias fall som følge av slaget ved 612 f. kr med assyrene nederlag mot en medisk og babylonsk allianse.

<sup>214</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 6.



perioden.<sup>215</sup> Kan assyrernes provinsadministrasjon og at den går smertefritt for seg i Media, tolkes som at mederne var vant med byråkrati? Det kan oppfattes slik med tanke på at det mediske systemet med de lokale mediske byherrene aldri mistet funksjon. De ble tvert imot opprettholdt av assyrerne og i stor grad respektert, noe som er en indikasjon på at det allerede kan ha eksistert et velfungerende system i Media.

#### 4.7.4 Styrking av byherrens makt med assyriske Provinsadministrasjon

Ikke bare beholdt de mediske byherrene sin tidligere posisjon, men deres posisjon ble betraktelig styrket under etableringen av assyriske provinsadministrasjon. Noen av byherrene gikk fra å være lokale herskere til å få en rolle der de nærmest fungerte som ”konger”, noe som kompenserte for tap av politisk autonomi over det lokale området.<sup>216</sup> I forbindelse med en byherre som er nevnt å ha betalt tributt til en assyriske guvernør, ble det brukt betegnelsen *mandattu* på denne skatten som er typisk for selvstendige konger under assyriske herredømme. Dermed kan dette være en indikasjon på at byherrene ikke betalte den vanlige skatteformen *bitku/ilku*<sup>217</sup> som var typisk for guvernører, men heller en type skatt som var relatert til konger.<sup>218</sup> At det ble anvendt den tekniske formen på skatt som var typisk for den skatten betalt av konger, kan tolkes som at de mediske byherrene hadde en viktigere rolle enn vanlige guvernører. Byherrens makt, selv om det i prinsippet kan ha fungert som en konge, dreide seg om mindre geografiske områder. At assyrerne likevel unngikk å gi mediske herskere andre betegnelser utover byherrer kan eventuelt forklares med at mederne selv foretrakk en slik betegnelse framfor noe annet. Det kan også forklares med at assyrerne så det som en mer passende beskrivelse av disse herskerne som hadde kontroll over sitt egen kjerneområde.

Herodots (1.134) karakteristikk av strukturen til det mediske kongedømmet er i likhet med det som beskrives i de assyriske kildene angående byherrene, også litt spesiell og beskrives på følgende:

*”One people ruled another, but the Medes ruled over all and especially over those what dwelt nearest them, and these ruled over their neighbours, and they again over theirs”.*<sup>219</sup>

---

<sup>215</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 62.

<sup>216</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 112.

<sup>217</sup> En assyriske betegnelse for den type skatt som ble betalt fra provinsherrer, altså guvernører. I motsetning til *mandattu* som var betegnelsen for skatt betalt fra en konge.

<sup>218</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 111.

<sup>219</sup> Herodot, *Historie* 1.134.

En slik beskrivelse av den politiske strukturen slik det er beskrevet i Herodot er ganske uklar. Mederne skal ifølge Herodot ha regjert over alle, særlig de som var nærmest. Og disse skal igjen ha regjert over deres naboer. Denne beskrivelsen samsvarer med Jeremiahs taler som kan dateres til 593 f. Kr., der det sies at Urartu, Manna og skyterne alle var under medernes herredømme. Videre er det beskrevet at det eksisterte ”konger av Media” i flertallsform, ved siden av satraper og guvernører.<sup>220</sup> Kan disse byherrene som beskrives i assyriske kilder oppfattes som en slags parallell til Jeremiahs ”konger av Media” i flertall og herskerne fra Herodot slik jeg har sitert ovenfor?

En faktor som kan være viktig å understreke og som kan bidra til å belyse dette spørsmålet, er at betegnelsen *bel-ali* (byherre) hadde tidligere blitt nevnt i forbindelse med konger i tidligere innskrifter. Blant annet på en hersker i Namri, utpekt som konge i innskriftene til Shalmaneser III, men ble senere referert til som *bel-ali* (byherre) blant mediske herskere. Liknende eksempler oppstår også senere under Esarhaddon med en hersker av Ellipi som ble referert til som konge i tidligere innskrifter, men ble nevnt som *bel-ali* sammen med andre mediske herskere.<sup>221</sup> Ifølge Lanfranchi var det nødvendig for assyrene å skille mellom bruken av en slik terminologi for å beskrive herskerne i de ”primitive” områdene av Zagros (Media sør for Zagros) vs. de mer ”politisk siviliserte” områdene (Mannea). For mens herskerne fra Mannea fortsatt ble kalt konger, begynte herskerne av andre steder, som for eksempel Namri og Ellipi å bli transformert fra konger til å bli byherrer (*bel-ali*).<sup>222</sup> At herskerne i Ellipi og Namri fikk samme designasjon som de mediske herskerne kan tolkes som en ideologisk ekspansjon i Media der den politiske strukturen spredte seg til naboombådene, og ikke som følge av et syn basert på at de var ”primitive”. En mulig ekspansjon kan antydes på bakgrunn av følgende: byherre var et lokalt medisk uttrykk eller kjennetegn ved medisk styresett og ble adoptert og tatt inn i Assyria som et lånord brukt for å beskrive en systemstruktur som spesielt bar preg av at den var lik de mediske. Etter hvert ble ordet brukt som et synonym eller et kjennetegn for å beskrive akkurat denne politiske strukturen ved områder som hadde adoptert samme styringssystem som Media. Dermed kan dette tolkes og forklares som en geografisk ekspansjon<sup>223</sup> i Media som kan ha startet allerede under de siste assyriske kongene, slik det er frykt for under Esarhaddon ut ifra hans forespørsler til guden Samas.<sup>224</sup> Dette vil også passe kronologisk i tid og en passende

---

<sup>220</sup> Diakonoff, *Media*, 125.

<sup>221</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 95.

<sup>222</sup> *Ibid.*, 96.

<sup>223</sup> Her menes det både en geografisk ekspansjon og at begrepet ekspanderer i bruk.

<sup>224</sup> Starr, *Queries to the Sun God Divination and Politics in Sargonid Assyria*. 46, nr. 41

forklaring for Jeremiahs taler fra 593 f.Kr. som sier noe om konger av Media i flertallsform, ved siden av satraper og guvernører, og at mederne i denne perioden hadde herredømme over flere av deres naboer, deriblant Mannea, Urartu og skyterne. Disse "kongene" fra Jeremiahs tale kan ha vært en utvikling av det samme politiske systemet med byherrene som ble skrevet om i assyriske kilder, men her gis de tittelen "konger" og ikke byherrer. I denne perioden ble betegnelsen byherre trolig modifisert og fikk oppgradert sin mening til konge, på grunn av det geografisk omfanget av landområder som ble underlagt mederne etter Assyrias fall.

#### 4.7.5 Et medisk forbund under Kastaritu?

Innholdet i annalene sammenliknet med Esarhaddons forespørsler til guden Samas tyder på at det som i annalene oppfattes som en assyrisk aggresjon mot de nordøstlige områdene, var i realiteten en desperat kamp for å forsvare grensen til Assyria i øst mot iranske folkegrupper.<sup>225</sup> Slik Olmstead beskrev det; *"there is deep tragedy in these confidential tales of victories"*.<sup>226</sup> Med dette refererte Olmstead til annalene under Esarhaddon der det stadig er assyriske bragder i Media som er beskrevet, når realiteten var noe helt annet slik det er synlig i Esarhaddons forespørsler til guden Samas. I Esarhaddons forespørsler til Samas er Kastaritu beskrevet som en byherre over karkassi; *Kastaritu, city lord of Karkassi*.<sup>227</sup> Mye plass er viet i disse forespørslene til å omhandle Kastaritu, og blant disse forespørslene til guden Samas rådspør Esarhaddon seg om følgende:

*"Kastaritu, city lord of karkassi, who wrote to Mamitarsu, a city lord of the medes, as follows: «Let us act together and break away from Assyria» (...) Will Mamitiarsu listen to him? Will he comply? Will he be pleased? Will he become hostile to Esarhaddon?"*<sup>228</sup>

Ut ifra kronologien og de mange utspørringene i etterkant som omhandlet Kastaritu, samt Esarhaddons bekymring over at Kastaritu organiserte til krig og frykten for at han kunne erobre andre territorier, tyder på ekspansjon og en mulig allianse blant byherrene i Zagros. Ifølge Diakonoff var disse opprørene rundt 674/673 f.Kr. til å begynne med i provinsene *Kar Kassi, Madai* og *Saparda*. Opprørene var ledet av byherrene Kastaritu, Mamitiarsu og Dusanni, men den bevegende og samlende kraften bak disse skal ha vært Kastaritu. De distriktene som var plassert i de østlige områdene av de tre provinsene gikk også tapt for

---

<sup>225</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 92.

<sup>226</sup> Olmstead, *History of Assyria*, 359.

<sup>227</sup> Starr, *Queries to the Sun-god Divination and Politics in Sargonid Assyria*. 46, utspørring nr. 41

<sup>228</sup> Ibid.

assyrerne og sluttet seg til disse opprørerne. Opprørerne skal muligens ha valgt Kastaritu som den formelle lederen av det som skal ha fungert som et mulig forbund av medere, maneere og gimmerianere, uten at assyrerne i sine kilder velger å gi disse lederne en tittel utover det vanlige – byherre (bel ali).<sup>229</sup>

Esarhaddons affærer med Kastaritu er ofte blitt tolket som en vellykket anti-assyriske opprør fra en medisk stat ledet av nettopp Kastaritu. Han er videre blitt forbundet og identifisert med den mediske kongen Phraortesh, nevnt i Herodots Medikos logos. Men heller ikke dette er noen indikasjon på å fastslå at det eksisterte en medisk stat i perioden før Assyrias fall.<sup>230</sup> Lanfranchi hevder at Kastaritu i de assyriske kildene kun var en lokal høvding fra Zagros, og ikke en medisk hersker da han er beskrevet som leder av Karkassi og mederne var beskrevet som hans allierte.<sup>231</sup> At Kastaritu kun var en lokal byherre i Zagros slik det er hevdet av Lanfranchi bør betviles da det er viet mye plass til Kashtaritu i Esarhaddons forespørsler til gudene. Lokal tilhørighet og opprinnelse var antagelig viktig for Zagros-befolkningen i Zagros-områdene og forsterkes ved at det var stadig referert til mange byherrer i det desentraliserte Zagros. Karkassi kan ha vært et liknende distrikt der Kastaritu til å begynne med var en byherre som følte sterk tilhørighet og lojalitet overfor sitt lokale område. Han ble oppnevnt som leder over flere byherrer i et større geografisk område som ble slått sammen til et forbund i Zagros. Det er dermed ingen grunn til å skille stort mellom Karkassi og Media geografisk, og Karkassi bør oppfattes som et lokalt distrikt tilhørende enten Media eller Mannea. Argumentet presentert ovenfor forsterkes ved at det aldri er beskrevet en hær som tilhørte spesifikt Karkassi. Det er derimot flere ganger referert til mediske, maneiske og gimmerianske tropper under ledelse av Kastaritu fra Karkassi:

*I ask you, Samas, great lord, should Esarhaddon, king of Assyria, send magnates and governors with an army at their disposal, to the district of Karkassi, They will escape from the troops of the Medes, from the troops of the (...)<sup>232</sup>, from the troops of the Manneans, march wherever they wish in the district of Karkassi, return alive from there and set foot on Assyrian soil.<sup>233</sup>*

At det ikke refereres til en hær fra Karkassi men en hær fra Media og Mannea forsterker at dette distriktet kan ha vært en del av enten Mannea eller Media. Det bør også

---

<sup>229</sup> Diakonoff, *Media*, 105.

<sup>230</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 79.

<sup>231</sup> Ibid.

<sup>232</sup> Den siste troppen som ikke er synlig i denne pasasjen er kimmeriere, som er synlig i de andre utspørringene fra Esarhaddon.

<sup>233</sup> Starr, *Queries to the Sungod Divination and Politics in Sargonid Assyria*, 69. Utspørring nr. 62

understrekes at de gangene det refereres til en hær fra Zagros i de assyriske kildene til Esarhaddon er mederne de første som nevnes, uten unntak. Dette oppfatter jeg som at det mediske elementet i et slikt forbund var det sterkeste.

Tryggheten til guvernører og magnater i Media var stadig et tema som ble tatt opp av Esarhaddon for den assyriske guden, Samas. Dette antydde assyrisk frykt for en mobilisering av disse Zagros-folkene, med mederne som det sterkeste elementet.<sup>234</sup> I utvikling av disse forespørslene ser vi at situasjonen i Media så stadig ut til å forverre seg, og at det var farer tilknyttet områdene i Media. I forespørslene ble det blant annet skrevet at Kastaritu sendte forespørsel til Esarhaddon om en forhandling. Det skjedde med initiativ fra Kastaritu som skal ha bedt en assyrer<sup>235</sup> sende følgende beskjed til den assyriske kongen:

*Tell the scribe who is with you to send a message to the king of Assyria, stating that the kings envoy should come and conclude a peace treaty with me (...).*<sup>236</sup>

Det interessante er at et initiativ om fredsforhandling gikk gjennom Kastaritu til Esarhaddon, og ikke omvendt, noe som er et fullstendig avvik fra den tidligere oppfattelsen av mederne som barbarer og usiviliserte. Esarhaddon er tydelig bekymret for sine budbringere i de neste forespørslene og frykter at de kan bli drept etter råd fra Kastaritus rådgivere: *kashtaritu, on the advice of his counsellors, will seize, question, and kill that messenger.*<sup>237</sup> Her beskrives både rådgivere og råd som en del av karaktrestikkene ved Kastaritus omgangskrets. At Esarhaddon var bekymret over rådgiverne og betydningen av deres råd for Kastaritu indikerer at disse rådgiverne i Media hadde stor innflytelse, og ble hørt når det gjaldt viktige anliggender. Frykten til Esarhaddon gir på en annen side et mindre sivilisert bilde av Media dersom det eksisterte frykt for at budbringere som ble sendt for å forhandle fred kunne henrettes. Det vi kan tilegne oss av informasjon ut ifra gudeforespørslene til Esarhaddon, er at mederne var i ferd med å bli en alvorlig fare for Esarhaddon og Assyria.

At Esarhaddon i sine innskrifter unngår å nevne en krig eller direkte konflikt mot Kastaritu er ofte tolket som at Assyria led et tap mot Kastaritu.<sup>238</sup> En eventuell vellykket fredsforhandling mellom Kastaritu og Esarhaddon, til tross for at det diskuteres frem og tilbake i gudetilbedelsene, er lite sannsynlig tatt i betraktning at Assyria noen tiår senere ble

---

<sup>234</sup> Ibid., 76-77. Utspørring nr. 66

<sup>235</sup> Mulig en Assyrisk magnat eller guvernør i Media eller ved grensene mellom Media og Assyria.

<sup>236</sup> Starr, *Queries to the Sun-god Divination and Politics in Sargonid Assyria*, 61. Utspørring nr. 56

<sup>237</sup> Ibid., 63. Utspørring nr. 57

<sup>238</sup> Diakonoff, *Media*, 105.

angrepet av Media. Ifølge Liverani fremstår mederne i de assyriske kildene som et sett av løse stammer, ledet av lokale høvdinger, som manglet både politisk enhet og koordinering. Mederne hadde ikke spesielle egenskaper sammenliknet med de andre Zagros-stammene. En utvikling fra å mangle politisk enhet og koordinering til å bli en sekundær statsformasjon er likevel ikke umulig, men ingenting tyder på at det kan ha eksistert et medisk dynasti med autoritet som var anerkjent av de ulike stammene i Zagros.<sup>239</sup> Radners lesing av de assyriske kildene samsvarer med Liverani der hun hevder at det ikke er tegn noe sted i de assyriske kildene på at det eksisterte en stammeforbund i Media.<sup>240</sup> Kastaritu ser likevel ut til å være den viktigste brikken og bevegelsen i samlingen av en stor konføderasjon av kimmeriere, maneere og medere, og som så ut til å true eksistensen til Assyria.<sup>241</sup>

En koalisjon og samling mot assyrene kan en også finne i Herodot der Fraortes beskrives først for å ha beseiret og underlagt seg perserne og flere andre folk, og for deretter å ha gått til angrep på assyrene. Fraortes sammen med mesteparten av hæren hans ble drept av assyrene som et resultat av at hans forbundsfeller skal ha forlatt ham.<sup>242</sup> Det er mye som er sammenfallende med Kastaritus historie under Esarhaddons regjeringstid og Fraortes i Herodot. Kalkuleringer av Herodots dateringer viser at Kastaritus regjeringstid samsvarer med Fraortes'.<sup>243</sup> I tillegg ser det ut som at det som i forespørlene til Esarhaddon kan virke som et forsøk på å sende ulike budbringere til ulike byherrer for å splitte det som var i ferd med å utvikle seg til et forbund under Kashtaritu, ha fungert. Herodot beretter nemlig at Fraortes skal ha blitt forlatt av sine forbundsfeller da han dro i krig mot assyrene. Bekymringene til Esarhaddon angående Kastaritus fremrykk mot deres naboer slik det gis uttrykk for i utspørringene, er sammenfallende med det som beskrives i Herodot om at Fraortes la under seg perserne og de fleste andre folk i Asia.

Til tross for at Liverani hevder at assyriske kilder og Herodots *medikos logos ikke* samsvarer med hverandre,<sup>244</sup> kan en likevel finne noe likheter i disse kildene når det gjelder samfunnet ved Media. Blant annet ser man i Herodot der mederne beskrives både før og etter opprettelsen av et såkalt dynasti med Deioces:

---

<sup>239</sup>Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 4.

<sup>240</sup>Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 38.

<sup>241</sup>Starr, *Queries to the Sungod Divination and Politics in Sargonid Assyria.*, utspørring nr. 62

<sup>242</sup>Herodot, *Historie* 1.102.

<sup>243</sup>Helm, "Herodotus" *Médikos Logos* and Median History," 86.

<sup>244</sup>Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 4.

*"(...) Whereas the Medes dwelt in separate villages, he (Deioces), being even before that time of great repute in his own village, set himself to practice just dealing much more and with greater zeal than before (...)."*<sup>245</sup>

I de assyriske kildene fremstår mederne hovedsakelig som flere løse stammer uten politisk samhold, noe som samsvarer med Herodots beskrivelse av Media før opprettelsen av dynastiet. Det er i så fall ingenting som tyder på at det eksisterte en medisk dynasti med en leder som hadde autoritet over de andre stammene. En eventuell samling kan ha skjedd under Esarhaddon fra 670-630 f.Kr., eller hans etterfølgere fra 630 til 615 f.Kr. Samlingen av Media er ifølge Liverani blitt skjøvet ned til tiden under Ashurbanipal (ca. 670-630 f.Kr.) eller hans etterfølgere (ca. 630-615 f.Kr.) og skyldes fravær av assyriske kilder.<sup>246</sup>

Mederne under tidligere assyriske konger som for eksempel; Shamshi-Adad, Tiglath-Pileser og Sargon, var delt i grupper og ikke samlet som en enhet. De imøtekom assyrisk inntrenging enten ved at de forsøkte å dempe trusselen gjennom å sende gaver eller ved å tekke seg opp i fjellene. Bosetningene de etterlot seg i de små landsbyene var ikke særlig velstående, selv ikke i perioder preget av fred.<sup>247</sup> Det bildet som tegnes av Media i de Assyriske annalene bør tolkes og forstås et sted mellom sannhet og assyriske kongers overdrivelse. Et bedre alternativ er Esarhaddons "ærlige" forespørsler til den assyriske guden Samas, som er et mer presist bilde av situasjonen i Zagros-områdene, og særlig i Media. Gudforespørselene til Esarhaddon i løpet av disse årene vitner om større farer og problemer knyttet til Zagros-områdene. Esarhaddons frykt og bekymring over disse landområdene kan tolkes som en utvikling mot en samling av Media, allerede satt i gang under Kastaritu som hadde herredømme over et stort område i øst, både over mederne, maneerne og skyterne.

## **4.8 Media i fravær av assyriske kilder**

Etter år 672 f.Kr. opphørte militære aksjoner i Media, og etter denne hendelsen får vi ikke kjennskap til mederne gjennom de assyriske kildene og dermed blir de klassiske og arkeologiske kildene vår viktigste tilgang til informasjon om Media. Til tross for at det ble påstått at Kastaritu forsvant i år 673 f.Kr. og at hans opprør led fullstendig nederlag, er ikke dette underbygget i noen av de andre kildene. Assyrerne klarte heller aldri etter dette å bevare kontroll over provinsene Bit-hamban, Harhar, Kisessu, Zamua, Parsua og til og med områder

---

<sup>245</sup> Herodot, *Historie* 1.96.

<sup>246</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 4.

<sup>247</sup> Diakonoff, *Media*, 76.

vest for disse.<sup>248</sup> At assyrerne mistet kontroll over disse områdene kan være en forklaring på at vi ikke har noen kilder som omtaler Media, verken i kileskriftene eller innskriftene.<sup>249</sup> I fravær av assyriske kilder angående Media må det søkes informasjon fra babylonske og klassiske kilder, særlig fra de greske forfatterne.

#### **4.8.1 Herodots *Medikos logos* og det mediske dyanstiet i lys av assyriske kilder**

Situasjonen under Esarhaddon og konfliktene i Zagros fra 674/3 f.Kr. ser ut til å ha vedvart frem til medernes seier og frigjøring fra Assyria femti år senere, i 612 f.Kr. Frigjøringen berettes av Herodot på følgende måte:

*Da assyrerne hadde hersket over Øvreasia i to hundre og femti år, begynte først mederne å falle fra, og i sin frihetskamp med assyrerne ble de tapre menn, som avkastet trelldommen og befridde seg selv. Men så gjorde også de andre folkene det samme som mederne.*<sup>250</sup>

I Herodot er mederne beskrevet som å være de første til å gjøre opprør mot assyrerne og som de første som klarte å frigjøre seg. Dette samsvarer til en viss grad med en samling av medere, maneere og skytere mot Assyria. En samling Esarhaddon så ut til å frykte i løpet av hans regjeringstid, med innholdet i gudeforespørlene som eksempel på dette. Når det gjelder Herodots beretning om den mediske staten og dynastiet med Deiokes samsvarer det knapt med de assyriske kildene. De to Zagros-høvdingene, Daiukku og Kastaritu, som nevnes i de assyriske kildene identifiseres med forgjengerne til Kyaxares i Herodot. Daiukku beskrives som en maneisk høvding mens Kastaritu er identifisert som en Kassit. Herodots *medikos logos* har derfor blitt mindre troverdig når det gjelder beretningen om det mediske dynastiet.<sup>251</sup> En oppfatning av at Daiukku fra Sargons annaler er Deiokes fra Herodots *medikos logos*, har i ettertid blitt enstemmig bekreftet blant akademikere. Bit-Daiukku som kan oversettes som "Deiokes hus" i annalene - tolkes som - og er blitt brukt som bevis på at Daiukku overleverte et dynastisk arv til sine etterfølgere som resulterte i at mederne noen generasjoner senere samlet seg. Herodot ser ut til å ha feilaktig tilskrevet Deiokes rollen som Medias grunnlegger når Deiokes egentlig bare var dynastiets eponyme grunnlegger.<sup>252</sup> Den

---

<sup>248</sup> Ibid., 108.

<sup>249</sup> Ibid., 110.

<sup>250</sup> Herodot, *Historie* 1.95.

<sup>251</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 4.

<sup>252</sup> Helm, "Herodotus" *Médikos Logos* and Median History," 85.



historiske Deiokes var bare en som antagelig hadde felles navn med Herodots Deiokes, og selv om hans forbindelse med Media kan tenkes godt mulig er dette ikke attestert i noen andre kilder.<sup>253</sup> Ifølge Ghirshman er Daiukku i de assyriske innskriftene ingen andre enn Deiokes som den greske historikeren Herodot krediterte for opprettelsen av det mediske kongedømmet. Historien om Daiukku slik det er beskrevet i de assyriske annalene er ikke fullstendig ifølge ham. Videre mener han at Daiukku bør forstås som en medisk leder i en tid hvor det rådet trussel mot hans folk, og som den første med en plan for å samle alle de ulike stammene i en forbund.<sup>254</sup> Det er ikke tvil om at det i denne perioden rådet en trussel mot mederne der Sargon prøvde å presse mediske høvdinge til å anerkjenne hans overherredømme. Blant annet ble 28 mediske høvdinge tvunget til å anerkjenne han som overherre.<sup>255</sup> Her har vi altså to ulike Deiokes; den historiske som beskrives i de assyriske kildene (Daiukku), og Deiokes i Herodot. Ut ifra Daiukkus skjebne<sup>256</sup> i de assyriske kildene er det lite sannsynlig at Herodots Deiokes kan tilskrives rollen som Medias grunnlegger da kildene ikke samsvarer, derimot bør rollen tilskrives den neste kongen Fraortes, Deiokes sønn.<sup>257</sup>

Deiokes sønn, Fraortes fra Herodot (1.102) blir i de assyriske kildene assosiert med Kashtaritu fra gudeforepørlene til Esarhaddon.<sup>258</sup> Kashtaritu nevnt i perioden 675-673 f.Kr. samsvare med regjeringstiden til Fraortes (675-653 f.Kr) i Herodots kronologi av de mediske kongene med en regjeringstid på 22 år. I de assyriske kildene er det frykt for at Kashtaritu samlet manerne, mederne og nylig ankomne kimmeriere i en anti-assyriske allianse. En slik koalisjon mot assyrene kan en også finne i Herodot ifølge historikere, når det for eksempel kommer fram at Herodots Fraortes tar kontroll over flere nasjoner før han går til krig mot assyrene.<sup>259</sup> En annen faktor som har forsterket at Fraortes assosieres med Kashtaritu er Bestun-innskriftene. Disse innskriftene nevner en viss Fraortes som gjør opprør mot Darius og sier ”*I am khshathrita, of the family of Cyaxares*”. ”Khshathrita” er et iransk navn fra 600-tallet f.Kr., brukt av assyriske skribenter og gjengitt i de akkadiske kildene som Kashtaritu. Fraortes’ adopsjon av navnet Khshathrita fra de akkadiske kildene har blitt anvendt for å

---

<sup>253</sup> Diakonoff, *Media*, 90.

<sup>254</sup> Ghirshman, *Iran: From the Earliest Times to the Islamic Conquest*, 95.

<sup>255</sup> Ibid.

<sup>256</sup> Deiokes i de assyriske kildene ble tatt av Sargon II i 715 f. kr og ble sendt i eksil sammen med hans familie, til et område i Hamath (Syria).

<sup>257</sup> Diakonoff, *Media*, 109.

<sup>258</sup> Helm, "Herodotus" *Médikos Logos* and Median History," 86.

<sup>259</sup> Herodot, *Historie* 1.102.

støtte opp under på identiteten til Herodots mediske konge "Fraortes" med Kastaritu fra assyriske tekstene.<sup>260</sup>

Når de assyriske kildene opphører, er vår kjennskap til Media og mederne begrenset til Herodot. Det eksisterte både fysisk avstand og avstand i tid mellom Herodots kilder som omtaler mederne nesten to hundre år senere og utenfor Medias geografiske grenser, i motsetning til assyrikerne som var deres naboer i vest. Dermed må man regne med avvik når man sammenlikner de assyriske kildene med de klassiske kildene. Herodots *Medikos logos* og dens begynnelse med Deiokes som en dynastisk grunnlegger bør riktignok betviles da den virker mer som saga enn historisk fakta. Deiokes som en Zagros-høvding og hans betydning for disse ulike folkegruppene kan likevel ha vært et tilfelle. Det er mulig at Deiokes under Sargon var oppfattet som en trussel, slik Kastaritu var en trussel for Esarhaddon. Det eksisterer derimot ikke pålitelige kilder, i form av for eksempel forespørsel til assyriske guder som kan bekrefte dette. Det er kun annalene vi har tilgang til fra denne perioden, og disse beskriver assyriernes bragd og det som skulle være Assyrisk propaganda. Når det gjelder Herodots *medikos logos* inneholder den likevel noen presise beskrivelser rundt de to siste mediske kongene, Kyaxares og Astyages, som også er bekreftet gjennom de babylonske krønikene.

#### **4.8.2 Medias "mørke tidsalder" 612 - 550 f.Kr.**

Perioden mellom 612 og 550 f.Kr. er beskrevet som Medias mørke tidsalder. Termen er brukt i flere forskjellige perioder i det gamle Midtøsten og impliserer mangel på skriftlige tekster fra den spesifikke perioden.<sup>261</sup> Mangel på skriftlige kilder og materiell kultur som kan knyttes eksplisitt til Media bidrar derfor til ideen om en mørk tidsalder, også for Media. Ifølge Roaf bør ikke mangel på bevis tolkes som mangel på tilstedeværelse, og en forklaring kan være at kileskriftsystemet var en assyrisk tradisjon som tilhørte det assyriske imperiesystemet. Etter Ninives fall opphørte en slik skriftsystem-tradisjon med leirtavler til fordel for papyrus, der sistnevnte er lettere forgjengelig og kan være en årsak til at det ikke eksisterer skriftlige kilder fra mederne.<sup>262</sup> Studier av de arkeologiske og skriftlige kildene fra perioden med medisk hegemoni mellom 612 f.Kr til 550 f.Kr. sier lite om mederne. Det foreligger usikkerhet rundt funn som er gjort i perioden og hvorvidt disse tilhørte den mediske perioden

---

<sup>260</sup> Helm, "Herodotus" *Médikos Logos* and Median History," 86.

<sup>261</sup> Michael Roaf, ed. *The Median Dark Age*, vol. 2003, *Continuity of Empire: Assyria, Media and Persia* (Padova Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003), 19.

<sup>262</sup> *Ibid.*, 20-22.

før 550 f.Kr. eller tidlig akamenidisk periode etter 550 f.Kr.<sup>263</sup> Det som er funnet er svært ofte tilskrevet den akamenidiske perioden på grunn av den korte perioden med medisk hegemoni. De arkeologiske kildene tyder likevel på at de mediske festningene ble forlatt på slutten av 600-tallet f.Kr., og det er ingen grunn til å tro at det skyldtes ødeleggelser.<sup>264</sup> Samtidig opphørte kildene om Media fram til perioden der Media ble overtatt av Kyros.<sup>265</sup>

Inngangen og utgangen av perioden som kan regnes som medisk hegemoni, 612 til 550 f.Kr., er likevel beskrevet og gjengitt i de babylonske krønikene. Krønikene er til hjelp ved at de oppgir to hendelser som er viktig informasjon om Media.<sup>266</sup> På grunn av disse to hendelsene er Herodots *Medikos logos* på en måte reddet i land og ikke fullstendig druknet i sin upålitelighet når det gjelder Media. Disse to hendelsene markerer begynnelsen og slutten på et selvstendig medisk kongedømme: 1) I 612 f.Kr. erobret mederne, under ledelse av Kyaxares, den assyriske hovedstaden Ninive. 2) I 550 f.Kr. ble den mediske hæren under ledelse av den mediske kongen Astyages beseiret av den persiske kongen Kyros, og den mediske hovedstaden Ekbatana ble plyndret.<sup>267</sup> Til tross for at dette eksplisitt er beskrevet i kildene, hevder Liverani at innholdet i et slikt kongedømme ikke nødvendigvis trenger å være slik Herodot beskrev den; et imperium som overskygget det persiske.<sup>268</sup> Det er vanskelig å motsette seg et slikt argument og hevde noe annet, på grunn av den korte levetiden det mediske "imperiet" hadde, som var omtrent seksti år. At termen *Median dark age* anvendes på en periode som regnes som medernes hegemoni i området og den perioden de er regnet for å ha hatt et "imperium", sier noe om kildeproblematikken som eksisterer. Media ekspanderte og var mest sannsynlig på sitt høydepunkt, både økonomisk og politisk. At de likevel skal ha forlatt sine festninger virker litt paradoksalt. Fredelige etterlatelser av disse mediske festningene og at mederne brått skal ha forsvunnet fra kildene kan forklares på to måter: 1) Det skyldtes en urbanisering som tok plass i denne perioden, både som følge av en medisk ekspansjon (geografisk) og økonomisk vekst som bidro til at folk flyttet mot byene og bosatte seg i og rundt byene. 2) Perioden etter Assyrias fall og fram til akamenidenes seier over mederne er en svært kort periode, bare 60 år. Det er derfor stor sannsynlighet for at flere mediske funn fra disse 60 årene med medisk herredømme feilaktig kan ha blitt tilskrevet tidlig akamenidisk herredømme.

---

<sup>263</sup> Ibid., 19.

<sup>264</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 3.

<sup>265</sup> Ibid., 7.

<sup>266</sup> Ibid., 4.

<sup>267</sup> A.K Grayson, "The Nabonidus Chronicle " Livius.org, [http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc7/abc7\\_nabonidus2.html#ii.1](http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc7/abc7_nabonidus2.html#ii.1). Kolonne II, 1-4

<sup>268</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 4.

## 4.9 Oppsummering

Når to grupper mennesker møter hverandre (i dette tilfellet interaksjon mellom Media og Assyria), vil alltid den ene gruppen eller staten besitte resurser som de andre medlemmene eller ledere av den andre gruppen vil ha. Dette kan skje på ulike måter, blant annet gjennom diplomatisk utveksling, handel eller gjennom krig.<sup>269</sup> Dette er et veldig forenklet bilde av en kompleks interaksjon, men det er likevel noen viktige poeng her som viser seg å være treffende i tilfellet med Media og Assyria. For eksempel de ulike måtene en folkegruppe eller stat går fram for å besitte de ressursene den andre gruppa har. Vi vet at det eksisterte – i forholdet mellom Assyria og Media – diplomatiske utvekslinger, handel og til slutt krig som endte med Assyrias nederlag. Det er ikke utenkelig at mederne kan ha hatt et positivt syn på assyriske livsstil og forbundet det med rikdommer, og etter hvert adopterte de en liknende livsstil på samme måte som de på lavlandet, i byer og i luksus. Assyriernes rikdom må uten tvil forklares som en tiltrekkende faktor på den mediske befolkningen, især den mediske eliten som enten knyttet tette bånd til de assyriske kongene eller ble plyndret og drevet på flukt. De som valgte å leve under assyriske herredømme fikk de beste mulighetene, både den rikdommen det ga på personlig plan og generelt for befolkningen som var sentrert rundt byherren. Dersom det motsatte ble tilfellet og byherren valgte å kjempe mot assyriske herredømme, ville han antagelig både mistet sin posisjon og støttespillere ved at assyrierne plyndret og tok fra ham alt. Byherrene hadde antagelig følgende alternativer å velge mellom: Det ene alternativet var å underkaste seg assyriske kongene og øke sin maktposisjon betraktelig, både økonomisk og politisk, og det andre alternativet var å nekte assyriske underkastelse og miste alt, som var tilfellet med Daiukku. Dermed kan et slikt valg ikke ha vært så vanskelig å ta for de fleste mediske byherrene. Likevel er det flere anledninger hvor byherrene valgte å motsette seg assyriske herredømme. Konsekvensen av å motsette seg assyriernes herredømme var katastrofale, i hvert fall slik de beskrives i de assyriske kildene. Et av virkemidlene som ble brukt av de assyriske kongene for å skremme byherrene, var trusselen om vold og brutalitet. De assyriske kongene spilte på dette for å skremme byherrene fra å gjøre motstand. Det ble etablert fredelige avtaler og samarbeid mellom assyriske konger og disse byherrene, og lønnet seg for begge parter. Til tross for at byherrene var klare over assyriernes brutalitet og at alt stod på spill, valgte likevel flere av disse å motsette seg assyriske konger ved å gjøre opprør slik det er synlig i assyriske kilder. Det tyder på at det må

---

<sup>269</sup> Reade, *Why Did the Medes Invade Assyria*, 149.

ha vært en viss popularitet og heldåd knyttet til slike valg. Det og ta et valg å nekte og underkaste seg assyriske konger var et valg som kan ha gitt mye popularitet. En popularitet som også ville spredt seg til de andre distriktene i Zagros, og mulig hatt en dominoeffekt på andre nabohøvdinger, for eksempel i perioden under Esarhaddon hvor det brøt ut uro og opprør i øst, med Kastaritu og andre byherrer.

At assyriske kilder bør anses som mer pålitelige enn Herodots *medikos logos*, bør det være liten tvil om. Men også fraværet av de assyriske kildene og det faktum at mederne spilte en viktig rolle i deres fall, bør tas i betraktning og tolkes på følgende måte: 1) Mederne hadde gjennom en lang periode under assyrisk kontroll og hegemoni over Zagros-områdene sett seg lei av en fremmed makt som skulle herske og splitte ulike stammer og folkegrupper. 2) En generell folkelig opinion blant mederne og andre Zagros-stammer var å bli kvitt assyrisk kontroll over høylandet. 3) Utbyttene man hadde tilegnet seg gjennom assyrisk interaksjon - både politiske, økonomiske og ved administrative systemet - viste seg å bli viktige verktøy for lokale Zagros-herskere som etter hvert så muligheten til å konkurrere om å samle disse Zagros-stammene. 4) Til å begynne med hadde Assyria overtatt et Zagros som var preget av løse samfunnsstrukturer med mange løse stammer. Når de forlot området hadde de etterlatt seg et Zagros som nesten var klar til å bli samlet. De hadde utviklet et system basert på provinsadministrasjoner, der flere byer var slått sammen til distrikter, med mederne som en ledende faktor. Kombinert med et maktvakuum i assyrernes fravær ble en samling av alle Zagros-stammene under medisk herredømme endelig overkommelig.



# 5 KULTUR OG SAMFUNN

## 5.1 Sosial organisering

Den sosiale organiseringen ved Media er ganske ukjent på grunn av mangel på kilder som kan si noe om den vanlige befolkningen. De assyriske kildene sier ikke noe om den sosiale organiseringen i Media, men nevner kun byherrer, navn på mediske landsbyer og distrikter i sine kilder. Mederne er likevel ofte referert til som ryttere i de assyriske kildene, men også dette bør forstås som en beskrivelse av eliten og ikke den vanlige befolkningen.

Ifølge Diakonoff var den sosiale sammensetningen ved Media ikke så forskjellige fra det akamenidiske som ble beskrevet i Bestun-innskriftene, i Persepolis-arkivene og hos greske forfattere. Under akamenidene ble alle frie menn kalt *kara*, som betydde hær. I noen tilfeller inkluderte denne termen også aristokratiet, men hovedsakelig hadde den en bredere mening som å definere alle som var frie. Det var samtidig et skille mellom *kara* som tjenestegjorde direkte for kongen, og *kara* som mest sannsynlig levde hjemme og tjenestegjorde kun ved spesielle behov. Til tross for at det i virkeligheten må ha vært et klart skille mellom det rike aristokratiet som hadde de viktigste postene innenfor staten og resten av befolkningen, har vi ingenting i kildene som avslører hvorvidt det i Media eksisterte et samfunn der folk var delt i spesielle sosiale lag. For eksempel slik det var i avestisk, indisk og sasanidiske samfunn.<sup>270</sup> Det er likevel veldig sannsynlig at aristokratiets berikelse gjennom Provinsadministrasjon og handelen langs Khorasan-ruten kan ha bidratt til at det ble større kontraster i samfunnet, mellom aristokratiet på en side og bønder og jordbruksfolk på den andre siden.

I sasanidiske samfunn var folket formelt delt i spesielle sosiale lag, blant annet prester, krigere og bønder som hadde ulike religiøse og sosiale rettigheter og funksjoner. Hvorvidt dette var tilfellet i Media er vanskelig å få bekreftet fra kildene.<sup>271</sup> Likevel kan et slikt bilde av det mediske samfunnet inndelt i spesielle sosiale lag, være passende. Særlig forsterkes det gjennom Herodots *Medikos logos* der han nevnte seks mediske stammer; *buser*, *patrekener*, *struchater*, *arizanter* *buder* og *mager*.<sup>272</sup> På 1800-tallet ble de seks stammene fra Herodot forsøkt sporet opp til sin originale iranske form. Et av navnene skal ha betydd innfødte, en annen nomader, en tredje beboere i telt og en fjerde identifisert som jordeierne.

---

<sup>270</sup> Diakonoff, *Media*, 135-36.

<sup>271</sup> *Ibid.*, 136.

<sup>272</sup> Herodot, *Historie* 1.101.

Det er kun en stamme som er eksplisitt betegnet som arisk (arizanti), mens den siste var presteklassen magi. Til tross for disse forsøkene på å spore opp disse stammene har det blitt hevdet i ettertid at det er ukjent hvilke roller eller opphav disse stammene hadde, utenom Magi.<sup>273</sup> Diakonoff hevder også at navnene på disse stammene i Herodot er vanskelig og bekrefte, men mener likevel at to av dem er sannsynlige og samsvarer med de babylonske og akamenidiske kildene; stammene arizantene og magi.<sup>274</sup> Et slikt skille mellom de ulike stammene og særlig at en gruppe som eksplisitt refereres til som ariere, antyder at de andre gruppene ikke var ariere.

Det kan trolig tenkes at det eksisterte et slikt samfunn også i Media inndelt i sosiale lag basert på yrke og spesialitet, på samme måte som hos de senere sasanidene. Blant annet med en presteklasse (magi), en krigerklasse (arizanti/byherrene), en håndverkerklasse og en landbruksklasse.<sup>275</sup> Omtrent fra perioden under Sargon II refereres det i de assyriske kildene til personer med medisk bakgrunn som levde i Assyria. Disse ble betegnet som *Hunduraya* og bosatt i byen Assur, og som jobbet inne i templet. *Hunduraya* er en beskrivelse på en ukjent yrkesspesialisering. Man kjenner likevel til dens etymologiske opprinnelse som ser ut til å være fra Hundur rundt Kisessim.<sup>276</sup> I et tilfelle blir *Harharaya* som betyr ”mannen fra Harhar” brukt om Hunduraya. Dermed var denne regionale tilhørigheten til en type yrke så forbundet med de mediske områdene at assyrerne kunne bruke en annen term på den uten at dens mening ble endret.<sup>277</sup>

Den viktigste av de mediske stammene var den historiske magi-stammen som fungerte som en arvelig prestestamme, og som senere spilte en viktig rolle i utviklingen av Zoroasterismen.<sup>278</sup> Det bør også tas i betraktning at deres assyriske naboer med en annen opprinnelse, språk, og en mye eldre sivilisasjon kan ha påvirket den mediske sosiale organiseringen ved Media gjennom nærhet og interaksjon.<sup>279</sup> Jeg nevnte i oppsummeringen av forrige kapittel at det ikke er utenkelig at den mediske eliten hadde et positivt syn på assyrernes livsstil og tiltrakk seg livstilen deres fra lavlandet. Rikdommen, som følge av handelen, bidro til en livstil i luksus og rikdom hos den mediske eliten som antakelig førte til større kontraster i det mediske samfunnet. Det øvrige sjiktet i samfunnet hadde sine hender

---

<sup>273</sup> Potts, *Nomadism in Iran: From Antiquity to the Modern Era*, 74.

<sup>274</sup> Diakonoff, *Media*, 74.

<sup>275</sup> Rezakhani, "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom".

<sup>276</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 62.

<sup>277</sup> Ibid.

<sup>278</sup> Rezakhani, "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom".

<sup>279</sup> Diakonoff, *Media*, 75.



frie til å drive med andre ting, og det var antakelig da mederne kan ha gjennomgått en sosiopolitiske eller ideologiske omveltningen som var forankret i religion.

## 5.2 Religion i Media

Ifølge Radner bør en ikke se bort fra at det var religion som skapte den mediske identiteten. Assyriske kilder sier lite om religion i møtet med mederne og andre folkegrupper fra Zagros. Likevel ser vi noen navn på mediske ledere som inneholdt elementer som var sentral for den religiøse troen som rådet under akamenidene, for eksempel *farnah*<sup>280</sup> - *splendour of fortune*. Dette kan ifølge Radner antyde at det eksisterte en felles religion i Media, og at det var gjennom religion assyrene definerte og oppfattet medisk identitet.<sup>281</sup>

Liverani stiller følgende spørsmål som er relevant i forhold til hvilken religion som ble praktisert, og som til og med kan ha vært det avgjørende elementet i kampen mot Assyria med tanke på en samling av Zagros-stammene:

*"Was the enraged, destructive action of the mountain tribes against the "empire of evil" (Assyria) connected to – or motivated by – some early stage of Mazdean religious ideology, or even to very start of Zoraster's preaching?"*<sup>282</sup>

På grunn av mangel på kilder er det vanskelig å vite om mederne hadde en religiøs praksis basert på tidlig mazdaisme<sup>283</sup> eller om de var knyttet til begynnelsen av Zoroasters forkynnelse. Det er likevel antatt at tidlig mazdaisme og Zoroasters forkynnelse kan knyttes til mederne, noe som taler for hvorfor medernes rolle var anerkjent som en viktig del i det akamenidiske imperiet og av dets herskere.<sup>284</sup> Zoroasters datering i tid er svært usikkert og omstridt, til tross for at det er gjort utallige forsøk. Den mest sannsynlige dateringen av Zoroasters åpenbaring er tradisjonelt datert enten 300 eller 258<sup>285</sup> år før det persiske imperiets fall i år 330 f.Kr.<sup>286</sup> En kalkulering av disse årstallene tar oss tilbake til årene 630 eller 588 f.Kr., som faller enten like før medernes seier over Assyria eller like etter seieren. I begge

---

<sup>280</sup> E-Parna, Sidir-Parna, Bag-parna er navn på mediske ledere som hadde slående likhet med den religiøse troen til akamenidene.

<sup>281</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 64.

<sup>282</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 12.

<sup>283</sup> Mazdaisme er en annen betegnelse brukt på Zoroasterisme, i hovedsak en tidligere versjon av den. Navnet stammer fra Ahura Mazda og betyr den vise herre.

<sup>284</sup> Ibid.

<sup>285</sup> Denne dateringen var inspirert av av sasanidenes tradisjon som daterte Zoroasters åpenbaring til år 258 f. kr for Alekander den stores seier over akamenidene i år 330 f. kr. Se Wiesehöfer; 2001, *Ancient Persia*, s. 97

<sup>286</sup> W. W. Malandra, "Zoroaster General Survey " *Encyclopædia Iranica*, <http://www.iranicaonline.org/articles/zoroaster-ii-general-survey>.

tilfeller kan det ha vært en sosiopolitisk omveltning. I første tilfelle, altså 630 f.Kr., kan Zoroasters religiøse revolusjon (reform) forklares som en årsak til denne sosiokulturelle omveltningen. Ved det andre tilfellet, i 588 f.Kr., kan Zoroasters revolusjon (reform) forklares som en virkning av den sosiokulturelle omveltningen etter Assyrias fall. Uansett kan det sies at dette er bemerkelsesverdig fordi begge datoene faller under en revolusjonerende periode i gammel-iransk historie, en periode med medisk hegemoni.<sup>287</sup> Det er antatt at Zoroasterismen ble brakt til Vest-Iran av mederne og perserne allerede i begynnelsen av første årtusen. Deretter kan den ha blitt modifisert av magiene og under påvirkning av høyt utviklede kulturer, før det ble inntatt i det akamenidiske imperiet for å gjøre deres prosess av konsolidering av makt enklere. En forståelse av at akamenidene brukte religionen for å konsolidere sin makt vil dermed si at akamenidene var ivrige Zoroastere helt fra begynnelsen.<sup>288</sup> Zoroasters reformer i denne perioden må allerede ha vært i bruk i noen generasjoner. Dette antyder at Mazdaismen som religion allerede var spredt blant den iranske befolkningen og kan regnes som en del av medernes og persernes historie helt fra begynnelsen.<sup>289</sup> Ifølge Olmstead er innholdet i en liste med oversikt over mediske høvdinger i de assyriske kildene som bærer sterk preg av å ha iranske navn, bevis på at det eksisterte en form for Mazda-tilbedelse.<sup>290</sup> Denne formen for Mazda-tilbedelse eksisterte trolig allerede på ca. midten av 800-tallet f.Kr. Da det allikevel ikke er noe spor etter en mer utviklet guddom, som for eksempel Ahura Mazda, kan være bevis på at profeten Zarathustra og de hellige bøkene i Avesta, samt Ahura Mazda, ikke var åpenbart enda.<sup>291</sup> Dermed er det stor sannsynlighet for at denne åpenbaringen kan ha skjedd i de siste årene av perioden med medisk herredømme der Zoroasterismen ved hjelp av misjonærer, sønner og døtre av prinser ved det mediske rettsapparatet, spredte seg og fant fotfeste i hele området.<sup>292</sup>

Ahura Mazda var et gudommelig navn, antagelig gitt av Zoroaster. Ahura Mazda, *den vise herre*, bør forstås som en gud oppfunnet av en viktig historisk person, og bør verken forstås som en pan-iransk guddom som eksisterte før reformasjonen, eller noen øverste gud for en etnisk religion.<sup>293</sup> En slik argument satt frem av Gnoli ser ut til å være treffende dersom vi skal tilskrive Zoroasters reformasjon under Medias tidsperiode, med tanke på at

---

<sup>287</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 12.

<sup>288</sup> Wiesehofer, *Ancient Persia*, 96-97.

<sup>289</sup> Gherardo Gnoli, *Zoroaster's Time and Homeland* (1980), 199.

<sup>290</sup> Olmstead, *History of Assyria*, 358-59.

<sup>291</sup> Ibid., 259.

<sup>292</sup> Wiesehofer, *Ancient Persia*, 96-97.

<sup>293</sup> Gnoli, *Zoroaster's Time and Homeland*, 199, 201.

det eksisterer en kildeproblematikk også rundt Zoroasters åpenbaring (reformasjon) i likhet med mederne.

Den Zoroasteriske reformasjonen hadde dermed dyp effekt på religiøs praksis og på det sosiale liv. Med dens nye etikk og et nytt og annerledes syn på verden basert på troen på en Gud og dualistisk oppfattelse førte Zoroasterismen til at det ble skapt en ny orden.<sup>294</sup> En orden som skulle erstatte den ødeleggende og rådende kraften ved samfunnet med et godt fungerende lokalt samfunnsstyre bestående av hyrdebønder. Disse hadde et ønske om å tilslutte seg sterke ledere for å få slutt på plyndring og ødeleggelser av materielle goder.<sup>295</sup> Herodot forklarte en slik plyndringskarakterstikk ved Media og dens samfunnsstruktur før etableringen av dynastiet med Deiokes. Denne overgangen forklares av Herodot som følge av en persons evne til å skille mellom rett og galt, og som med de rette avgjørelser og beslutninger forbedret hele Media.<sup>296</sup> Etableringen av det mediske imperiet og slutten på et stammebasert og spredt samfunn til fordel for en sentral myndighet, førte til at kampen mellom de gode og onde kreftene ble overført til en kamp mellom rett og galt.<sup>297</sup>

Mederne hadde en særegen rolle i det persiske militæret og administrasjonsapparatet i en akamenidisk kontekst, hvor de hadde en fremtredende plass sammen med perserne på apadana relieffene.<sup>298</sup> Dette kan også leses en støtte til tradisjonen om et medisk imperium før det persiske. Akamenidene er tydelig opptatt av at mederne skal være med, noe som trolig handlet om legitimitet. Denne posisjonen bekreftes i de klassiske kildene og i de gamle kongelige innskriftene til Dareios hvor det refereres til mederne og perserne sammen, mot de andre. Dersom forklaringen til hvorfor mederne hadde denne særegne posisjon ikke kan forklares på bakgrunn av deres rolle i statsadministrasjon, må det forklares ut ifra enten religiøse eller sosial-ideologiske perspektiver.<sup>299</sup> På bakgrunn av det som er presentert ovenfor, og magernes (den mediske presteklassen) rolle som formidlere og vedlikeholder av religion bør denne revolusjonen forklares religiøst. En revolusjon som påvirket hele det sosiale aspektet ved Media og fikk i gang raske endringer, hadde i realiteten rot i en religiøs revolusjon.

---

<sup>294</sup> Ibid., 188.

<sup>295</sup> Ibid., 190.

<sup>296</sup> Herodot, *Historie* 1.96.

<sup>297</sup> Rezakhani, "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom".

<sup>298</sup> WATERS, *Notes on the Medes and Their "Empire" from Jer 25: 25 to Hdt 1.134*, 246, 48.

<sup>299</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 11.

### 5.2.1 Magerne – prestestammen

Gjennom hele perioden med medisk, akamenidisk, partisk og sassanidisk herredømme er ordet mager den eneste betegnelsen brukt om prester i Vest-Iran. Ordet magi er attestert i de fleste oldtidskildene vi har om den tidligere historien, blant annet i gammelt persisk, elamittisk, akkadisk, arameisk, partisk, sasanidiske dokumenter og i de klassiske kildene.<sup>300</sup> Til tross for det ikke finnes mediske kilder og dokumenter, knyttet magi i de fleste kilder til mederne. Dareios er den første til å referere til en mager med tilnavnet Gaumata, i Bestun-innskriftene. Dareios sier ikke noe spesifikt om at mageren Gaumata var en meder, men at han drepte ham i et distrikt i Media:

*"(...) I, with a few men, slew that Gaumata, the Magian, and the chief men who were his followers. At the stronghold called Sikayauvatis, in the district called Nisaia in Media."*<sup>301</sup>

At Dareios ikke refererte direkte til Gaumata som en meder men som mager, betyr ikke nødvendigvis at han (Gaumata) ikke var en meder. Dette kan heller tolkes at man med mager kan ha referert til en religiøs gruppe og ikke etnisitet, og betegnelsen inkluderte derfor både medere og persere. At magerne hadde sterk tilknytning og tilhørighet til Media er det liten tvil om, med tanke på at Gaumata og hans tilhengere holdt til i en festning i et medisk distrikt. Det kan ha eksistert en lengre tradisjon med at Mager var en del av medisk identitet. Dette er det tydelige indikasjonene på i Herodot (1.101) som nevner mager som en av de seks mediske stammene.<sup>302</sup> I den Babylonske versjonen av de samme Bestun-innskriftene blir mageren referert til som en meder, "a mede... the Magus", og ikke kun som mager.<sup>303</sup>

Den mediske prestestammen var den viktigste bidragsyteren til arbeidet med religiøs synkretisme som karakteriserte mazdaismen i det tidlige persiske imperiet.<sup>304</sup> Gnoli hevder at utarbeiding og ordningene av den gamle arven av religiøs tradisjonen i Iran ble videreført av magerne, i henhold til hva som var krevd i den religiøse sfæren ved rettsapparatet.<sup>305</sup> Senere tjente denne presteklassen som nevnes i Herodots *medikos Logos* ved hoffene og fungerte

---

<sup>300</sup> Muhammad A. Dandamayev, "Magi," Encyclopædia Iranica <http://www.iranicaonline.org/articles/magi>.

<sup>301</sup> H. C. Rawlinson, "The Persian Cuneiform Inscription at Behistun, Decyphered and Translated; with a Memoir on Persian Cuneiform Inscriptions in General, and on That of Behistun in Particular," *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland* 10 (1848). Kolonne 1, s. 29

<sup>302</sup> Herodot, *Historie* 1.101.

<sup>303</sup> Dandamayev, "Magi".

<sup>304</sup> Ilya Gershevitch, "Zoroaster's Own Contribution," *Journal of Near Eastern Studies* 23, no. 1 (1964): 24.

<sup>305</sup> Gnoli, *Zoroaster's Time and Homeland*, 206.

som drømmetolkere. De var drømmetolkere for Astyages<sup>306</sup>, men også for de senere akamenidiske kongene. Mederne var de eneste som hadde en egen prestestamme blant de iranske folkegruppene. Disse magerne bevarte den mytologiske og spirituelle tradisjonen ved det mediske samfunnet, som tradisjonelt hadde stilling som prester. Mager kan ha spilt en rolle allerede under det originale proto-iranske eller til og med det indoiranske sosiale systemet, lenge før inndelingen av den iranske stammen inn i individuelle konføderasjoner, som Media, Parsua og Parthia. En slik påstand styrkes i stor grad når magerne tar opp den samme viktige rollen i det persiske og sasanidiske imperiet senere. Dette sier noe om magernes viktige og spesielle rolle, samt kontinuerlig innflytelse over ulike iranske samfunn, og ikke bare det mediske samfunnet.<sup>307</sup>

Gamle indoiranske samfunn var dominert av militæreliter, og det religiøse og moralske som formet samfunnet som helhet bar preg av et religiøs prestestyre som var spesielt egnet til å tjene det militære aristokratiet.<sup>308</sup> I dette tilfellet vil en slik prestestamme ha vært som hånd i hanske med det militære aristokratiet som trolig eksisterte i Media, best illustrert gjennom assyrernes beskrivelser av mederne på hesteryggen og som ryttere, med byherrene som typisk karakteristikk for disse Zagros-herredømmene. Prestefolkets (magenes) rolle forsterkes ved at de var spesielt egnet til å tjene det militære aristokratiet – tjene den gjorde de helt sikkert også ved de fleste tilfeller. Det oppstod likevel en enkel episode beskrevet i Herodot<sup>309</sup> der disse religiøse prestenes råd kan ha vært avgjørende for utfallet. Liveranis beskrivelse av episoden er at de mediske troppene ble ”skremt” av en solformørkelse hvor de trakk seg tilbake uten å nyte politisk fordel av hendelsen.<sup>310</sup> Dette er brukt av Liverani for å svekke den militære slagkraften ved Media når denne tilbaketrekningen i utgangspunktet bør forstås og forklares religiøst heller enn politisk og militært, ved at det var det religiøse ved denne hendelsen som lammet det militære aristokratiet. Hendelsen taler for at presteklassen i Media hadde innflytelse over det militære aristokratiet og den politiske sfæren i samfunnet, og ikke kun var et redskap brukt for å tjene det militære aristokratiet. Utfallet av hendelsen var at mederne og lydierne sluttet fred og delte grensen ved Halys-elva (Kizil-Irmaq). Fredsløsningen var antagelig et forslag fremsatt og foreslått av magerne. Betydningen av magernes rolle kan i enda større grad forsterkes med

---

<sup>306</sup> Astyages var den siste mediske kongen med regjeringstid fra 589 til 549 f.Kr.

<sup>307</sup> Rezakhani, "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom".

<sup>308</sup> Gnoli, *Zoroaster's Time and Homeland*, 186.

<sup>309</sup> Herodot, *Historie* 1.73-74.

<sup>310</sup> Liverani, *The Rise and Fall of Media*, 8.

meden Gaumata som hadde oppholdssted i Media, og utfordret Dareios. Slik det er beskrevet i Bestun- innskriftene, som en reell trussel:

*(11)(...) a certain man, a Magian [maguš], Gaumata by name, who raised a rebellion (...). He lied to the people, saying: 'I am Smerdis, the son of Cyrus, the brother of Cambyses.' Then were all the people in revolt, and from Cambyses they went over unto him, both Persia and Media, and the other provinces.<sup>311</sup>*

Ut ifra det som er presentert ovenfor og Dareios' innskrifter med beskrivelser av Gaumatas opprør, virker det som om opprøret var ledet av en såkalt elite-presteklasse. Denne presteklassen hadde trolig støtte fra flere hold, både av medere og persere. Det er derfor mulig at konflikten var religiøst-politisk preget og ikke en etnisk konflikt mellom to ulike folk, mederne og perserne. På en side har du Dareios som stadig referer til *our dynasty*, og ser ut til å ha inkludert både Media og Persia inn i dette dynastiet. På den andre siden hadde Gaumata, mageren, som tydeligvis var støttet av mange av de samme folkene som støttet Cambyses; *"and from Cambyses they went over on to him (gaumata)*. Gaumata kan på et vis ha representert samme syn som Cambyses, trolig samme religiøs syn. Dermed gikk de samme støttespillerne til Cambyses over til å støtte Gaumata, slik jeg tolker det ut ifra Bestun- innskriftene. Årsaken til at han sier; *"Im Smerdis, the son of Cyrus, the brother og Cambyses"*, kan ha vært for å forsterke og legitimere sin makt gjennom at han delte samme religiøse syn som Cambyses, Kyros og Smerdis. Konflikten var trolig en kamp for tronen mellom to ulike fraksjoner. På den ene siden magerne, en overklasse som bestod av innflytelsesrike religiøse prester som støttet sin tilhenger for å sikre ham tronen. På den andre siden Dareios, med samme rolle som de tidlige assyriske, babylonske eller de senere persiske kongene, men trolig med liten innflytelse på den religiøse presteklassen.

### **5.3 Materiell kultur, tradisjon og arven etter mederne**

Mediske eliter formet en sentral og viktig del av det akamenidiske imperiet. Dette var et resultat av at mederne hadde adoptert en modell basert på det assyriske imperiet, både når det gjaldt kongelige protokoller, generelle tradisjoner og mulig også luksusen assyryerne hadde.<sup>312</sup> Dareios takket de håndverkerne og arbeiderne som var med og bygget hans palass i Susa i forbindelse med arbeidet og materialet de hadde bragt med seg. Mederne ble beskrevet i

---

<sup>311</sup> Rawlinson, "The Persian Cuneiform Inscription at Behistun, Decyphered and Translated; with a Memoir on Persian Cuneiform Inscriptions in General, and on That of Behistun in Particular." Kolonne 1, del 11

<sup>312</sup> Lanfranchi, *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*, 117.

forbindelse med 1) Gullet de hadde tatt med seg, sammen med egypterne og 2) Utsmykking og dekorasjon av veggen, sammen med egypterne.<sup>313</sup> En slik beskrivelse av mederne med stor tilgang til materialer som gull og ikke minst deres ekspertise i å utsmykke og dekorere forsterkes med de babylonske krønikene til Nabonidus;

*"Cyrus marched to Ecbatana, the royal city. The silver, gold, goods, property, (...) Which he carried off as booty (from) Ecbatana, he took to Ansan (...)."*<sup>314</sup>

Herodot gir også beskrivelse av en kompleks bygg med totalt sju ringmurer, der den siste rommet kongeborgen og skattekammeret. Hver av disse ringmurene skal ha hatt et brystvern med ulike sterke og lyse farger, og det spesielle var de to siste ringmurene hvor den ene skal ha vært forsølvet og den siste gullforyllet.<sup>315</sup> I alle disse tre ulike kildene er det beskrevet at mederne hadde en materiell kultur der gull var en viktig del av elitens livsstil, og ikke minst medernes ekspertise i gullforylling og dekorering av disse. En slik karakteristikk ved medisk livsstil med et spesielt forhold til gull og sølv, i hvert fall elitens, er godt skildret. For det første gjennom Dareios ved at han spesifikt nevner medere og egyptere for å ha tatt med seg gull, samt deres ekspertise i å dekorere og utsmykke hans palasser. For det andre gjennom Kyros etter hans plyndring av den kongelige mediske byen Ekbatana, der han tok med seg medernes gull og sølv fra Ekbatana til Ansan. Og for det tredje gjennom Herodots beskrivelse av en slik bygningskompleks som ble bygget for Deiokes med brystvern av gull. Det kan godt tenkes at et slikt palass som ble bygget for Dareios var delvis inspirert av Ekbatana, og at mederne som var i Susa i forbindelse med byggingen og dekoreringen av Dareios' palass, var etterkommerne eller lærlinger av arkitektene bak Ekbatana.

Det eksisterte antagelig en avansert håndverkstradisjon i de områdene mederne bodde i første halvdel av første årtusen f.v.t. Assyrene beskriver og navngir mange politiske enheter i denne perioden i nordvestlige Iran, men ingen av disse politiske enhetene som er utgravd er identifisert med deres antikke navn.<sup>316</sup> Derfor kan ingen av disse knyttes til de mediske byene som nevnes av Assyrene. Når det gjelder assyriske kilder er lite som omhandler medisk materiell kultur og tradisjon, men det er likevel skildret at mediske håndverkere var dypt inne i Assyria. Her skal de ha brukt sin spesialisering innad i det religiøse tempelet i Assur, noe som tyder på at ikke bare var mederne som ble utsatt for

<sup>313</sup> Wiesehofer, *Ancient Persia*, 26-27.

<sup>314</sup> Grayson, "The Nabonidus Chronicle". Kolonne II, 3-4

<sup>315</sup> Herodot, *Historie* 1.98.

<sup>316</sup> W. O. Muscarella, "Iron Age" Encyclopædia Iranica, <http://www.iranicaonline.org/articles/iron-age>.

assyrisk påvirkning, men også assyrene innlemmet tradisjoner fra Zagros i sine religiøse templer.<sup>317</sup> Disse håndverkerne var referert til som *hunduraya*, og kan ha vært gitt på grunn av en spesiell type håndverkskarakter som for assyrene var forbundet med regionen Hundur. De første håndverkerne med medisk opphav som bosatte seg i Assyria kom mest sannsynlig fra enten Hundur eller Harhar, og mulig som en direkte konsekvens av etableringen av provinsene i Harhar og Kisessim under Sargon II. Disse ble mulig raskt assimilert inn i assyrisk kultur.<sup>318</sup> En kulturutveksling mellom Assyria og Media har vært uunngåelig, og begge disse gruppene har gjennom deres interaksjon med hverandre både blitt påvirket og har påvirket den andre. Det kan ha skjedd både gjennom disse håndverkerne, gjennom soldater i den assyriske hæren eller andre typer tjenestemenn som kan ha jobbet i Assyria og vice versa.

Media knytter Assyria og Persia sammen både geografisk og kronologisk. Ifølge Michael Roaf er det klare antydninger på overføringer av kultur mellom disse imperiene. Han hevder at det var en overføring av tradisjoner fra Assyria til det persiske imperiet, og at mye i det akamenidiske imperiet som kan spores tilbake til Assyria. Dette gjør han ved å sammenlikne en tegning fra assyrisk tid med en tegning fra akamenidisk periode i apadana-relieffene, som har slående likheter og er nærmest identiske.<sup>319</sup> Et generelt inntrykk er at assyrene ble hvasket fullstendig ut fra både skriftlige og arkeologiske kilder etter 612 f.Kr., til tross for at noen av deres rettsfolk i Harran ble brukt av erobrerne i noen år framover. Hvordan kunne en overføring av tradisjon via Assyria til akamenidene ha skjedd når det eksisterte et gap mellom det assyriske og akamenidiske imperiet på omtrent seksti år, mellom 612 f.Kr. til 550 f.Kr.?<sup>320</sup>

Roaf presenterer flere årsaker til hvordan denne overføringen kunne ha funnet sted, og en av disse er blant annet at assyrisk kultur ble overført indirekte gjennom andre kulturer, for eksempel Media, Babylon eller Elam. Han kommer frem til at assyrisk spor allerede var absorbert i babylonsk og elamittisk kunsttradisjon, men at de spesielle assyriske egenskapene som er funnet i Pasargadae, Susa og Persepolis er ikke typisk for Babylon eller Elam. Dermed gjenstår Media som den mest sannsynlige bæreren av en slik overføring av kultur fra Assyria til Persia.<sup>321</sup> I tillegg ser visse trekk ved akamenidisk arkitektur til å komme fra tidlig medisk praksis, for eksempel; søyleganger, festninger med lagringsplasser, detaljerte nisjer og andre former for veggdekorasjon. For mederne eksisterte det kun en tradisjon av levende

---

<sup>317</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 62-63.

<sup>318</sup> *Ibid.*, 63.

<sup>319</sup> Roaf, *The Median Dark Age*, 13-14.

<sup>320</sup> *Ibid.*, 14.

<sup>321</sup> *Ibid.*, 15-16.



monumental kunstverk, og det var gjennom deres interaksjon med Assyria. Disse kunsttradisjonene kan ha vært noe modifisert med den lokale stilen fra Zagros, men også disse regnes med å være preget av assyrisk tradisjon.<sup>322</sup> Mederne hadde trolig allerede fra de ankom de vestlige delene av det iranske plataået, egen håndverkstil. Disse ble i møtet med assyrenes ekspertise også utviklet til det bedre gjennom århundrene. Vi vet for eksempel ut ifra assyriske kilder at det under Sargon ble referert til håndverkere som kan knyttes til Media, og at disse var inne i det assyriske systemet. Det kan derfor antydes at siden medisk ekspertise ble anvendt av assyrene, så må en også regne med at assyriske tradisjoner kan ha blitt adoptert av mederne. Dette bidrar til å gjøre forklaringen om overføring av assyrisk tradisjon til akamenidene enklere. Tradisjonen var i utgangspunktet adoptert av mederne, før akamenidene tok det opp i sitt system. Akamenidiske kilder sier ikke noe om en slik overføring av kultur fra mederne eller assyrene, men det er ikke feil å anta at medisk materiell kultur var ganske lik den akamenidiske.

Så langt de tilgjengelige kildene strekker til, må det konkluderes med at det ikke er tegn noe sted på at mederne hadde en tradisjon med monumental byggverk og andre form for kunstverk.<sup>323</sup> På en side kan vi konkludere med at det ikke eksisterte en slik monumental kunst som en del av kulturen i Media, dersom vi går ut i fra (u)tilgjengelige levninger. På en annen side kan det ikke utelukkes at det eksisterte slike monumenter også i Media,<sup>324</sup> men at disse ikke er utgravd foreløpig eller at de er ødelagt gjennom årene som følge av krig og konflikter i disse områdene.

## 5.4 Språk

Det er ingen tekster fra det mediske språket som eksisterer i dag, og vår kunnskap om medernes språk er svært begrenset. Det vi kjenner til er informasjon hentet fra personlige mediske navn eller tekniske analyser av disse og ulike term. Det er likevel antydning at mederne snakket et iransk språk og tilhørte den nordvestlige iranske språkfamilien.<sup>325</sup> Når det gjelder mederne og det assyriske synet på dem, er det uvisst hvorvidt det å snakke et spesielt språk var et av kriteriene for å regnes som en mede av assyrene. Det må også understrekes at navnene som dukker opp i de assyriske kildene på mediske ledere ikke kan knyttes til et

---

<sup>322</sup> Ibid., 16.

<sup>323</sup> Ibid., 17.

<sup>324</sup> Herodot og andre klassiske forfattere, samt babylonske krøniker under Nabonidus beskriver Ekbatana som en praktfull og sofistikert medisk by, en hovedstad. Ekbatana er enda ikke utgravd på et dypt nok nivå, arkeologisk.

<sup>325</sup> Potts, *Nomadism in Iran: From Antiquity to the Modern Era*, 67.

spesifikt eller særegent språk.<sup>326</sup> I provinsen Parsua skal Sargon ha mottatt tributt fra 26 byherrer av Namri, Bit-Sangibitu, Bit-Abdadani og de mektige mederne (*madaiu dannuti*), i 714 f.Kr. Med utgangspunkt i denne listen med 26 navn er det usikkert om disse byene og byherrene tilhørte Namri, Bit-Sangbuti, Bit-Abdadani eller mederne. I et forsøk på å sammenlikne disse bynavnene med andre mediske bynavn i andre innskrifter viser det seg at de fleste av disse navnene – om ikke alle – var mediske.<sup>327</sup> Dette tyder på at det mediske språklige elementet må ha vært den dominerende i området.

Assyrerne under sitt opphold i Zagros møtte på indoiranske elementer, antagelig mediske, også utenfor områder som var kjent og forstått som Media.<sup>328</sup> Media gikk uten tvil gjennom en iraniseringsprosess under neo-assyrisk periode.<sup>329</sup> For eksempel ble flere nye distrikter, under Sargons herredømme, innlemmet i Harhar til tross for at disse distriktene ikke var en del av det som tilsvarte Media. Personlige navn på disse herskerne og distriktene viser at disse navnene hadde elementer fra iransk-talende språk ved seg.<sup>330</sup> Ifølge Zadok var de gamle språkene medisk og persisk, betraktet som samme språk. Diakonoff hevdet at mederne og perserne hadde ulike språk, parsa med sitt eget parsa-språk og mada med dets mada-språk.<sup>331</sup> I likhet med Diakonoffs differensiering av medisk og persisk eksisterer det også i dag en differensiering av de moderne språkene, persisk og kurdisk. Lingvister hevder at kurdisk tilhører den nordvestlige iranske språket, og er forskjellig fra det persiske språket som tilhører den sørvestlige iranske språkfamilien.<sup>332</sup> En språklig og geografisk sammenlikning av kurdisk og persisk i Iran samsvarer med assyrernes geografiske differensiering mellom oldtidsfolkene mederne og perserne, ved at *Mada* holdt til i nordvest og *Parsa* i sørvest.

Strabo skal ha assosiert *gouranii* (*geog. 11.14.14*) med mederne, og moderne lingvister på sin side identifiserte gurani/gorani - en dialekt snakket av mange i det nordlige området for strekningen mellom Baghdad og Kermanshah (Khanaqin) i området rundt Sirwan

---

<sup>326</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 63-64.

<sup>327</sup> *Ibid.*, 53.

<sup>328</sup> Adriano V. Rossi, "Elusive Identities in Pre-Achaemenid Iran: The Medes and the Median Language " (paper presented at the Iranian identity in the course of history, Roma, 2005), 294.

<sup>329</sup> Ran Zadok, "The Ethno-Linguistic Character of Northwestern Iran and Kurdistan in the Neo-Assyrian Period," *Iran* 40 (2002): 140.

<sup>330</sup> Diakonoff, *Media*, 82.

<sup>331</sup> Rossi, "Elusive Identities in Pre-Achaemenid Iran: The Medes and the Median Language " 295-96.

<sup>332</sup> Limbert John, "The Origins and Appearance of the Kurds in Pre-Islamic Iran," *Iranian Studies* 1, no. 2 (1968): 41.

og Dyala i nord, i høylandet Hawraman og i flere andre landsbyer for å være ”original”<sup>333</sup> medisk dialekt.<sup>334335</sup>

Det er ingen grunnlag for å skille mellom kurdere og mederne geografisk og lingvistisk da Medias geografiske grense med Halys i vest overlapper dagens Kurdistan geografisk, og ved at begge språk tilhører den nordvestlige iranske språkfamilien.<sup>336</sup> Derfor bør det kurdiske språket forklares ved at det må ha eksistert noe som fungerte samlende for disse folkene som i dag snakker samme språk. Dette kan forklares ved at mederne utgjorde den største iranske folkegruppen i nordvestlige Iran, og som gradvis integrerte manerne og skyterne.<sup>337</sup> De ekspanderte etter hvert, trolig vestover og nordvest mot dagens Nord-Irak, Nord-Syria og Øst-Tyrkia, og etablerte herredømme over områder som tidligere hadde vært under assyrisk interessesfære. Det har eksistert en synlig prosess gjennom Midtøsten hvor språkene til de mer mobile og således tilpasningsdyktige gruppene har erstattet eller overlappet gjennom erobring, okkupasjon, infiltrering eller inngifte. Befolkning i Zagros-områdene som skilles av det iranske plataået fra det assyriske kjerneområdet snakker ulike varianter av kurdiske dialekter, enn for eksempel gamle språk som ble snakket tidligere. Det er antagelig folket fra det iranske plataået som snakket medisk eller et språk som tilhørte kurdernes forfedre, og som infiltrerte og fikk innflytelse over hele området etter neo-assyrisk periode.<sup>338</sup> Denne språklige ekspansjonen kan best illustreres gjennom Reads utsagn:

*Mountain provinces like Mazamua<sup>339</sup> were vulnerable then as they were in the nineteenth century AD. These people will have more in common with Medes than with the Babylonians. Kurdish is today the main language in the Assyrian foothill zone too, and even in some of the plains: So they got there in the end.*<sup>340</sup>

Det gamle Assyria var sentrert rundt dagens Nord-Irak, nordøstlige Syria, sørøstlige Tyrkia og litt av det nordvestlige Iran. Det interessante er at i disse områdene snakkes det i hovedsak kurdiske dialekter. Dagens Nord-Irak er hovedsakelig regnet for å være det

---

<sup>333</sup> *Tati taleshi* dialekten som snakkes i nordvest Iran og rundt den kaspiske regionen regnes også for å være original medisk dialekt fra medisk periode.

<sup>334</sup> Potts, *Nomadism in Iran: From Antiquity to the Modern Era*, 67-68.

<sup>335</sup> V. Minorsky, "The Guran " *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London* 11, no. 1 (1943): 75.

<sup>336</sup> John, "The Origins and Appearance of the Kurds in Pre-Islamic Iran," 48.

<sup>337</sup> E. I. Cherif Vanly, ed. *A Divided Nation, but a Nation in the Making - a Challenge to the 21st Century*, The Cultural Heritage of the Kurds (Bric. Center for development studies - University of Bergen - Norway: Apec tryck & Forlag AB, Stockholm, 2005), 42-43.

<sup>338</sup> Reade, *Why Did the Medes Invade Assyria*, 156.

<sup>339</sup> En kurdisktalende by, Suleymania, i Nord-Irak under *kurdisk regionale selvstyre (KRG)*.

<sup>340</sup> Reade, *Why Did the Medes Invade Assyria*, 156.

assyriske kjerneområdet og der snakkes det kurdisk. Det samme gjelder nordøstlige delene av dagens Syria og de sørøstlige delene av Tyrkia, hvor det snakkes kurdisk. Dette bør trolig forstås som følge av den mediske ekspansjonen da disse områdene ble infiltrert, og det mediske språket med dens indo-iranske opprinnelse ble det dominerende språket.

## 5.5 Oppsummering

Den sosiale organiseringen i Media differensierte trolig ikke stort fra det akamenidiske. Dette kan forklares med at akamenidene var opptatt av at mederne skulle være med, noe som mest sannsynlig handlet om å skape legitimitet. Legitimering kan ha vært forankret i religion på grunn av magernes spesialisering på dette feltet. I tillegg til den mediske presteklassen som er skildret i Herodot, samt andre kilder, eksisterte det trolig en krigerklasse og en håndverksklasse i Media. Krigerklassen var antagelig de som ble referert til som byherrer. Dette var en såkalt eliteklasse som assyrene i sine kilder ofte omtalte som ryttere. Assyrene nevner også en gruppe spesialister som arbeidet i de religiøse templene i det assyriske imperiet. De drev med en ukjent form for yrkesspesialisering, og ble referert til som Hunduraya som for assyrene var forbundet med en medisk region. Det kan dermed ha eksistert tilsvarende yrkes- og spesialitetsklasser i Media, slik det var i det sasanidiske samfunnet.

Når det gjelder den religiøse organisering i Media eksisterte det en form for tidlig Mazdaisme/Zoroasterisme. I denne perioden eksisterte det ikke noen spor etter en utviklet guddom som Ahura Mazda. Det var trolig under medisk herredømme at Ahura Mazda ble åpenbart av profeten Zoroaster som den *vise herre*. Zoroasters reformasjon kan dermed hevdes å ha påvirket den religiøse praksisen og dermed også det sosiale livet i mediske samfunnet. Det er ikke utenkelig at det var denne reformen Herodot feilaktig tilskrev Deiokes. Magerne var mulige bærere av den religiøse praksisen som var åpenbart av Zoroaster under medisk hegemoni. Den religiøse presteeliten ble absorbert av perserne i det akamenidiske imperiet og fortsatte sitt virke som forsvarere av mytologien og det spirituelle liv.



# 6 KONKLUSJON

## 6.1 Har tradisjonen om en medisk statsdannelse historisk grunnlag?

Felles for de assyriske, bibelske, akamenidiske og klassiske kildene er at de alle beskriver mederne. Det er en rekke forskjellige kilder på ulike språk og fra forskjellige perioder. Historikere og forskere forsøker stadig å finne likheter og fellestrekk for kildene, og når det ikke er likheter å finne blir kildene ofte betraktet enten som misvisende eller mindre troverdig. Dette er en problematikk jeg mener er iøynefallende når det gjelder mederne og deres historie, ved at det alltid er forventet å finne likheter i kildene til tross for at mederne beskrives i ulike faser. Medisk identitet var antagelig i sin formative fase da den ble beskrevet i assyriske kilder, men de utviklet og etablerte trolig en sentralisering som følge av interaksjon med Assyria. Det er viktig å understreke at karakteristikene ved Media ikke var identiske gjennom hele denne perioden som beskrives i oppgaven. Allerede i de assyriske kildene kan vi se endringer ved hvordan assyriske konger beskrev mederne og deres geografiske størrelse, ved at stadig større områder ble tilskrevet Media. Herodot beskrev mederne i en periode hvor de allerede hadde etablert en stat. Grekerne var opptatt av og overbevist om at det nesten alltid måtte være en grunnlegger eller lovgiver når de beskrev et samfunn, dette gjelder også Herodots beskrivelser av mederne. Denne prosessen med dynasti som er kjernen i Medikos logos bør derfor også oppfattes slik. At noen av disse navnene på kongene er feil behøver dermed ikke å bety at selve prosessen med en statsdannelse ikke fant sted. Herodot gir mederne egenskaper som flinke krigere, og forteller at de hadde god administrativ kultur og andre typer karakter som ikke bør forkastes. Det er verdt å bemerke at Herodot stod mederne mye nærmere i tid, og hans informanter var antagelig både medere og persere. Dermed hadde Herodot mulighet til å vurdere den informasjonen han fikk av sine informanter, før han skrev *medikos Logos* som var ment for det greske publikum.

Hovedproblemet som eksisterer med kildene til assyrerne hvor de omtaler mederne i to århundre, ligger i deres mangel på spesifisering av hva som kan ha vært forstått som medisk i deres øyne. Det som er tilskrevet mederne av assyrerne er i hovedsak gjort gjennom en ekstern kategorisering, enten på bakgrunn av politisk organisering, språk, livsstil, materiell kultur eller religion. Likevel kan det ikke utelukkes at assyrernes syn på mederne i utgangspunktet kan ha vært på bakgrunn av en intern selvidentifisering, altså hvilken identitet

mederne knyttet til seg. Med bakgrunn i Barth og hans teori om at etnisitet er selvtilskrevet identitet, kan det altså tenkes at assyrernes beskrev mederne ut i fra hvordan mederne oppfattet seg selv.

Formålet med denne oppgaven har vært å forsøke å finne ut hva som kjennetegnet samfunnsstrukturen ved Media og medisk identitet slik vi møter disse i kildene. Dette utføres i oppgaven ved at det som blir sagt om mederne blir presentert og diskutert i forhold til de egenskapene som knyttes opp mot dette folkeslaget. Det dominerende politiske bildet i Media var basert på små politiske enheter. Disse enhetene oppfattes som primitive bystater med koblinger mellom de ulike stammene med delvis sosiale demokratiske prinsipper, at de var desentraliserte. Den høyeste politiske og sosiale posisjonen i samfunnet var byherren (bel-ali), og det eksisterte mange slike byherrer i Media. Disse byherrene var mest sannsynlig respekterte i det mediske samfunnet og hadde stor innflytelse over sine geografiske territorier. Vi må ikke se bort ifra at disse i realiteten kan ha fungert som ”konger” over sitt område. Det interessante er at byherrene, til tross for at de hadde makt over geografiske områder som varierte i størrelse, er alltid beskrevet på samme måte i innskriftene, og at det er ingen byherre som er overlegen den andre. Jeg oppfatter dette som at tittelen bel-ali kan ha betydd mer enn det den gir uttrykk for i de assyriske kildene – altså mer enn et uttrykk for en høvding – men at dette var et ideal for mederne og deres politiske system med bakgrunn i en intern selvidentifisering. At betegnelsen er brukt særlig på mederne, forsterker også dette, hvor selve ordet trolig var en assyriske adopsjon av en medisk betegnelse. Dette er det politiske bildet som er gjennomgående presentert i de assyriske kildene i to århundre, fram til de opphører i ca. 670 f.Kr.

De assyriske kildene vitner ikke om en nasjonal enhet blant mederne i motsetning til for eksempel Mannea, Urartu og Elam.<sup>341</sup> Det må likevel understrekes at en samling og utvikling blant den mediske befolkningen kan ha oppstått mye tidligere enn Urartu og Mannea, på grunn av medernes geografiske plassering langs Khorasan-ruten og fordelene ved den. En prosess mot sentralisering ville derfor vært fremskyndet som følge av de økonomiske fordelene handelsruten førte med seg. Assyriske press kan også ha vært en katalysator for utviklingen av Media og samlingen av de ulike stammene. Når det arbeides med assyriske kilder og deres beskrivelser av mederne kan det ha vært forankret i assyriske stereotypi, et syn på mederne som usiviliserte fjellfolk og barbarer. Dersom vi kontrer det assyriske synet på

---

<sup>341</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 63.

mederne og heller forestiller oss medernes syn på assyrene, kan følgende syn presenteres: Assyria som et imperialistisk maktherredømme og som den store frarøver av medernes frihet.

Når det gjelder etablering av en medisk stat og mulig et medisk forbund, bør dette trolig plasseres i perioden omkring år 670 f.Kr. eller senere. Denne prosessen ble påbegynt allerede under byherren Kastaritu, der Esarhaddons forespørsler til gudene indikerer en frykt for en samling av disse folkegruppene fra Zagros under én leder. Det var trolig et resultat av assyrenes ekspansjon og imperialisme østover som igangsatte og stimulerte en politisk og gjensidig avhengighet gjennom handel og kulturutvekslinger som vedvarte i nesten to århundre. Det kulminerte med at de fleste Zagros-stammene samlet seg under et forbund – trolig med mederne som ledende elementet – og til slutt kjempet det assyriske herredømmet av seg. Med bakgrunn i kronologien i de assyriske kildene hvor Media ble stadig farligere for assyrene og ferdes i, kan vi gå ut ifra at mederne etablerte en stat mellom 674/3 og 612 f.Kr. Etablering av en medisk stat forsterkes ved at stadig større geografiske områder ble tilknyttet mederne. At Herodots beskrivelse av de to siste mediske kongenes kronologi samsvarer med og er bekreftet i de babylonske krønikene, taler også for at det må ha eksistert en form for statsdannelse i Media. Det vil dermed være feil å avvise tradisjonen om en medisk statsdannelse med historisk grunnlag, på bakgrunn av at de assyriske kildene er stille på dette feltet i denne perioden. Der de assyriske kildene opphører, må vi lene oss på de klassiske; der det er et maktvakuum etter Assyria, må vi gå ut ifra at mederne og babylonerne fylte det. Dette er selvforklarende med tanke på medernes rolle i det assyriske imperiets fall, og deres rolle som en stormakt og en bærende kraft for ”kontinuitet”, fram til akamenidenes overtagelse. At det eksisterte en medisk stat kan best illustreres gjennom medernes særegne rolle i det akamenidiske imperiet. Her hadde mederne en fremtredende rolle ved nesten alle aspekter ved det akamenidiske statsapparatet; militært, religiøst, språklig og håndverksmessig. Dette tyder på at det har eksistert mediske statstradisjoner som akamenidene har kunnet bygge videre på.

## **6.2 Kan vi identifisere en særegen medisk identitet?**

Etter å ha belyst hvordan identitet defineres innledningsvis under teorikapitlet, nevner jeg at min oppfattelse av ordet identitet er et begrep som gir kjennetegn og karakteristikk til en gruppe mennesker. Videre påpeker jeg at slike kjennetegn inkluderer alt fra kulturell, etnisk og geografisk identitet samt livsstil, bosetningsform, sosial identitet, religion og språk. Identitet er et mangfoldig begrep som kan brukes på mange måter og kan også være knyttet



til yrke, klesdrakt, atferd eller andre ting. Vi kan snakke om flere identiteter i forbindelse med mederne. Vi kan på en side snakke om medisk identitet og kjennetegn ved dem som militært rytterfolk. På en annen side eksisterte det medisk identitet basert på handel, der mediske byer var referert til som handelsbyer. At vi har rytterfolk på den ene siden og handelsfolk på den andre som to forskjellige grupper, gjør dermed ikke mederne til to forskjellige folk. Forskjellige yrker og egenskaper, og til og med forskjellige folk kan gli inn i hverandre og sameksistere i et samfunn – noe som også var tilfellet i Media. Et skille mellom ulike grupper begrenser det vi kan kalle kulturelt mangfold ved at vi blir (vil)ledet til å forestille oss at hver gruppe utvikler sin egen kulturelle og sosiale form i isolasjon. Dette har produsert en verden av separate folk med ulike kulturer og ulik organisering i et samfunn, som hver kan beskrives som en isolert øy, slik Barth hevdet.<sup>342</sup> Det er ofte slik i medernes tilfelle, at de blir forsøkt fremstilt som en kulturelt isolert gruppe i Zagros-områdene. Man forsøker stadig å finne noe som er særegen ved dem for å kunne skille dem fra andre grupper i området når disse i realiteten delte mange fellestrekk. Til tross for at mederne i de assyriske kildene er beskrevet med faste bosetninger, har det tradisjonelle synet på dem vært at de både var nomader og til en viss grad barbarer. I Media kan det tenkes at det har eksistert folk som hadde halvnomadisk livsstil, og det eksisterte også uten tvil medere med faste bosetninger som bodde i storbyer. At det eksisterte folk med halvnomadisk livsstil og folk med faste bosetninger er ikke usannsynlig, og en karakteristikk ved det mediske samfunnet. Elementer som stammer og klaner i deler av det mediske samfunnet, bør ikke gjennomsyre vår oppfatning av at nomadisme var et iboende karakter ved det mediske folket.

Til tross for at jeg i avsnittet ovenfor nevner at medisk kulturell identitet ikke bør kategoriseres og isoleres på grunn av de mange fellestrekkene folkegruppene i Zagros delte, er det mulig å snakke om en særegen medisk identitet i henhold til de assyriske kildene. Vi har ingenting som sier noe om medisk identitet innenfra, men basert på det som er berettet tyder på at andre klart oppfattet mederne som en gruppe med distinkt identitet. Barth og Smiths påstand om at forskjeller mellom grupper er forskjeller i egenskaper, er noe som kan anvendes og benyttes i forholdet mellom mederne og deres naboer fra Zagros. Dette kan først og fremst anvendes ved at mederne tilskrives spesielle egenskaper som ryttere, som indikerer en krigerkultur. Videre er betegnelsen ”de mektige mederne” (*madaiu dannuiti*) gitt spesifikt til mederne, som enten var gitt som følge av denne krigerkulturen eller på grunn av andre aspekter ved deres identitet som for eksempel religion eller språk. Språk og religion er ifølge

---

<sup>342</sup> Barth, *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*, 11-12.

Smith de vanligste elementene ved kulturen som enten er med på å binde sammen eller skille et samfunn fra utenforstående. Den religiøse spesialiseringen med magerne kan dermed trekkes fram som et viktig trekk ved medisk identitet, selv om de assyriske kildene ikke sier mye om religionen til disse folkene.

Det mest karakteriserende ved mederne i de assyriske kildene er at de stadig er referert til som ryttere hvor deres hester er referert til som ridende dyr, i motsetning til deres naboer fra Zagros. Det er særlig mederne som skiller seg ut ved at de skildres på hesteryggen. Dette har blant annet fått Radner til å produsere følgende setning angående et assyrisk syn på mederne: *”Is being a rider what makes a Mede a Mede in the eyes of the Assyrians?”*<sup>343</sup>

Til tross for at assyryerne trolig hadde mer kjennskap til mederne utover synet på dem som rytterfolk etter to århundre med interaksjon, må vi gå ut ifra at dette var et viktig kjennetegn ved det mediske folket og at riding og rytterkultur var sterkt forbundet med mederne. Dette har således bidratt til å forsterke synet på mederne som et nomadefolk. Smith hevdet at kulturell særegenhet er en viktig del av etnisitet.<sup>344</sup> Assyryernes referanser til mederne som mektige (dannu) kan ha vært som følge av at assyryerne oppfattet rytterkulturen ved mederne som noe særegent og derfor valgte å tilskrive mederne denne betegnelsen. Det kan godt tenkes at betegnelsen mektig (dannu) ble gitt mederne som følge av deres institusjon og noe særegent ved denne. Dette kan også være en eventuell forklaring på hvorfor medernes lokalstyre ikke forsvinner under hele perioden med assyrisk herredømme og provinsadministrasjon, og at medernes egne byherrer regjerte parallelt sammen med assyriske guvernører. Flere av elementene i forhold til medisk identitet er uklare og forblir uklare, også etter at denne oppgaven er ferdigskrevet. Visse trekk ved identitet hos mederne går likevel igjen gjennom denne oppgaven. Disse trekkene opererer på forskjellige nivåer i samfunnet og kan kobles til blant annet politiske strukturer, byherrer, festninger, handelssentre, militære ferdigheter basert på hest og religiøs spesialisering med magerne. Disse trekkene anser jeg som sentrale trekk som er gjennomgående i kildene. Til slutt bør rytterkultur og hesteavl settes sammen med systemet med handel og byherrer, og det bildet som da trer fram er et langt mer organisert samfunn i Media. I tillegg kan magerne ha fungert som bærebjelker på vei mot en institusjonalisering og statsdannelse i Media, i kraft av deres religiøse spesialisering.

---

<sup>343</sup> Radner, *An Assyrian View on the Medes*, 42.

<sup>344</sup> Smith, ”The ethnic Origins of nations”, 21.





# Litteraturliste

- Barth, Fredrik. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Waveland Press, 1998.
- Brown, Stuart C. "Media and Secondary State Formation in the Neo-Assyrian Zagros: An Anthropological Approach to an Assyriological Problem." *Journal of Cuneiform Studies* 38, no. 1 (1986): 107-19.
- Brubaker, Rogers. "Ethnicity, Race, and Nationalism." *Annual Review of Sociology* (2009): 21-42.
- Burrow, Thomas. "The Proto-Indoaryans." *Journal of the Royal Asiatic Society* 2, no. 1973 (1973): 123-40.
- Dandamayev, M, and I Medvedskaya. "Media." In *Media* 2006.
- Dandamayev, Muhammad A. "Magi." *Encyclopædia Iranica*  
<http://www.iranicaonline.org/articles/magi>.
- Dandamayev, Muhammad A. "Diakonoff, Igor'mikhaïlovich." *Encyclopædia Iranica*,  
<http://www.iranicaonline.org/articles/diakonoff-igor-mikhailovich-1914-1999-russian-orientalist-of-international-standing>.
- Diakonoff, I.M ed. *Media*. Edited by Ilya Gershevitch, The Median and Achaemenian Periods. The Cambridge History of Iran, vol. 2. London - New York - New Rochelle - Melbourne - Sydney: Cambridge University Press, 1985.
- Diaz-Andreu, Margarita and Sam Lucy, ed. "*What Is Identity*" Edited by Margarita Diaz-Andreu, Sam Lucy, Stasa Babic and David N. Edwards, *The Archeology of Identity - Approaches to Gender, Age, Status, Ethnicity and Religion*. London and New York Routledge 2005.
- "Esarhaddon." Oracc: The Open Richly Annotated Cuneiform Corpus museum,  
<http://oracc.museum.upenn.edu/rinap/corpus/>.
- Gershevitch, Ilya. "Zoroaster's Own Contribution." *Journal of Near Eastern Studies* 23, no. 1 (1964): 12-38.
- Ghirshman, R. *Iran: From the Earliest Times to the Islamic Conquest*. Great Britain, Bungay, suffolk: Richard Clay and Company, Ltd, 1954.
- Gnoli, Gherardo. *Zoroaster's Time and Homeland*. 1980.
- Grayson, A.K. "The Nabonidus Chronicle " Livius.org, [http://www.livius.org/cg/cm/chronicles/abc7/abc7\\_nabonidus2.html](http://www.livius.org/cg/cm/chronicles/abc7/abc7_nabonidus2.html) - ii.1.

- Greco, Alessandro, ed. *"Zagros Pastoralism and Assyrian Imperial Expansion"*. Edited by Giovanni B Lanfranchi, Michael Roaf, and Robert Rollinger Vol. 5, *Continuity of Empire: Assyria, Media and Persia* Padova Roma: Sargon Editrice e Libreria, 2003.
- Helm, Peyton R. "Herodotus' "Mêdikos Logos" and Median History." *Iran* (1981): 85-90.
- Herodot. *Historie* Translated by Henning Mørland. Oslo: De norske bokklubbene 2004.
- John, Limbert. "The Origins and Appearance of the Kurds in Pre-Islamic Iran." *Iranian Studies* 1, no. 2 (1968): 41-51.
- Kraggerud, Egil. "Herodot " In *Store norske leksikon*, 2015.
- Lanfranchi, Giovanni B, ed. *The Assyrian Expansion in the Zagros and the Local Ruling Elites*. Edited by Giovanni B Lanfranchi, Michael Roaf, and Robert Rollinger Vol. 5, *Continuity of Empire: Assyria, Media and Persia*. Padova Roma: Sargon editrice e Libreria 2003.
- Lanfranchi, Giovanni B, Michael Roaf, and Robert Rollinger. *Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia*. Vol. 5: Sargon editrice e libreria, 2003.
- Levine, Louis D, PC Swann, T Cuyler Young, and AD Tushingham. *Two Neo-Assyrian Stelae from Iran*. 1972.
- Liverani, Mario, ed. *The Rise and Fall of Media*. Edited by G.B and Roaf Lanfranchi, M and Rollinger, R, *Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia* Padova, Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003.
- Lukonin, Vladimir G, and Muhammad-Ali Dandamaev. "The Culture and Social Institutions of Ancient Iran." Cambridge, 1989.
- Malandra, W. W. "Zoroaster General Survey " *Encyclopædia Iranica*, <http://www.iranicaonline.org/articles/zoroaster-ii-general-survey>.
- Medvedskaya, M. Dandamayev and I. "Media." In *Media*. *Encyclopædia Iran*, 2006.
- Minorsky, V. "The Guran ". *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London* 11, no. 1 (1943): 75-103.
- MUNSON, ROSARIA VIGNOLO. "Who Are Herodotus' Persians?". *Classical World* (2009): 457-70.
- Muscarella, W. O. "Iron Age " *Encyclopædia Iranica*, <http://www.iranicaonline.org/articles/iron-age>.
- Olmstead, Albert Ten Eyck. *History of Assyria*. University of Chicago Press, 1960.

- Potts, Daniel T. *Nomadism in Iran: From Antiquity to the Modern Era*. Oxford University Press (UK), 2014.
- Radner, Karen, ed. *An Assyrian View on the Medes*. Edited by G.B and Roaf Lanfranchi, M and Rollinger, R, Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia. Padova, Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003.
- Ragozin, Zenaide A. *The Story of Media, Babylon and Persia*. New York G. P. Putnam's sons: London: T. Fisher unwin, 1888.
- Rawlinson, H. C. "The Persian Cuneiform Inscription at Behistun, Decyphered and Translated; with a Memoir on Persian Cuneiform Inscriptions in General, and on That of Behistun in Particular." *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland* 10 (1848): i-349.
- Reade, Julian, ed. *Why Did the Medes Invade Assyria*. Edited by G.B and Roaf Lanfranchi, M and Rollinger, R, Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia. Padova, Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003.
- Rezakhani, Khodad. "Medes, the First (Western) Iranian Kingdom." The Circle of Ancient Iranian Studies (Cais), [http://www.cais-soas.com/CAIS/History/madha/medes\\_first\\_iranian\\_kingdom.htm](http://www.cais-soas.com/CAIS/History/madha/medes_first_iranian_kingdom.htm).
- Roaf, Michael, ed. *The Median Dark Age*. Edited by G.B and Roaf Lanfranchi, M and Rollinger, R Vol. 2003, Continuity of Empire: Assyria, Media and Persia Padova Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003.
- Root, Margaret Cool. "Medes and Persians: The State of Things." *Ars Orientalis* 32 (2002): 1-16.
- Rossi, V. Adriano. "Elusive Identities in Pre-Achaemenid Iran: The Medes and the Median Language " In *Iranian identity in the course of history* edited by G. Carlo Cereti. Rome Istituto Italiano per l' Africa e' oriente 2010.
- Savoia-Vizzini, Gianpaolo. "The Median Dyanstic Empire " The Circle of Ancient Iranian Studies (Cais), <http://www.cais-soas.com/CAIS/History/madha/medes.htm>.
- Smith, Anthony D. "The Ethnic Origins of Nations." (1986).
- Starr, Ivan. *Queries to the Sungod Divination and Politics in Sargonid Assyria*. Helsinki university press, 1990.
- Stewart, Sarah, and Vesta Sarkhosh Curtis. *Birth of the Persian Empire*. IB Tauris, 2005.
- Stronach, David, ed. *Independent Media: Archaeological Notes from the Homeland*. Edited by G.B and Roaf Lanfranchi, M and Rollinger, R, Continuity of Empire: Assyria, Media, Persia Padova Italy: Sargon Editrice e Libreria, 2003.

- Tuplin, Ch. "Medes in Media, Mesopotamia, and Anatolia: Empire, Hegemony, Domination or Illusion." *Ancient West and East* 3, no. 2 (2004): 223-51.
- Vanly, E. I. Cherif, ed. *A Divided Nation, but a Nation in the Making - a Challenge to the 21st Century*. Edited by Ove Stoknes Haci Akman, The Cultural Heritage of the Kurds Bric. Center for development studies - University of Bergen - Norway: Apec tryck & Forlag AB, Stockholm, 2005.
- Waters, Matthew. "Media and Its Discontents." Review of Continuity of Empire(?): Assyria, Media, Persia, Giovanni B. Lanfranchi, Michael Roaf, Robert Rollinger. *Journal of the American Oriental Society* 125, no. 4 (2005): 517-33.
- , ed. *Notes on the Medes and Their "Empire" from Jer 25: 25 to Hdt 1.134*. Edited by Eichler Framge Grant, Barry L. , *A Common Cultural Heritage : Studies on Mesopotamia and the Biblical World in Honor of Barry L. Eichler*. Bethesda, Md: CDL Press, 2011.
- Wiesehofer, Josef. *Ancient Persia*. IB Tauris, 2001.
- Zadok, Ran. "The Ethno-Linguistic Character of Northwestern Iran and Kurdistan in the Neo-Assyrian Period." *Iran* 40 (2002): 89-151.



